

~~politic~~ ZATVORENIK

GODINA XX. - RUJAN 2010. CIJENA 15 KN

BROJ **222**

Sličnosti i razlike između L. Bebića i N. Ceaușescua

- **Tko šalje Crkvu u špilju?**
- **Boričevac i Srb: iste žrtve i isti zločinci**
- **Od imotske gimnazije do Golog otoka: uspomene Dinka Jonjića**
- **Dokumenti, sjećanja i svjedočenja**

HRVATSKA – ZEMLJA APSURDA

Hrvatska svakog dana proizvodi toliko besmislica, da nam nitko na svijetu nije ravan, pa mislim da je i to jedan od razloga da zaostajemo u razvoju u odnosu na ostale zemlje.

Spomenut će samo nekoliko svježih ovomjesečnih, a dulje će se zadržati na besmislici koja se tiče nas, bivših političkih uznika. Svaki putnik koji prolazi Hrvatskom, svakako će zapaziti da je polovica površina zarasla u korov i šipraže. Istodobno polovica nacije pati od alergije i to uglavnom na pelud biljke krasnog imena - ambrozija. U smislenim državama ambrozija postoji samo u herbarijima, jer je svaki metar zemlje dragocjen i kao takav obrađen. Ali mi u besmislenosti idemo korak dalje, u našoj zemlji, najsiromašnijoj u Europi, plaća se naknada donositelju stabljike ambrozije, plaća se i onima koji stabljike prebrojavaju i bacaju u kontejnere.

To je za Guinessovu knjigu apsurda!

Ili, skupina vucibatina koji sami sebi tepaju da su konceptualni umjetnici, na javnoj predstavi uništava hrvatsku zastavu. U SAD-u, Kanadi, Danskoj, Sloveniji, bili bi istog dana kažnjeni zatvorom i globom, a vjerojatno bi se našao netko i na svoju ruku ih „istamburao“. U nas su zaštićeni, u obranu ih uzima domaćin, gradonačelnik Rijeke, koji je bio čak sudionik tog performansa mržnje prema našoj domovini. Pridružiše se i drugi njemu slični, koji ne mogu prežaliti nestanak Jugoslavije i postanak Hrvatske, pa se iskaljuju i naslađuju na simbolima države u kojoj rade i žive. A riječki sudac za prekršaje zavukao se u mišju jugo-rupu.

I, vrhunac, spomenik u Srbu, spomenik četničkom zločinu nad Hrvatima i Muslimanima Like i zapadne Bosne, proslava zločina uz nazočnost državnih dužnosnika, da ne spominjem dalje - sve znate. Ali tu je prekršajni sud odmah reagirao i kaznio organizatora prosvjeda protiv četništva.

No, besmisao koji će bivši politički uznici teško razumjeti, dolazi s tiskovne konferencije SDP-a i HSU-a u Lepoglavi. Oni se ne slažu sa Zakonom o smanjenju mirovina i tuže Vladu Ustavnog судu, zato što su među inim za 10% smanjene i mirovine bivših djelatnika pravosuđa i MUP-a (čitaj SUP-a), pošto su za njih redovito uplaćivani doprinosi za beneficirani staž koji su imali u vrijeme svoga nadprosječno teškog, stresnog i odgovornog posla. Njihovo obrazloženje glasi: „*Nemoralno je, da smo tim zakonom svrstani u skupinu s političkim zatvorenicima, oficirima, ustašama, partizanima i kvazibraničima, od kojih mnogi u mirovinski fond nisu uplatili ništa!*“

Dakle, oni koji su nas zatvarali, oni koji su nas osuđivali po komunističkim paragrafima zbog djela protiv naroda i države, oni koji su nas premlaćivali i ponižavalii u logorima i kaznionicama komunističke Jugoslavije, imali su beneficirani staž i redovite uplate. A mi koji smo besplatno radili deset sati dnevno, bili smo bez priznatog staža i bez bilo kakve uplate. Po njihovu mišljenju, nismo ni danas zaslužili bolji tretman.

Sve to govori, da je u novostvorenoj slobodnoj Hrvatskoj prvi korak trebala biti lustracija, a ne pretvorba i privatizacija. No, kao i obično, kad je prvi korak pogrešan, onda slijedi čitav niz pogrešnih postupaka, pa smo i došli ovdje gdje jesmo: imamo osiromašenu zemlju premreženu komunističkim kadrovima u vlasti i medijima. Kakav je izlaz? Izgleda da će opet biti potrebno formirati Zbor narodne garde - druge generacije!

*Alfred OBRANIĆ, predsjednik
Hrvatskog društva političkih zatvorenika*

politički
ZATVORENIK
GLASILO HRVATSKOG DRUŠTVA POLITIČKIH ZATVORENIKA

PREDSJEDNIK DRUŠTVА
Alfred Obranić

UREDNIČKI ODBOR GLASILA
Alfred Obranić, Ljubomir Brdar,
Vladimir Mrkoci, Višnja Sever

GLAVNI UREDNIK
Tomislav Jonjić

UREDNIŠTVO I UPRAVA
10000 Zagreb
Vojnovićeva 15
tel: 01/46 15 437, 46 15 438
fax: 01/46 15 437
e-mail: hdpz-sred@hdpz.t-com.hr

PRIJELOM I TISAK
MINI-PRINT-LOGO d.o.o. Varaždin

CIJENA LISTA
Za Hrvatsku 15 kn
Godišnja pretplata za Hrvatsku 180 kn
za inozemstvo: Europa 310 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti;
prekomorske zemlje: 510 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti

Žiro račun: 2503007-1100009317
kod Volksbank d.d. Zagreb
Devizni račun: 416446-7101 S.W.I.F.T.
Code **VBCRHR22** kod Volksbank d.d. Zagreb

Rukopisi se ne vraćaju,
list uređuje Urednički odbor, sva prava pridržava
Hrvatsko društvo političkih zatvorenika.

Uredništvo ne odgovara za navode
i gledišta iznesena u pojedinim prilozima

Za sve informacije i kontakte u svezi sa
suradnjom i pretplatom tel.: 01/46 15 437
radnim danom od 9.00 do 13.00 sati.

ISSN 1331-4688

Cijena oglasnog prostora:
posljednja stranica u boji: 4.000,00 kn
predposljednja stranica u boji: 3.500,00 kn
unutarnja crno-bijela stranica: 2.500,00 kn
1/2 crno bijelo: 1.250,00 kn
1/4 crno bijelo 700,00 kn

<http://www.hdpz.t-com.hr>

HRVATSKE POLITIČKE STRANKE KAO PRIVATNA PODUZEĆA

Unatoč svim frazama o slobodi, pravu na drugačije mišljenje i demokraciji, hrvatskim se političkim strankama upravlja autoritarnije nego privatnim poduzećima. Pamat će privatni poduzetnik uvijek saslušati mišljenje svojih suradnika i prihvati ono što doprinosi jačanju njegova trgovackog društva odnosno povećanju dobiti, jer – svomu poduzeću želi uspjeh i budućnost. Nasuprot tomu, lideri hrvatskih političkih stranaka ničega se tako ne boje kao svojih suradnika koji imaju vlastite ideje i političke vizije. A ako se takvi usude izložiti ih i objaviti – a da pritom istodobno ne kade svomu predsjedniku – skoro bez iznimke potpisuju vlastitu političku smrtnu osudu. Čekaju ih sankcije, često i isključenje iz stranke. Iz toga se može jasno procijeniti, je li stranačkim vodstvima do boljatka stranke, ili tek do osiguranja vlastite pozicije u njoj.

To je jedan od simptoma teške bolesti hrvatskog društva: organizirano tako da onemogući i smrvi pojedinca, ono sprječava ozbiljno političko djelovanje izvan okvira stranaka, a usporedno s time – sustavom medijske i svake druge korupcije – ograničava profiliranje stranaka i selekciju nabolje unutar njih. Ništa nije na cijeni kao ulizništvo, ništa se ne plaća tako bogato kao podrepaštvo! I zato se kao narod i kao država nalazimo na moralnome i političkom dnu, godinama bivajući prisiljeni birati ne između dobra i zla, nego između više zala. A jedna od dodatnih posljedica takvog stanja jest odvratnost koju prosječan Hrvat osjeća prema politici uopće, a prema političarima i političkim strankama napose. Ništa nije slučajno: baš zato je to prevažno područje ljudske djelatnosti prepunjeno «stručnjacima» i «profesionalcima», kako se eufemistički nazivaju strukture kojima je jedini idol utjelovljen u materijalnim užitcima.

Iako ni drugi dijelovi političkog spektra nisu oslobođeni tih pojava (sjetimo se *čistki* unutar socijaldemokratsko-komunističkih redova, u Hrvatskoj socijalno-liberalnoj stranci, u Hrvatskoj narodnoj stranci ili u Istarskome demokratskom saboru!), za Hrvatsku su najsudbonosniji petrificirani modeli negativne selekcije unutar Hrvatske demokratske zajednice i među snagama koje se nazivaju pravašima.

Teško se je u vrhu Hrvatske demokratske zajednice namjeriti na nekoga tko ne potječe iz jugoslavenskih i komunističkih redova (makar većina ne će pokazati pamet i drskost jednoga Luke Bebića, koji se ponosi svojim višedesetljetnim zaklinjanjem u Marxa, Lenjina i Tita!); svi oni koji su u političkom smislu bili Hrvati prije Slobodana Miloševića i koji su prigrli tu stranku kao instrument oslobođenja Hrvatske, danas su na margini, odakle ih se izvuče s vremena na vrijeme, na kakvim vjerskim svečanostima, na komemoracijama žrtvama Domovinskog rata ili ih se postavi kao vazu s cvijećem na pojedinim predizbornim skupovima. Njihovu je ulogu Lenjin opisao davno i precizno: to su «korisne budale» koje odrađuju posao za drugoga.

Ni s pravašima nije ništa bolje: još malo, pa će svaka četvrt malo većega hrvatskog grada imati stranku koja se prsi pravaškim imenom, a i posljednji će se lunatik kititi titulom predsjednika (i, kao usput, ikonografijom koja s pravaštvom nema nikakve veze). Iako su politička i gospodarska kriza idealna podloga za oživljjenje i jačanje pravaške misli, vodstvo Hrvatske stranke prava – koja bi u svakom pogledu trebala preuzeti središnju ulogu – tijekom posljednjih godina nije pokazalo spremnost napraviti ni prvi korak u tom smjeru. Umjesto da okuplja, ono se koncentriра na konfrontaciju s alternativnim pravaškim skupinama koje su, kao i svaka frakcija u povijesti, osuđeni na odumiranje. Kao da je povjesno poslanje pravaštva isprositi par saborskih mandata i nekoliko gradonačelničkih mjesta, i sve to onda, prvom zgodom, prodati boljem ponuđaču...

Tomislav JONJIĆ

IZ SADRŽAJA

ANKETE I TRBUHOZBORCI	4
<i>Josip Ljubomir BRDAR</i>	
"KARDINALE BOZANIĆU, IDITE U ŠPILJU KAO SVETI JERONIM"	5
<i>prof. dr. Branimir LUKŠIĆ</i>	
REBALANS MORALA, A NE PRORAČUNA!	6
<i>Mile PRPA</i>	
RAĐANJE EUROPE (III.)	7
<i>Dr. Vjeko Božo JARAK</i>	
DAN DOMOVINSKE ZAHVALNOSTI (5. KOLOVOZA 2010.)	9
<i>Ivan VUKIĆ</i>	
PROPOVIJED BISKUPA MONS. ANTE IVASA NA DAN DOMOVINSKE ZAHVALNOSTI	11
"HEROJ, A NE ZLOČINAC!"	14
<i>Mario Marcos OSTOJIĆ</i>	
BORIČEVAC – TRAGIČNA POSLJEDICA POBUNE U SRBU	21
<i>Damir BOROVČAK</i>	
LIJEVA INTELIGENCIJA I ANTIFAŠIZAM (VI.)	23
<i>Vladimir MRKOVIĆ</i>	
DOGME I MITOVI JUGOSLAVENTSKIH «ANTIFAŠISTA» (V.)	24
<i>Davor DIJANOVIĆ</i>	
HRVATSKE I SRPSKE ŽRTVE 1941.-1945.: DEMOGRAFSKA STUDIJA (II.)	28
<i>Kazimir KATALINIĆ, prof.</i>	
RAZMIŠLJANJA O STARENJU I STAROSTI (I.)	32
<i>Maja RUNJE, prof.</i>	
OD IMOTSKE GIMNAZIJE DO GOLOG OTOKA (I.)	34
<i>Dinko JONJIĆ</i>	
MUČENICI I ŽRTVE JUGOPARTIZANSKOGA I KOMUNISTIČKOG ZLOČINA U ŽABIČKOJ ULICI U GOSPIĆU (IV.)	38
<i>Ivan VUKIĆ</i>	
TRAGEDIJA JEDNE OBITELJI: SJECANJE BOŽICE ŠPILJAK	40
<i>Maja RUNJE, prof.</i>	
OD NJEMAČKE RACIJE DO KRIŽNOGA PUTA: ŽIVOTNA PRIČA PERE JURIĆA	42
<i>Mate TADIĆ</i>	
IN DIESEM HEFT	47
IN THIS ISSUE	48

VERBA VOLANT...

BAR JE JUGOSFERA UTJEHA...

«Kupnja Kolinske velika je pljuska vladajućoj strukturi, posebno koalicijskom partneru **Josipu Friščiću**, koji je u Hrvatskoj najviše opterećen političkim vođenjem tvrtki. Za hrvatsku proizvodnju sigurno bi bilo bolje da je **Tedeschi** kupio Podravku, a ne slovensku firmu, No, ovim je potezom Tedeschi postao pravi regionalni igrač, ujedinio je tržište od Vardara pa do Triglava i demistificirao teorije je li prostor bivše Jugoslavije logična ekonomska cjelina – naravno da jest.»

(Dr. Dragan Kovačević, ekonomski strateg Hrvatske narodne stranke, *Globus*, br. 1022, 9. srpnja 2010.)

*

SLIČNO SE SLAVI I U HRVATSKOJ!

«Sreda, 7. jul 1941. – Žikica Jovanović Španac je u Beloj Crkvi ubio dvojicu žandarma – Milenka Brakovića i Bogdana Lončara (izbeglica iz NDH). Ovaj događaj prihvaćen je kasnije kao početak ustanka u Srbiji.»

(Podsetnik, *NIN*, br. 3106, 8. srpnja 2010., srp. čir.)

*

UBRZANA VOŽNJA «ŽELJEZNICA SHS»

«Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Srbija, Crna Gora, Makedonija, Kosovo i Albanija ujedinit će se u Balkansku uniju i to je jedini način da se ovaj dio Europe stabilizira, piše sarajevski list *San*, pozivajući se na vlastite izvore u međunarodnoj zajednici.

Priču prenosi i srpski *Kurir*. Navodi da u sklopu tog plana, treba gledati i učestale susrete i razgovore zvaničnika BiH, Srbije Crne Gore i Hrvatske, ali i i pojačani angažman Turske u sređivanju prilika na Balkanu. Zapravo riječ je o prijedlogu starom dvije godine, kada se tvrdilo da su zbog unutarnjoeuropskih problema države zapadnog Balkana na izvjestan način i za određeno vrijeme udaljene od euroatlantskih integracija i brzog prijema u članstvo Europske unije.

Ta činjenica bi mogla i morala potaći bržu integraciju država nastalih raspadom bivše Jugoslavije i dovesti do uvođenja zajedničke putovnice.

Ovo je stav Centra za europsku politiku sa sastanka održanog u Bruxellesu 2008. godine, na kojem se raspravljalio o integraciji država zapadnog Balkana u EU.

Centar je donio čak 12 zaključaka čija bi realizacija, kako se ističe, u svakom slučaju doprinijela bržoj euroatlantskoj integraciji balkanskih zemalja.

Glavni zaključak je da bi sve balkanske zemlje morale međusobno potpuno otvoriti svoje granice. Svakako, najzanimljiviji je prijedlog da se ukinu sve vrste viza i da balkanske zemlje sklope i potpišu sporazum o uvođenju jedinstvene "balkanske putovnice", rukovodeći se primjerom nordijskih zemalja koje imaju takav sporazum.»

(www.dnevnik.ba, «Balkanska unija ante portas», 29. srpnja 2010., bos.)

*

SPREMNI NA SVAKU ŽRTVU!

«Ako već naši susjedi krivotvore Ovčaru, moraju li i naši mлади u ime neke "regionalne budućnosti" vjerovati da su na Ovčari zakopane ovce?»

(Milan Jajčinović, *Večernji list*, 19. svibnja 2010.)

*

KAKAV RAD, TAKVA PLAĆA

«Kosovo je sveta srpska zemlja. A mi po svetinjama ne gazimo.»

(Aleksandar Čotrić, *Aforizmi*, *NIN*, br. 3106, 8. srpnja 2010., srp. čir.)

*

MAJSTOR PEĐA I MARGARITA

«Matvejević je, podsjetimo, hrvatskog pisca **Milu Pešordu** (i društvo) optužio da je "odgovoran za zločine u BiH" kao "kolaborant fašizma", zbog čega ga je Pešorda tužio i dobio sud. Klasična kleveta i govor mržnje od strane Matvejevića. Iako je mogao uložiti žalbu, i presuda bi otisla u zastaru, jugoslavenski nacionalist Matvejević to je odbio učiniti rekavši da ne priznaje taj hrvatski sud ni presudu, pokazavši bahatost i aroganciju prema institucijama RH.

U Matvejevićevu "slobodu govora" tada su ustali svi, od **Sanadera**, HND-a, Reportera bez granica i Državnog odvjetništva RH koje je od Vrhovnog suda RH tražilo poništenje presude Matvejeviću. Teško da bi se takvo jednoglasje postiglo da je isto Pešorda učinio Matvejeviću. Iako, s druge strane, što je Pešorda uopće trebala ta besmislena tužba kada se zna da je u Italiji na statusu žrtve Matvejević izgradio političku i medijsku karijeru (i završio na izbornoj listi talijanskih komunista), premda ga nitko nije dirao,

kao i ine **Šerbedžije**, **Furlanice...**, a sav problem Matvejevića bio je taj što je izgubio svoju državu, Jugoslaviju, i postao di-sident bez stvarnih progonitelja.

Da, Hrvatskoj se tresu gaće, a naši će provincijalci, od kulturnih do političkih, jednoglasno stati uz apel **Bernard-Henryja Levyja...**

(Ivica Šola, «Postoji li Predrag Matvejević (PM)?», *Glas Slavonije*, 28. srpnja 2010.)

*

BITI PROTIV HRVATSKE – UVJET JAVNOG USPJEHA

«Protivnici tradicije i kada svim silama nastoje ne mogu pobjeći tradiciji, ali je mogu ometati, mogu ometati da se jedna sredina plodno i skladno konstituira. Takvi onemogućuju da se hrvatska kultura konstituira. To i rade, to stalno doživljavamo. (...) Oni su uspjeli hrvatsku državu obilježiti, prilijepiti joj etiketu sumnjivosti i onda malo koji intelektualac koji podupre hrvatsku državu ne biva loše etikiran. Zato ćete triput razmislići prije nego se afirmativno izrazite o hrvatskoj državi. Tko ima ambiciju biti javno priznat kao intelektualac mora biti zagriženo skepičan prema hrvatskoj državi i kulturnoj tradiciji, pa će svaki dan biti na Hrvatskoj televiziji. U tome je stvar. (...)»

Čim čujem multikulti meni postane zlo. Ne zato što bih bio za kulturnu izolaciju, takav uopće nisam jer je ona loša stvar i za male narode pogubna, nego zato što taj multikulti znači nešto drugo. (...) To znači da ni jedna kultura ne smije sebe izraziti, ne smije biti potpuna, nego svatko smije izgovoriti po jednu pjesmicu u kolektivnim priredbama. Znači da nikada ne smije biti jasno izražen kulturni ambijent. A od toga meni postaje zlo. (...)»

To su oni kojim smeta hrvatski identitet, koji mu žele rastoti kralježnicu. Oni ne žele da hrvatska kultura ima svoje institucije jer misle da će je lakše smlaviti ako ih nema. I hoće! Ali to ne znači da mogu.»

(Radoslav Katičić, «Srpski jezik nije štokavski», *Vijenac*, br. 427.-429., 15. srpnja 2010.)

*

GENIJALNI BALJAK

«Srbija treba da bude uređena zemlja. Da se ne brukamo svaki put kad dođe okupator.»

(Aleksandar Baljak, *Aforizmi*, *NIN*, br. 3112, 19. kolovoza 2010., srp. čir.)

VRIJEDNOSTI KOJE SE VELIČAJU U HRVATSKOJ

Uobičajeno je da političari podilaze javnosti, govoreći i ponašajući se često različito od vlastitih uvjerenja. Tako neki tobože vole domaće životinje, drugi se hvale humanitarnim aktivnostima, treći ne propuštaju crkvene svečanosti itd., svjesni da na taj način demonstriraju vrijednosti koje se u određenom društvu cijene, i na račun čega očekuju dobiti javne simpatije i glasove na izborima.

Zato, kad se predsjednik Hrvatskog sabora **Luka Bebić** na Veliku Gospu 2010. javno pohvali svojim članstvom u Savezu komunista i kaže da je «ponosan što je bio član Partije», onda se s matematičkom sigurnošću može zaključivati, da je pripadnost komunističkoj partiji svojstvo zbog kojega se u Hrvatskoj može samo profitirati, nikako štetovati. To je vrijednost koja se cijeni, ne biografski podatak koji se skriva.

Uostalom, Bebić i jest pravi dokaz za to: jedan od partijskih jurišnika, u **Tuđmanovo** je doba nakratko bio čak ministrom obrane, a na sam politički vrh katalizirao ga je tzv. veliki katolik i tzv. demokrščanin **Ivo Sanader**. Bebićeva je

karijera karakteristična i za Hrvatsku demokratsku zajednicu i za Hrvatsku. Zato život u Hrvatskoj demantira sve predizborne pripovijesti i sve deklaracije o osudi zločinačke komunističke ideologije, koje je Hrvatski sabor i donio nevoljko, tek zato da se ne konfrontira s demokrat-

skim trendovima u Europi i da se malčice dodvori crkvenim krugovima. A poslije ćemo po istom, ponosni što smo bili komunisti, što smo se borili protiv «negativnih pojava», napose «kleronacionalizma», i skandirali: Amerika i Engleska bit će zemlja proleterska... (C. S.)

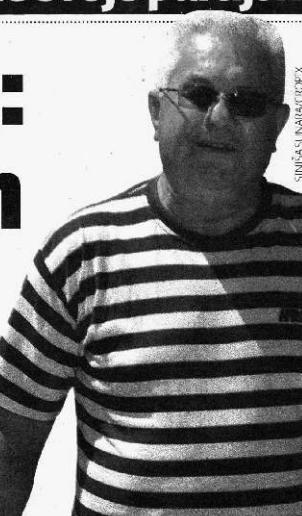
JUTARNJI LIST
SUBOTA I NEDJELJA 14. I 15. KOLOVOZA 2010.

Western Union - brz i pouzdan transfer novca dil.

Neki se vodeći HDZ-ovci srame svoje partijske

LUKA BEBIĆ: Ponosan sam što sam bio član Partije!

● Crvene knjižice Od članova Predsjedništva HDZ-a, četvrtina ih je bila u Partiji. Rabić Šeks

ČEGA SE PAMETAN SRAMI, TOMU SE BUDALA VESELI

Strijeljani rumunjski tiranin

Dok se predsjednik Hrvatskog sabora i danas dići time što je bio član Komunističke partije – Saveza Komunista Jugoslavije, na grobu jednog od najbrutalnijih komunističkih tirana, **Nicolaeua Ceaușescua** nalazi se – križ.

Rumunjski je diktator, kao što je poznato, svrgnut 22. prosinca 1989. godine te

je, skupa sa suprugom **Elenom**, izveden pred prijeku sud i smaknut tri dana kasnije, na Božić, nakon kratkoga i u pravnome smislu više nego problematična postupka. Pokopani su po noći i u tajnosti, a pokop je obavila vojska. To je potaklo nagadanja i povećalo dvojbe, jesu li doista pokopani u grobu na kojem je bilo njihovo ime. Zato su njihova djeca, stariji sin Valentin i kći im Zoe, prije pet godina zatražili ekshumaciju i vještačenje posmrtnih ostataka svojih roditelja. U međuvremenu su umrli najmlađi Ceaușescuov sin Niku (1996.), koji je proveo dvije godine u zatvoru nakon svrgavanja komunističkog režima i Zoe (2006.).

No ovdje nas ne zanima pripovijest ni o rumunjskoj revoluciji, ni o судbini tamošnjeg diktatora, niti o rumunjskom društvenom i političkom razvitku nakon 1989. godine. Jedino primjećujemo da obitelj jednoga komunističkog tirana pokušava uljepšati sliku o njemu (makar križem na grobu!), dok se u nas predsjednik Sabora, formalno drugi čovjek u

državi, ponosi crvenom zvijezdom petokrakom i partijskom knjižicom. Bit će da je i ta razlika ilustrativna, zar ne...? (L. K.)

Križ na Ceaușescuovu grobu

ANKETE I TRBUHOZBORCI

Ljeto je pri kraju. Vrijeme teče, događaji se gomilaju, a nema nijednog koji ohrabrujuće. Ako neki i postoji, sastavljači crnih prognoza automatski ga relativiziraju i po potrebi sotoniziraju.

Naš politički vrh nije imao ljetne ferije, nego je po uzoru na stare komunističke diktatore, imao samo kratke „radne odmore“. Sve to zbog dobrobiti naroda. No, rezultat njihova rada nije čak ni nada, nego prije strepnja. Na žalost, strepnja je hrvatska svakodnevica. Dojam je da političke elite vode bespoštednu borbu isključivo za vlastite pozicije, dok je narodu preostalo prilagođavanje na sve neizvjesniju budućnost. Posve je izvjesno da nije sve crno. Ima događaja i primjera koji ohrabruju. No, i oni se medijski interpretiraju crnom tehnikom, a sve u svrhu obezvredjivanja aktualne vlasti. Naručena anketiranja javnosti iskazuju totalni prezir naroda spram vlasti. Naime, u tim anketama ni jedna odluka vlade, niti jedan vladin dužnosnik ne prolazi.

A tko prolazi? Prolaze ljudi koji svojom pozicijom uopće ne utječu na sudbinu naroda. Poznato je, primjerice, da je bivši predsjednik države Stipe Mesić bio konstantno najpopularnija osoba u zemlji, usprkos tomu što svojom pozicijom i općenito svojom sposobnošću nije doprinio koliko je „crno ispod nokta“ dobrobiti narodu. Aktualni predsjednik Ivo Josipović u anketama ga slijedi u stopu (ili čak nadmašuje), iako su mu ovlasti iste kao što su bile i Mesićeve.

Analizirajmo na trenutak učinak Josipovićeva pohoda u „region“, t.j. Sarajevo, Banja Luku, Beograd. Rezultat tih posjeta je poznat: nula!

Možda i pretjerujem u ocjeni. Pozitivnu ocjenu možda zaslužuje naručena obveza Hrvatske da u svoje krilo primi odbjegle Srbe, obnovi im kuće, vratи stanove i sredi mirovine. Naime, godine ratovanja protiv Hrvatske ipak treba nagraditi. Za neke druge teme, kao npr. pitanje ubijenih i nestalih Hrvata, ili pitanje granice na Dunavu – nije bilo vremena. Vremena je bilo jedino za izljeve nježnosti i priateljstva Josipovića i Tadića i pripadajućeg ansambla ulizica s jedne i s druge strane, koji su bili u funkciji obnove novog „bratstva i jedinstva“.

Možda je i ta scena licemjernog priateljstva polučila visoki ugled predsjednika u narodu. Lider SDP-a Zoran Milanović i njegova Partija, po Mislavu Bagi, također su u gornjem dijelu ljestvice popu-

Piše:

Josip Ljubomir BRDAR

larnosti, kao uostalom kompletan ansambl ljevice, sadržan u paketu tzv. kukuriku-koalicije. Svi oni zajedno trebali biti uzdanica hrvatskog naroda, oni bi trebali biti nositelji afirmacije balkanskih regija i njihova povezivanja. Josipovićev „Drang nach Osten“ i time stečena popularnost u narodu ohrabruje *kukurikače* na svakodnevno kukurikanje „sidite s vlasti“. Nude se kao zamjena nesposobne vlasti, ne s planovima i projektima, nego nude sebe u osobama Z. Milanovića, I. Antičevića, M. Opačića, S. Linića, R. Čaćića, V. Pusić, D. Kajina itd., itd. To je, eto, ponuda narodu.

USPOREDBALISTA: TKO JE NAIJEDNOSTI

SVI VOLE predsjednika

**Ivo Josipović je
najpopularniji hrvatski
političar u zadnjih 20
godina. Možda mu je
samo Tuđman mogao
parirati**

To su otprilike ljudi koji bi trebali povesti ovaj narod. Oni oblikuju ankete koje upućuju u njihov uspjeh. Zašto? Zato što narod percipiraju i medijima oblikuju kao ovčje stado. Tradicija komunističke ideologije je bila i ostala suzbijanje individualne, a jačanje kolektivne svijesti. Naši mediji, koji su uglavnom u vlasništvu „crvenih“, svakodnevno oblikuju takvu svijest. Dokaz tome je i spomenuta činjenica, da su najpopularniji ljudi oni koji uopće ne odlučuju o ničemu.

Hrvatska vlada, koja je kreativni, operativni i izvršni organ, već po svojoj funkciji je gromobran javnosti, oporbe i medija. Zadaća oporbe i medija je da „teže vladu“, ali isto tako da joj svojim inovativnim idejama pomaže radi dobobiti naroda. Nažalost, naša oporba i većina medija, opterećeni teretom komunističke nesnošljivosti, prvenstveno su u funkciji rušenja vlasti. Za njih ni u primisli vlada „ne može“ donijeti niti jednu jedinu is-

pravnu odluku, jer njihov jedini cilj je vlastito ustoličenje.

Napadana vlast se, doduše, traljava brani i zbog kratkotrajnog mira mazi različite društvene skupine, gaseći njihov gnjev stalnim socijalnim potporama. Treba istaknuti još nešto bitno: bode u oči revidiranje vlastitih odluka i političkog identiteta. HDZ-u kao i HSS-u nije zaista potrebno koketirati s lažnim antifašizmom i tobožnjim antifašistima, koji aktualnu predsjednicu vlaže uporno ignoriraju i vrjeđaju zvižducima na prigodnim skupovima. Aktualnoj vlasti nije bilo potrebno finansirati spomenik četnicima u Srbu, jer su jako dobro poznate povijesne činjenice. Za poziciju vlasti ne isplati se gubiti identitet. Žalosno je da već mnogi ljudi izjednačavaju HDZ (stranku opasnih namjera, kako ju je okvalificirao pok. Račan) i SDP.

Za politički identitet i dosljednost nije prevelika cijena izgubiti interesne koaličijske partnere, pa čak i vlast. Dosljednost će uvijek narod nagraditi, a nedosljednost kazniti.

Što je ostalo od hrvatskog identiteta i ponosa? Što je ostalo od svega onog što je ostvario prvi hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman? Praznici ponosa ispremješani, generali pobjedničke vojske „likvidirani“ i bačeni u zaborav, počasna garda ukinuta, Oltar domovine ukinut, svečani državnički protokoli ukinuti. Uza sve te vanjske manifestacije, Tuđmanovo vrijeme, usprkos ratu, nije spoznalo sluganski gard prema licemjernom svijetu, koji nas je i u najtežoj situaciji ucjenjivao.

A gdje smo danas? Nema Tuđmana, nema ponosa. Današnju hrvatsku stvarnost stiliziraju ljudi čiji je, uvjetno rečeno, glasnogovornik medijsko spadalo M. Jergović, koji uz stalni pljuvački gard ovih dana piše panegirik nekakvom 'umjetniku' Janezu Janši koji, izvodeći „stvaralački performans“ u Rijeci, reže hrvatsku zastavu na komadiće, u nazročnosti SDP-ova gradonačelnika V. Obersnela. Sve koji su osudili taj brutalni i neljudski čin, okvalificirao je Jergović kao faštiste i ustaše, koji u svome nacionalističkom zanosu pljuju po tome „stvaralačkom“ činu.

Stoga bih poručio tom Jergoviću, da se u okviru standarda te tzv.konceptualne umjetnosti zaogrne jugoslavenskom zastavom i zatvor u kavez na trgu bana Jelačića, pa da publika slo-

"KARDINALE BOZANIĆU, IDITE U ŠPILJU KAO SVETI JERONIM"

(Opaske uz *Globusovu* preporuku hrvatskim biskupima)

Ova je preporuka zagrebačkoga tjednika „Globus“ (br. 1031 od 10. rujna 2010.) hrvatskim biskupima najprije fizički teško ostvariva, jer u Hrvatskoj skoro nema prazne špilje, budući da su skoro sve pune kostiju žrtava koje su komunisti u Drugome svjetskom ratu i poraću bez suda ubili.

No mislim da poticaj za ovu preporuku treba tražiti u drugoj stvari.

Crkva nekima smeta svojom kritikom društvenih zbivanja. Oni se pozivaju na odvojenost Crkve od države, pri čemu tu odvojenost tumače na način, da se Crkva treba povući u sakristiju, ili čak u špilju, osim kada crveni pojas crkvenih visokodostojnika naokolo ukrašava istaknute političke figure. Nepotrebno je i reći, da autori ovakvih speleoloških preporuka ne shvaćaju ni što je Crkva, ni koja je njezina uloga u društvu. Oni ne znaju, da su Crkva svi vjernici, i da su ti vjernici ujedno i članovi civilnog društva.

Stoga i kad bi se cijela crkvena hijerarhija povukla u špilju, laički vjernik

Piše:

prof. dr. Branimir LUKŠIĆ

se mora baviti politikom, jer politika odlučuje o općem dobru svih članova društva, dakle i vjernika. Ali i crkvena hijerarhija se mora baviti politikom, ako politika znači i upozorenje na ona zbivanja u državi

Kardinale Bozaniću, vratite se u špilju kao sveti Jeronim

Darko Hudelist je odlučio predložiti Crkvi radikalni zaokret: povratak u siromaštvo i oživljavanje pustinjačkog pokreta
Piše: Darko Hudelist

bokratima, i iz špilje ukazivali na širenje u Hrvatskoj „velevlasti one crne zvijeri s otiskom pandže“ (Mile Pešorda). Kada bi Crkva, ne samo kao hijerarhija i kler, nego kao cijela zajednica Kristovih vjernika (a to je pravi pojам Crkve), shvatila depolitizaciju u smislu da se odrekne svoga emancipacijskog poslanja, da se ne zauzima za potlačene, obespravljenе, siromašne i proganjene, da ne ukazuje na korumpiranost političkih partitokracija, da prepusti vlast u Hrvatskoj i svijetu piramidi koja želi manipulirati čovječanstvom i u čijim je rukama velika većina elektroničkih i tiskovnih medija u Hrvatskoj, tada bi tako shvaćena depolitizacija bila izdaja njezina poslanja.

Crkva koja ne želi postati oblјutavljena sol, mora ukazivati na to, da se iza krinke političkog, vojnog i gospodarskog globalizma krije neokolonijalno izrabljivanje svijeta od strane finansijske internacionale, da nema spasa u promjeni društvenih struktura, nego u promjeni čovjekova mentaliteta, koji onda stvara sebi prikladne društvene strukture.

To je razlog zašto korumpirana politička elita u Hrvatskoj, bilo da je sastavljena od bivših udbaša, kosovaca i komitetlja, ili od onih koji to nisu bili, ali koji poput njih prihvataju pupkocentrički svjetonazor, naime da im je vlastiti pupak centar svijeta kojem je sve ostalo podređeno, zašto, dakle, ta korumpirana elita ne može preobraziti hrvatsko društvo. Ta elita ne mari za zapuštena socijalna pitanja, za siromašne, gladne i nezaposlene, za čistoću neovisnoga hrvatskog doma. Ona takvim ponašanjem pridonosi rasunu i dezintegraciji hrvatskoga društva i hrvatske države. Ovo vrijedi i za one vođe radničkih udruga, kojima je taj njihov položaj samo ljestvica da se popnu na vodeće političke položaje.

Zato se kardinala Bozanića šalje u špilju, ne da bi poput svetog Jeronima iz špilje moralno prodrmao tadašnji svijet, nego da bi u špilji postao bezopasan duhovni kostur, da ga se tamo udalji iz današnje političke i društvene pozornice, da ne smeta globokratima i njihovim domorodnim slugama, kako bi ovi u Hrvatskoj nesmetano „razvaljivali obiteljska gnijezda i duhovna središta kao ognjišta života naroda i narodnoga preporoda“ (M. Pešorda).•

bodno tumači taj performans u smislu kako neko čovjekoliko biće interpretira vapaj za umrlom državom. Postoji još niz mogućnosti u okviru naznačene umjetnosti, kao npr. da se dotični kolumnist popiša na četnički spomenik u Srbu, što bi se dalo interpretirati kao Jergovićev performans organskog povozivanja s četničkim koljačima, koji su 27. srpnja 1941. zaklali, nabili na kolac i spalili svećenika **Jurja Gospodnetića**, poklali stotine Hrvata, pobijali i raselili selo Boričevac i druga hrvatska sela, kao i selo Krnjeuš u Bosni. Nakon takvog „stvaralaštva“ imali bi priliku čuti i vidjeti kritike „objektivne“ ljevice, kao i uspaljene fašističke desnice.

Eto, Jergović taj i takav kao i niz **Lovrići i Modrići, Kuljiša, Butkovića, Hedla** i njima sličnih, stiliziraju hrvatsko javno mnjenje, a šefovi ih iz „kukuriku koalicije“ pune „materijalima“. Narod, pak, naivan, niske razine političke pismenosti, guta jergovićevske udice i spas traži, Bože moj, u likovima koje sam već spomenuo. Bože, čuvaj Hrvatsku!•

vi i društvu, koja su u suprotnosti s Evanđeljem. Stoga se i od crkvenog klera očekuje, da se on bavi politikom u smislu upozoravanja na ono što je u političkim odlukama suprotno kršćanskom nauku i moralu, i da u tomu smislu igra aktivnu ulogu u društvu.

Opasnost je za Kristovu Crkvu da šutimo gdje se mora svjedočiti!

Da se njezin Utjemeljitelj bavio samo teologijom, vjerojatno bi doživio mirnu starost. U smrt ga je poslalo Njegovo kritiziranje nepravde u društvu, dakle politička implikacija Njegova naučavanja. Prema tome, čak kada bi se i pronašla prazna špilja za kardinala Bozanića da se on u nju povuče, dakle špilja u kojoj komunisti nisu ubijali narod, on bi kao privatna osoba i hrvatski državljanini imao pravo i dužnost i iz te špilje kritizirati društvene nepravde. Valjda bi mu bilo dopušteno i u špilji primati globokratsku tiskovinu „Globus“, koja bi ga vrlo objektivno informirala o svemu što se izvan špilje događa.

Stoga postoji opasnost, da bi kardinal Bozanić, i drugi članovi crkvene hijerarhije protjerani u špilje da ne smetaju glo-

REBALANS MORALA, A NE PRORAČUNA!

Što to znači, kad se u proračunu neke države, ili u nekome trgovačkom društvu radi rebalans? Objasnjenje proizlazi iz same riječi – rebalans. Rebalansirati, dakle ponovno napraviti balans ili ujednačenost ili ravnotežu između prihoda i rashoda. Postoje dvije vrste rebalansa: onaj negativni, kad je rashod veći od prihoda, i onaj pozitivni, kad su prihodi veći od rashoda. Ovaj drugi je vrlo rijedak, možda se spominje u zemljama koje žive na izvornima nafta.

Vlada Republike Hrvatske našla se na stotinu muka, kako pokriti veliku razliku između rashoda i prihoda. Čitajući dnevne tiskovine, kojima inače baš previše nikad nisam vjerovao, taj raskol između prihoda i rashoda iznosi oko 14 milijardi kuna ili oko dvije milijarde eura. Zgodno!? Ako se oni u vradi smiješe na toliki nepokriveni rashod, na njih se može primijeniti samo ona narodna izreka – čuvaj se vedrog neba i nasmijanog gazde.

Ma kakav god rebalans da napravimo, on ne će uspjeti ili će samo privremeno uspjeti. Bilo što da se poduzme (restrikcije potrošnje, primanja i sl.) ili nova zduženja u inozemstvu u smjeru uravnoteženja državnih prihoda i rashoda, to jednostavno ne će niti može uspjeti. Onaj tko čita ovaj tekst – pitat će se: zašto? Zato, jer treba najprije *rebalansirati* umerke koji su doveli do takvog stanja državnog proračuna.

Temeljni problem hrvatske politike gotovo od samog početka pa sve do danas, na brojnim područjima društvenog i političkog, a posebno gospodarskog djelovanja je – nemoral! Rasipništvo ga prati u stopu, kroz bolesni karrierizam političkih i gospodarskih skorojevićevskih struktura.

Izbaciti iz državne i gospodarske politike, a posebno iz zakonskih i drugih propisa sve što je rastrošno, nepošteno, nepravedno, neistinito, nedomoljubno, nečestito – drugim riječima uzeti novu metlu i njome temeljito, oštros, ali nadasve pravdno pomesti svu Hrvatsku od kojekako političkih, a posebno divljih menadžerskih nametnika koji su zasjeli u sve strukture političkih, gospodarskih i inih državnih institucija na svim razinama - od lokalne, preko županijske pa sve do najvi-

Piše:

Mile PRPA

ših tijela državne vlasti, a koji uvijek i u svim situacijama ispred općeg, ispred jednicičkog, nacionalnog, domoljubnog, državnog i ukratko narodnog interesa stavljaju svoj sebični osobni interes ili interes grupacije kojoj pripadaju.

Kriza u Hrvatskoj je opća, izvorno unutarnja, nenametnuta izvana – ona proizlazi iz krize morala od kojeg je zločudno oboljelo hrvatsko nacionalno tkivo, sve do opasnosti ugroze samih temelja države. Kriminal više nije u podzemlju već se preselio u nadzemlje, gdje su mu širom otvorena vrata i gdje se nalazi najveći kolač od koga se može nekažnjeno odgristi. Grijeh struktura sve više se očituje i manifestira kao ponašanje pijanih milijardera, koji su razbucali državno gospodarstvo i uništili domaće bankarstvo. Slijepo slušaju europske političke komponente koje nimalo ne vode računa o interesima Hrvatske, već samo o tome što će joj uzeti i kako je obuzdati.

Najnoviji je primjer onaj, u kome europska birokracija traži da se proda i zadnja hrvatska banka, Poštanska, dok obrnuto: Francuzi, Talijani i drugi ne samo da ne rasprodaju svoje domaće bankarstvo, već se trude da ugrabe i ono u tuđim državama.

Država koja nema svoje banke je poput čovjeka koji je svoju lisnicu povjerio na čuvanje stranomu, nepoznatom i neprovjerenom čovjeku.

Gdje je moral i poštenje naših čestitih djedova? Gdje nam je politički, domoljubni i gospodarski ponos? Povjerenje naroda u državne i vladajuće strukture kopni kao snijeg, još je ostala samo jedna na moralnom planu, zadnja kojoj narod vjeruje, a to je Katolička crkva u Hrvata. Nama treba rebalans morala, njegovo uravnoteženje – između povjerenja i poštenja. Sve što je državno za svakog pojedinca treba biti najviša svetinja, a ne predmet pljačke, otimačine, rasipništva i nebrige!

Postali smo problem sami sebi. Olako smo se odrekli najvećih nacionalnih vrijednosti i svetinja. Politika se vodi kratko-

ročno, po sustavu – daj nam danas. Takva politika nije duga daha i od nje se ne može ništa dobro očekivati. Sudbina Hrvatske je u rukama nepouzdanih ljudi: što nestručnih, što nesposobnih, što nepoštenih, što neodlučnih, što onakvih koji su zadjeni nekom drugom ideologijom koja nije u interesu hrvatskog naroda. Nikad se ne zna kakav će politički potez povući (slučaj Srba), a narod očekuje da svaki politički potez političkog vrha beziznimno bude samo – interes, dostojanstvo i boljatik Domovine i svih njenih građana.

Prva crta obrane Domovine od svih, i bilo koje vrste nasrtaja na Hrvatsku, slabšna je i nesigurna, nema vizije, ne sagledava problem u cjelini. Ona luta, vodi strančarsku politiku – što dulje ostati na kormilu vlasti. Ne zna iskoristiti komparativne prednosti koje Hrvatska ima kao rijetko koja zemљa u svijetu. Na političkom planu gotovo da su sve stranke krahirele – na ovaj ili onaj način. Dominira (skriveno) ljevičarstvo u najjačim strankama, koje kao da se pripremaju za neku drugu, već doživljenu političku asocijaciju na ovim prostorima. Politika Hrvatsku ne shvaća ozbiljno! Sredstva priopćavanja su potpuno rashrvaćena. Traže se i najmanje natruhe nevaljalog, da bi se tom „nevaljaštinom“ prema vanjskom svijetu procjenjivala cijela Hrvatska.

Hrvatska politika (jedina na svijetu) se odrekla jedinstva nacionalnog korpusa domovinske i iseljene Hrvatske i svih gospodarskih i političkih prednosti koje bi takvo jedinstvo moglo pridonijeti narodu.

Gospodarska kriza je i politička kriza. To je uvijek bila! Ova gospodarska kriza je samo naša, naša hrvatska i nije uvezena iz „svjetske“ gospodarske krize. Hrvatska se izgubila i gospodarski i politički sama u sebi. Najteže je pronaći čovjeka koji se izgubi sam u sebi. Hrvatski sabor postao je brbljaonica i stranačka svađaonica. Sve više postaje jasno – Hrvatska se ne shvaća ozbiljno.

Rebalansirajmo naš moral, rebalansirajmo naše savjesti, rebalansirajmo naš odnos prema narodu i Hrvatskoj, prema zajedničkom dobru. Tu pouku upućujem ponajprije političarima i gospodarstvenicima. Kad sve to učinite, tada više nikad ne će trebati rebalansirati – državni proračun!•

RAĐANJE EUROPE (III.)

Uvodne napomene – nastavak: Pojava kršćanstva.

Počelo je neočekivano. Prolazeći pokraj Genezaretskoga jezera, Isus iz Nazareta ugledao je dvojicu mladih ribara, a domalo još dvojicu, pozvao je jedne i druge: „Podite za mnom i učiniti ću vas ribarima ljudi!“ Poziv bijaše neuobičajen, ali sva četverica pošla su za njim. Povezemo li taj poziv s druga dva izričaja koji također označavaju prekretnicu što je tim susretom i pozivom nastupila, bit će nam jasan sadržaj zbivanja u cjelini. U nizu početnih zbivanja za Isusa se kaže, kako je započeo naviještati Radosnu vijest – evanđelje, a potom se obraćao svojim učenicima sa željom da i oni učine to isto te da budu njegovi svjedoci.

Isus je u svom poslanju bio čovjek susreta; trajno bijaše u pokretu: susretao je ljude i razgovarao s njima, s pojedincima, muškarcima i ženama, pojavljivao se u skupinama izabranih pojedinaca i velikoga mnoštva. Pritom je bilo očito kako zapaža unutarnji život svojih slušatelja i sugovornika, osjeća njihovu tjeskobu i prepoznaje odakle ona izvire. Ljude tiši njihova nedorečenost, ugroženost i prolaznost. Svi se oni žale na stanje u kojem se nalaze, nezadovoljni su postupcima, i svojim i svojih najbližih, s općim stanjem, a posebice beznadnošću koja im ono ulijeva, prvenstveno nemogućnošću da se bitno promjeni te neminovnošću smrti i neizvjesnošću što nakon nje slijedi.

Noseći u sebi splet tih zapletenih pitanja, Isus se obraća učenicima s riječima „Bit ćete ribari ljudi!“ To znači: i vi ćete susretati te i takve ljude, ali vi ćete im prenosići Radosnu vijest; vi ćete im biti svjetlo što rasvjetljuje tminu i kazuje put, vi ćete im biti svjedoci snage što daje moći da se mrklina može podnijeti dostoјanstveno i ući u zajedništvo u kojem vlada mir i toplina ljubavi.

Njihovi suvremenici bijahu izloženi pritiscima sa svih strana. Učitelji su im od 10 Božjih zapovijedi razvili listu od 613 zakonskih odredaba i zabrana i njima nadodali nepregledno mnoštvo svojih tumačenja. Tako je nastala prašuma u kojoj se nije bilo moguće snaći. A sada su na svoju sreću susreli Učitelja koji je otklonio sve

Piše:

Dr. Vjeko Božo JARAK

te naplavine, vratio se dvjema pločama Božjega zakona od 10 zapovijedi i razotkrio njihovu jezgru: svih deset promiču samo ljubav prema Bogu i ljubav prema bližnjemu. O tim dvjema zapovijedima ili o tim vrijednostima ovisi sav Zakon i svi proroci; sve ovisi o ljubavi, a ona nije plod nikakva zakona i ne predstavlja nikakvu zapovijed; ona potječe iz Božjeg srca i preko njegova Krista prelazi na sve ljude; obdareni tim darom ljudi postaju

ljudima preduvjete, pa, sljedbeno tomu, nitko ne mora prihvatići židovsku religiju i sve njezine zapovijedi i običaje i tek tada prihvatići kršćanstvo.

Upoznavši Krista i kršćanstvo, apostol je Pavao postao nenadmašivim glasnikom te kršćanske sveobuhvatne, bezuvjetne i stvaralačke slobode ljubavi djece Božje. Poznavao je tri onodobne velike kulture: židovsku, grčku i rimsку. Bio je Židov, i to farizej – revnitelj za Mojsija i proroke, ali je ujedno bio i ponosan rimski građanin; premda je potjecao iz grada Tarza, iz ugledne židovske obitelji, bio je svjestan što znači imati rimsko državljanstvo i ponosno reći: ja sam rimski građanin. Među-

N. Poussin: Uništenje Jeruzalema

sposobni gledati svijet drugaćijim očima – zračiti ljubavlju koja je, nalik na Božju, sveobuhvatna – odnosi se na sve ljude, pa i na neprijatelje, bezuvjetna je – ne veže se uz neka svojstva koja ljudi, po našem shvaćanju, moraju imati da bismo ih mi voljeli, i ona je stvaralačka – daruje se ljudima kao snaga koja ih može podignuti na noge i učiniti sposobnim da vole sebe i druge.

To je bio nov duh koji je nadahnjivao Isusove učenike te su postali sposobni na zajedničkom skupu u Jeruzalemu donijeti odluku: biti kršćaninom znači biti nositeljem Radosne vijesti koja ne postavlja

tim, u usporedbi s Kristom, s njegovim pogledom na svijet i život, s njegovim shvaćanjem izuzetne povijesti židovskoga naroda, sve je to za Pavla bilo drugorazredno i – u konačnoj odrednici – nevažno. Njegovo je pitanje glasio:

Što Židovi mogu učiniti kako bi ljudi velike kulture Atene i Rima, kao i ljudi cijelog svijeta, lakše i brže mogli shvatiti da im Židovi žele posvjedočiti punu ravнопravnost u krugu Božje obitelji na zemlji; oni jesu od davnine izabrani Božji narod, ali taj izbor Bog nije bio namijenio da bi jedan narod, Židovski narod, bio iznad drugoga nego da bi bio za sve druge.

Sada je, tvrdi Pavao, došao trenutak u kojem tu istinu treba razglasiti cijelom čovječanstvu i u zbilji života posvjedočiti je ne samo riječima nego i djelima.

Tek kad se shvati to Pavlovo uvjerenje i pogleda zemljopisna karta te opis njegovih misijskih putovanja, posebice njegovih tegoba i zlostavljanja što ih je morao podnijeti, može se naslutiti tko je bio apostol Pavao i što je on značio za razvoj ranoga kršćanstva kao i cjelokupne kršćanske povijesti do danas! S čisto povijesnoga promatranja valja reći: jedan je apostol Pavao u cjelokupnoj povijesti. Kršćanska pak prosudba glasi: Pavao je prvi u Jedinom (Kristu).

Jedno je napose jasno: za to se traži velika odvažnost. Većina onodobnih Židova, prvenstveno narodni prvaci, bijahu uvjereni kako je njihova prvorazredna zadaca brinuti se da mali židovski narod, čuvat velikih idea, ne potone u moru poganskoga svijeta. Međutim, Pavao bijaše uvjeren kako Isusov put ne vodi razvodnjavanju i rasulu izabranoga naroda nego njegovoj unutarnjoj obnovi i javnoj priznatosti. Dakako, nije on mislio kako će to doći samo od sebe, ali hoće doći samoprijeđornim i odvažnim naslijedovanjem Isusova čovjekoljublja.

Povijest izabranoga naroda svjedoči kako se vjernost Bogu ne može potvrditi jednom zauvijek nego se – sukladno životnim okolnostima – mora uvijek iznova obnavljati i nanovo posvjedočiti.

S Isusovim nastupom dogodila se velika prekretnica: vjernost Bogu, Božjem zakonu i predajama otaca, treba pročistiti, oslobođiti od povijesnih naplavina kako bi Božja volja došla do jasna i određena izražaja te se neodoljivo potvrdila kao istinsko i sveopće Božje čovjekoljublje, jamstvo čovjekove slobode i dostojanstva.

Jezgru Mojsijeva zakona, što ga Židovi veoma ističu, tvori ljubav. Ako to u zbilji života nije tako, onda Zakon stvara tjeskobu u ljudima i postaje nesnošljivim. Gdje god pak namjesto prisile Zakona stupi ljubav, u čovjeku raste nova snaga i sve biva drugačije. Majka se u noći probudi mnogo puta kako bi poslužila svoje bolesno dijete, i to joj, jednostavno, nije teško, jer to čini iz ljubavi.

Pavao bijaše duboko uvjeren u istinitost takva stava i raspoloženja te se mogao cijelim svojim bićem staviti u službu navijanja

ještanja kršćanstva kao Radosne vijesti, upućene najprije Židovima, a zatim i svim ljudima cijelog svijeta. Sve što je poduzimao, bijaše usmjereno na izgradnju prijateljstva Boga i čovjeka na podlozi Isusa Krista, kao oplijive nade u ostvarivu mogućnost drugačijega života, ispunjena mirom, suradnjom i ljubavlju.

Koliko god Pavao bijaše odlučan u svom uvjerenju kako opravdanje pred Bogom dolazi vjerom u Isusa Krista, nije gađio neraspoloženja niti ikakve odbojnosti spram svojih protivnika. Uvijek bijaše spreman sebe zatajiti, prožet životom željom da bi se ostvarilo zajedništvo u Isusu Kristu. To je za nj bila i ostala vrhunska vrijednost.

Tijekom povijesti Pavao je imao mnogo ljudi koji su uviđali njegovu veličinu i koji su mu se nehinjeno divili, ali je imao pre malo naslijedovatelja. Vjerojatno njegovo vrijeme tek dolazi.

Na primjeru prvoga kršćanskog mučenika zorno se vidi kako je u ljudima prevladavalo usko shvaćanje cjelokupne biblijske povijesti. Njezino je kretanje usmjereno uvijek naprijed, prema sve većim Božjim obećanjima, a ljudi su zatajili, obazirali se natrag i pomišljali kako im je bilo dobro, namjesto da se napregnu i odlučno idu dalje. Stjepan je pao pod udarcima kamenja koje su na nj bacali, jer im je upravo to govorio. A govorio je: veličina je hram u Jeruzalemu, veličina je Mojsije u povijesti, ali bilo je vrijeme kada hrama nije bilo, a postojaо je izabrani narod i postojala je vjera koja ga je poticala da ide naprijed; a ni Mojsije nije smatrao završnicom svoju ulogu, nego je govorio o onom koji će nakon njega doći. Zato treba ići dalje. A ljudima se nije išlo dalje. Gledali su Mojsija i smatrali ga velikim Božjim darom, ali nisu gledali Krista i nisu se naprezali kako bi shvatili kako on, polazeći od Mojsija, poziva narod neka ide u susret novim Božjim obećanjima, i neka bude spreman na tegobe toga puta. Nisu ga poslušali. Kad su pak nastupile tegobe nakon neuspjelih ustanaka 66.-70. i 132.-135., Židovi su se još više zatvorili nastojeći povezati svoje razbijene redove: postavili su Bibliju kao temelj na kojem će graditi svoju budućnost, pojačali su gradnju sinagoga i brigu za zajedništvo posebice kad je riječ o slavljenju subote; načelo je glasilo: ne dopustiti da subotom itko od Židova ostane sam; za svakoga se

treba pobrinuti kako bi subotu slavio u zajednici sa svojim sunarodnjacima.

Sve bismo to mogli pozdraviti, ali kad bi se svemu tome pristupalo s Božjom sveobuhvatnom, bezuvjetnom i stvaralačkom ljubavlju. Nu Židovi, promicatelji novoga žara u narodu, bijahu kruti naspram drugih: pozivali su sve Židove koji bijahu stupili u kršćansku zajednicu, neka se vrate u sinagogu; a koji to nisu učinili, bijahu isključeni iz sinagoge, što znači iz židovskoga naroda. Time su povećane međusobne nesuglasice i nastavile se tijekom daljnje povijesti. Međutim, bilo je i lijepih primjera suradnje, a današnje stanje pokazuje kako se mogu očekivati još brojniji i još ljepši primjeri međusobnih odnosa.

Prešavši granice Palestine i stupivši u široki grčko-rimski svijet, kršćani su se diljem Rimskoga carstva susretali s cjelokupnom grčko-rimskom ili helenističkom kulturom, a u njoj ne samo s njihovom vrijednošću nego i s novim teškim prijepornim pitanjima. Treba posebno naglasiti kako su tu u velikoj mjeri kršćanskim navjestiteljima bili od pomoći upravo Židovi takozvani Helenisti. Bijahu to oni Židovi koji su uistinu bili ljudi židovske vjere, ali i ljubitelji grčke kulture. O tome na poseban način svjedoči biblijska knjiga Mudrosti.

Na drugom mjestu treba istaknuti najjaču onodobnu filozofsku struju stoicizam. Cvjetala je u doba helenizma. Začetnik joj bijaše filozof Zenon iz Kitija 308. godine prije Krista. Naučavao je u Ateni u trijemu koji se nazivao Stoa, a bio ukrašen slikama slikara Mikona i njegovih suradnika, pa se po tom nazivao šarenim trijem, dok su se njezini pripadnici nazivali Stoici, a njihov filozofski smjer stoicizam. Najveći procvat škola je doživjela u doba filozofa Lucija Aneja Seneka (4. prije Krista do 65.). U središtu filozofskoga mišljenja bijaše splet etičkih pitanja, a na posebno pitanje čovjekove neovisnosti o vanjskim zbivanjima. Kao odlika mudrača isticala se njegova sloboda u odnosu na sveukupni vanjski svijet; njegovu kriješpost, znanje i sreću ne može ništa pohlebiti. Štogod se zbivalo i njega pogađalo, on ostaje bezosjećajan, oslobođen od strasti i ravnodušan.

(nastavit će se)

DAN DOMOVINSKE ZAHVALNOSTI (5. KOLOVOZA 2010.)

Gospičko-senjski biskup, preuzvišeni dr. Mile Bogović, pozvao me da pođem s njim u četvrtak, 5. kolovoza, u Knin, gdje će koncelebrirati u misi u čast Domovinske zahvalnosti, a potom bismo posjetili i Čavoglave. Rado sam prihvatio poziv.

Krenuli smo iz Gospića oko 9 sati. Vozi nas fra Draženko Tomić. Dan je vedar, bez vjetra, ugodan za putovanje. Primjećujemo da u Gospiću i uz put na kućama nisu izvještene hrvatske zastave. Tu i tamo zamjećujemo po koju. Razmišljam kako smo se izgubili u šumi državnih praznika i

Biskup Bogović i M. Perković Thompson

kako drugi narodi, posebice Amerikanci, pridaju veliku važnost nacionalnoj zastavi, a kod nas kao da je najvažnije to da se na taj dan ne radi i da se po mogućnosti praznik spoji s vikendom.

Glasno kažem kako bih, da sam na vlasti, ukinuo sve državne praznike osim crkvenih blagdana. Proglasio bih kao neradni državni praznik samo 7. lipnja, kada je toga dana 879. papa Ivan VIII. u crkvi Sv. Petra u Rimu na dan Uzašašća blagoslovio kneza Branimira i njegov narod i time priznao Hrvatsku za državu. Taj čin ima istu važnost kao kad danas UN priznaju neku državu. Tko se razuman može odreći svoje stoljetne državnosti doli nas Hrvata? U šali dodajem kako će se kandidirati na predsjedničkim izborima, pobijediti i svoj naum ostvariti. Preuzvišeni prihvata Šalu i kaže da će onda on biti papa, pa će potvrditi taj čin.

U takvom raspoloženju ulazimo u Knin. Na raskriju policija nas usmjerava u suprotnom smjeru od onoga u kojem moramo ići. Preuzvišeni im se predstavlja da je biskup, te da mora doći do crkve Sv. Ante.

Piše:

Ivan VUKIĆ

Policajac uzvraća da ga pozna i da znade da je biskup, ali ipak neka se vratimo natrag i pokušamo drugim putem. Preuzvišeni ga upozorava da danas služi misu i mora stići na vrijeme. Valjda je policajcu postalo jasno da grieši, pa je rekao da se parkiramo sa strane, a on će nazvati nadređene. Nakon kraćeg čekanja propustili su nas. Na sljedećem raskriju opet smo zaustavljeni i nakon kratkog čekanja propušteni. Kažem da mi je neshvatljivo ovakvo poнаšanje policije. Normalno bi bilo da biskupovo vozilo policijac na motorkotaču doprati do odredišta. Preuzvišeni se šali da je to zbog mene, jer sam im očito sumnjiv.

U samostanu Sv. Ante čekali smo petnaestak minuta na šibenskog biskupa mons. Ivase. Ušao je u sobu recitirajući „Ima jedna stina u njidrima Knina, na njoj stig vijori i s burom se borii.“ Nakon sručnog pozdrava i okrjepe, krenuli smo do dvorane u kojoj će se održati misno slavlje. Ovdje je policija susretljivija. Propustili su nas do ulaza u dvoranu, a fra Draženka zamolili da automobil parkira na pedesetak metara udaljenom parkiralištu trgovackog centra „Lidl.“

Dvorana je velika. Pripremljena je za više stotina ljudi. Sjedala su označena po rangu uzvanika. Sjeo sam na klupu sa strane uza zid. S ovog mesta vidim oltar i cijelu dvoranu.

Biskupi i svećenici pripremaju se u pokrajnjoj prostoriji za misno slavlje. Misa kasni desetak minuta do dolaska predsjednice vlade Jadranke Kosor i suradnika, predsjednika sabora Luke Bebića, predsjednika države Ive Josipovića, izaslanika diplomatskih predstavništva, pripadnika stranih vojnih misija i drugih uzvanika. Promatram uzvanike, na njihovim licima nema ushićenosti i radosna pogleda, kakav priliči današnjem

danu. Zapažam samo ozbiljna, otužna, a i neka nezainteresirana lica.

Misno slavlje predvodi šibenski biskup, mons. Ivas. Uz brojne svećenike u koncelebraciji bili su biskup gospičko-senjski dr. Mile Bogović i vojni ordinarij u Republici Hrvatskoj biskup Juraj Jezerinac. Propovijed mons. Ivase je izvrsna. Popraćena je dugotrajnim pljeskom, premda to na misnom slavlju nije uobičajeno.

Nakon misnog slavlja uzvanici su pozvani na zajednički objed. Ugođaj je kazališni, opet bez izraženog žara, zanosa i radosti. Nakon objeda predsjednica vlade, nasmijana kao i uvijek, kad priliči i ne priliči, prolazi kroz „špalir“ pobornika i značiteljnih te žurno odlazi. Predsjednik države održava prisniji odnos, brzo hoda od skupine do skupine s lijeve i desne strane i također žurno odlazi. Na druge višoke uzvanike rijetko tko obraća pažnju. Biskupi izlaze zadnji. Ljudi se okupljaju oko njih i srdačno razgovaraju. Potrajalo je dok su napustili dvoranu.

Sjedamo u automobile i krećemo u Čavoglave. Pratimo automobile biskupa Ivase. Kuće uz put, kao i naselja kroz koja prolazimo, bez uređenih pročelja i okućnica, djeluju sivo, sumorno i zapušteno. Razmišljam kako olako vlast rasipa novac, koliko je novca u kriminalnoj pretvorbi nestalo i što se moglo korisno napraviti s njim. Zaustavljamo se. Naš biskup prelazi u automobile biskupa Ivase, koji će ga u vožnji upoznati s poviješću naselja i kraja kroz koji prolazimo.

Kilometrima prije Čavoglava sustizemo brojne automobile i skupine pješaka koji mašu hrvatskim zastavama, pjevaju i

Thompson i biskup Bogović s Gospičanima

razdragano se smiju. Ovdje se osjeti drugi ugodaj, slavljenički, upravo onakav kakav priliči današnjem danu, za razliku od onoga paradnog u Kninu. Zamjećujemo sve starosne skupine, ali najviše mlađih. Stali smo, jer je put zakrčen. Ubrzo stiže policijac na motorkotaču. Bez problema nas je dopratio u dvorište obiteljske kuće roditelja **Marka Perkovića Thompsonsa**. Marko nas je srdačno dočekao i posjeo za pripremljen stol pod šatorom. Okolni stolovi su već popunjeni.

Marko upoznaje biskupe što je do sada urađeno u Čavoglavama i koje još planove imaju. U razgovoru ne ističe da je sam to uradio, već: mi smo to uradili. Priča kako su pri-lazni put u Čavoglave, ko-jim se jedva moglo voziti u jednom smjeru, proširili i asfaltirali pa se promet nesmetano odvija u oba smjera, rekonstruirali su niskonaponsku električnu mrežu i sad nemaju problema, dok ranije zbog dvije kapi kiše satima bili bez struje. Izgradili su igralište, na kojem se održavaju različite sportske aktivnosti, a u završnoj je fazi izgradnja Crkve hrvatskih mučenika. Nastojat će je dovršiti za tri mjeseca, zvana su salivena, u crkvi su, pa o biskupu Ivasu ovisi kada će je moći posvetiti. Priređuju nastupe folklornih skupina, pjevača, spor-taša različitih sportova, pa i seoskih spor-tova, kao potezanje užeta. Okupljaju mot-oriste, preko tisuću ih dolazi.

Kako koja skupina pristiže, zaustavlja se ispred kuće, kao ispred svetišta i kliče Marko, Marko! Zovu ga intimno: Marko, osjećaju se sjedinjeni s njim, a i on s njima. Marko često ustaje od stola i otpozdravlja i maše im rukama, odlazi i do dvorišnih vrata i fotografira se s njima. S nekim se rukuje, a oni koji su uspjeli do-taknuti ga rukom, doživljavaju se pravim sretnicima. Nova pristigla skupina zaustavlja se pred kućom, a ona s kojom se Marko pozdravio odlazi na okupljalište. I tako to traje satima. Prolaze skupine u na-rodnim nošnjama, limene glazbe, moto-risti i drugi. Mašu zastavama, pjevaju, smiju se i kliču: Marko, Marko!

Pristigli su posjetitelji iz svih krajeva Hrvatske, osobnim automobilima i auto-busima. Istrani kažu da ih je poslao **Kajin** svojom primitivnom politikom. Došli su i

naši Gospićani. Pozivaju našeg biskupa i Marka da se fotografiraju s njima, što su rado učinili.

Nakon objeda Marko ustaje, sjeda na svoj motorkotač i na čelu motorista predvodi ih kroz Čavoglave. Zvukovi mo-tora i miris benzina čuju se na kilometre. Ljudi iz Markove pratnje kažu nam da je neumoran. Svojom energijom potiče njih, sve što je napravljeno njegov je djelo. Očekuju preko 150.000 posjetitelja, naj-vjerojatnije će ih biti 170.000, samo je motorista stiglo 1.000.

Biskupi Ivas i Bogović kao gosti M. Perkovića

Dolazi Marko, eto i ja ga tako prisno zovem, jer se osjećam dijelom toga ugo-daja. Biskupi ustaju i Marko ih vodi pokazati im mjesto gdje se održavaju priredbe i sportska natjecanja. Mi u njihovoj pratnji počašćeni smo, jer takvu povlasticu rijetki imaju. Dolazimo do Crkve hrvatskih mu-čenika. Kamena je građevina u kojoj se razabire slog starohrvatskih crkava ut-vrda. Simbolizira obrambeni karakter. Kada crkva bude dovršena i posvećena, ovo okupljanje, najviše mlađih, moći će se nazvati hodočašćem. Obilazimo crkvu. Zvana su izložena i čekaju posvetu. Od radova treba opločiti pod kamenom, obojiti je i ugraditi oltar i ostalu crkvenu opremu. Biskupi s Markom razgledavaju zvana i ja ih fotografiram.

Izlazimo iz crkve i prolazimo kroz mnoštvo razdragana svijeta. Tiskaju se i žele se fotografirati s biskupima i Mar-kom. Dovikuju: Marko, Marko! Dolazi-mo do igrališta. U tijeku je malonogo-metna utakmica između momčadi sveće-nika i liječnika. Sudac je za trenutak prekida, a spiker najavljuje dolazak bis-kupa šibenskog mons. Ivasa, gospičko-senjskog dr. Mile Bogovića i Marka.

Sjedamo na tribine i gledamo utakmicu do kraja. Igra se vrlo dobar nogomet. Ima pojedinaca iz obje momčadi koji bi bez problema mogli igrati kao profesionalci. Pobijedila je momčad liječnika, rezulta-tom 3:2. Vraćamo se pod šator u Markovu dvorištu. Slikarica, kojoj nažalost ne znam ime, poklanja svakom biskupu veliku sliku, ulja na platnu. Fotografijom sam ovjekovječio taj čin.

Pitam ljudе iz Markove pratnje, tko mu piše pjesme. Odgovorili su mi da ih piše sam, uglazbljuje, a sada i aranžira. Rekao

sam im da su mu riječi pjesama predivne, pune ljubavi i osjećaja prema Domu, Narodu i obitelji.

Marko i sve ovo što se događa, je fenomen, koji treba proučiti, analizirati i izvući pouku za boljitet Domovine. Političari bi trebali čuti što im puk poručuje, a ovdje su uglavnom mlađi, budućnost Hrvatske.

Mlađi student koji sjedi preko puta mene, reče mi da je uzbudjen i sav ustretao. Marko ih na ovaj način okuplja, stvara osjećaj zajedništva i pripadništva. Profesori na fakultetu rekli su da jedva čekaju da stasa i dode studirati ovaj naraštaj, kakav se oko Marka okuplja.

Biskupi ustaju od stola. Oprashtamo se od Marka i zahvaljujemo mu na gostoprимstvu. Osobno sam mu zahvalan, jer sam spoznao da živi druga Hrvatska, na-raštaj koji će biti bolji od našeg. Ima nade za Hrvatsku.

Na naplatnim kućicama u Šibeniku op-raštam se od biskupa mons. Ivasa. Na rastanku nam reče: „Eto, blizu smo, znate gdje smo, posjetite nas.“

Hvala Bogu na današnjem danu, hvala šibenskom biskupu mons. Ivasu i gospičko-senjskom biskupu preuzvišenom dr. Mili Bogoviću.

Kući sam došao u ponoć. Žena mi reče kako je na vijestima javljeno da su u Čavoglavama napadnuti TV-novinarka i snimatelj, i da su viđeni ljudi s ustaškim obilježjima. Odgovorio sam joj da je u Čavoglavama bilo sve savršeno, besprije-korno organizirano, te da je to provokacija i već toliko puta do sada viđeno podmetanje. Pa da se tako nešto i dogodilo, što novinari i izvjestitelji nakon Srba mogu očekivati? Njihova je dužnost služiti istini, a ne lažima i podmetačinama!

PROPOVIJED BISKUPA MONS. ANTE IVASA NA DAN DOMOVINSKE ZAHVALNOSTI (Knin, 5. kolovoza 2010.)

«... Budite uvijek spremni na odgovor svakomu, koji od vas zatraži obrazloženje nade koje je u vama, a posebno onima koji vas ozloglašuju.., ali blago i s poštovanjem, dobre savjesti.» To je poruka sv. Petra iz poslanice koju smo danas slušali.

Ima ih koji pitaju: „A što to vi slavite u Kninu?“ Možda doista ima onih, koji ne znaju što to ovdje danas slavimo i zašto Bogu zahvaljujemo! Ima onih koji su to zaboravili, jer mi nažalost brzo zaboravljamo važne i svete događaje naše povijesti i lako prepustamo da nam ih drugi tumače, iskrivljuju i pišu drugaćijim rukopisom... Neki tako pitaju i zato jer i danas uporno izvrću i prešućuju istine o uzroцима i posljedicama, o agresoru i žrtvi, pa čak uporno i zločesto tvrde, da se ovdje dogodio još jedan hrvatski „zločinački pothvat“, protiv srpskog naroda... I ta se laž uporno i agresivno podmeće svima nama, i drugima, čak i međunarodnim sudovima i svjetskom javnom mnijenju. Oni misle da ni ovdje, ni igranje u Hrvatskoj ne bismo trebali ovaj dan ni slaviti.

Mi ovdje danas znamo što slavimo i zašto trebamo slaviti. I to ovdje još jednom, po 15-ti put, petnaest godina, obznanjujemo svima, u domovini u svijetu, bilo to kome pravo ili ne: Slavimo Istinu koja se dogodila, ovdje među nama i nama. Kojoj smo mi živi svjedoci. Za koju su mnogi dali svoje živote... Slavimo Istinu koju ne možemo, i nikome je ne ćemo dati nijekati ni mijenjati, iskrivljavati i obezvrijediti, ni za kakvu cijenu ili ucjenu... Poručujemo sebi i svojima i svima: Danas ovdje slavimo, „**Dan pobjede i domovinske zahvalnosti i dan hrvatskih branitelja**“ I za sve to, ovom svetom Misom za Domovinu, Bogu zahvaljujemo. I molimo da se ovo zahvalno slavlje slavi, i barjak da se hrvatski vije po cijeloj Hrvatskoj, zavazda!

Važno je uvijek biti spremni na odgovor, onima koji pitaju dobromjerano, na poseban način našoj djeci i mladima, kojima smo dužni reći i obrazložiti cijelovitu

istinu o našoj povijesti. „Čistu“ istinu.., ne obojanu ideoškim bojama ili političkim potrebnama. Ne osakaćenu i nasilno prepravljenu ili ubijenu Istinu... Na žalost, još kao da nema jasne želje ni volje da se nepristrano i bez strasti istraže i obzname istine naše povijesti, kako bi rekao sv. Petar: „s poštovanjem, blago i dobre savjesti!“

Trebamo biti spremni na obrazloženi odgovor u istini, naročito onima „koji nas

Mi danas ovdje zahvalno slavimo Boga za dar ove zemlje naše lijepe domovine Hrvatske. Zahvaljujemo za veliki Božji dar, kojim je, slobodnom voljom i izborom većine hrvatskog naroda, konačno uspostavljena samostalna i slobodna hrvatska država, za „dar u kom sva blaga višnji nam Bog je do!“, kako je pjevaо naš slavni Gundulić... Mi danas zahvaljujemo Bogu i za sve one ljudi koji su ovu Domovinu našu, uz svekoliku podršku i molitvu naroda, stvarali i gradili svojim

U Čavoglavama: biskupi Ivas i Bogović s M. Perkovićem

ozloglašuju“... I to radi istine o našoj prošlosti, a naročito radi naše budućnosti! Jer samo će vas „istina oslobođiti... I koji je od Istine sluša glas moj“, govorio je naš Učitelj i Gospodin Krist Isus... Istina je Božji dar koji obvezuje. Osakaćena i iskrivljena istina, kao i neistina i laž, grijeh je koji rađa nepravdom, nemirom, koji prijeti novim, bolnim i opasnim frustracijama u narodu. Naročito u onima „malim“ ljudima, koji su šutljiva većina, jer se njihov glas ne čuje ili prešućuje u medijima i javnim glasilima..., koji se omalovažavaju ili etiketiraju već poznatim „pričuvnim frazama s visoka“...

rukama, umom i srcem. Koji su je vjekovima branili, mnogi od njih i mučeničkom žrtvom vlastita života. A trebalo ju je vjekovima braniti od ropstva i jarma sva-kojakoga: od mletačkog i turskog, austro-ugarskog i jugoslavenskog, nacističko-ustaško-četničko-fašističkoga, i od jarma komunističkoga, pod znakom „crvene zvezde“...

Cjelovite istine radi, treba reći da su je mnogi (i istinski antifašisti) morali nositi i protiv svoga uvjerenja). Tu istu „zvezdu“, pamtimo kako je rušila i izdašno štitila i pomagala agresore i rušitelje ove zemlje. Zato danas, ovdje zahvaljujemo Bogu za

sve one koji su ovu Domovinu branili i obranili. I pobijedili, vjerujemo zauvijek... Zato molimo: „Bože, čuvaj Hrvatsku, moj dragi dom!“

Mi danas *zahvalno slavimo Boga za veličanstveni događaj „Olju“, tu briljantnu pobjedu naše Hrvatske vojske, njezinog vrhovnika i predsjednika Franje Tuđmana, njezinih generala, časnika i vojnika branitelja...* Mi vjerujemo da je to pobjeda vjekovne i stamene vjere svega naroda hrvatskoga u domovini po svijetu raseljenoga.., pobjeda vjere da je slobodna Domovina Božji dar čovjeku... I da svaki čovjek i narod, pa tako i hrvatski, ima neotuđivo pravo na dom i domovinu... I da to pravo smije braniti od „agresora“ i mora čuvati od lopova...

„Olja“ 1995., je pobjeda i ustajne molitvene vjerničke podrške. Naročito molitve Gospine krunice, kojom smo (sjećamo li se toga?), kao „molitvenom pozadnom“ pratili, podržavali i hrabrali one u teškim obrambenim akcijama, na prvim crtama bojišnice širom raskomadane, izmužene i ubijane Domovine. Mnogi su branitelji poginuli na tom svetom zadatku i sebe ugradili u krvavu Kalvariju našega narode. Ali mi kršćanski vjerujemo, Gospa nas je naša tako učila, da s Kalvarije puca Božji vidik Uskrsnuća... Mi vjerujemo u istinitost one naših mučenika Zrinskih i Frankopana: „Navik on živi ki zgine pošteno!“ I odavle danas čujemo pjesmu: „Slušaj kako grmi, kako more pjeni, pitaju nas, jesu li zaboravljeni. I ovdje danas slušamo vapaj Domovine: „Za njih se pomoli, nek mi braća znaju, heroji se nikad ne zaboravljaju!“

Mi danas Bogu *zahvaljujemo za dar odvažnosti*, kojom su naši branitelji išli pred tenkove i avione, pred rušilačku i ubojitu JNA vojnu tehniku i propagandu, i pred nenaklonjenu nam politiku mnogih svjetskih sila, moćnika i „mešetara“... Treba jasno ponavljati istinu, da je veliki dio zemlje Hrvatske bio otet i okupiran, od onih koji su sustavno, kroz duge godine, od „memoranduma do hrvatskog Kosova“, stvarali i širili atmosferu „ugroženosti“ srpskog naroda u hrvatskoj državi. Koji su ignorirali sve njezine legalno izabrane institucije. Blagopokojni moj predšasnik, biskup Srećko, neposredni svjedok onih mučnih dana i događaja, koji je

Zvono za blagoslov: biskupi Ivas i Bogović, Zdravko Barišić i Marko Perković

neumorno molio i kumio i pregovarao, ovdje u Kninu i posvuda, i nastojao tražiti mirna i demokratska rješenja, govorio je tada s mukom u duši: „Umjesto da se početni koraci demokracije razvijaju, da sazriju, izabran je drugi put koji je srljao u katastrofu, i to uz veliku pomoć i podršku upravo „crvene zvijezde na zalazu“...

Treba ponavljati Istинu da su nam od matice zemlje Hrvatske, nasilno otrgnuli, kako su govorili (i još govore, i jučer smo to čuli): „svoja vekovna ognjišta“ i stvorili tzv. „SAO Krajinu“. U njoj su (ne znamo tko su), ali smo se osobno uvjerili da su na najpoganskiji način porušeni i spaljeni, uništeni ili obeščaćeni svi hrvatski kulturni spomenici, naročito crkve i oltari, slike i kipovi, na tisuće. I da su etnički „očišćeni“ cijeli dijelovi hrvatske Like i Dalmacije, Banovine i Kordunе, istočne i zapadne Slavonije... Sjećamo se tisuća naših prognanih i izbjeglica (dan, mnogima kao da svega toga nije ni bilo). A sve se to događalo pred obima europskih promatrača, pod poznatim sloganom „ovo je Srbija“, koju su odlučili priključiti tzv. „Velikoj Srbiji“... Hrvatskoj je tako nametnut strašan rat koga nije htjela... Jer „rat je poguba ljudske naravi“ govorili su stari Dubrovčani, a mi, na žalost, gorko iskusili.

I kad su propali svi pokušaji mirnog rješenja, sve molitve i svi pregovori za

domaćim i međunarodnim pregovaračkim stolovima, kad drugačije nije bilo moguće, „Olja“ je morala krenuti... Istina je, koju treba ponavljati, jer se sustavno niječe i opasno krivotvori, da su sve to vrijeme, vlasti tzv. SAO Krajine, pripremale i organizirale narod da u slučaju dolaska Hrvatske vojske, masovno iseli iz države „koju nisu htjeli svojom“...

Kad je krenula Oluja pozvali su i organizirano poveli većinu naroda da iseli. (Biskupu Srećku su Europski promatrači i prije Oluje kazali, kako im je Episkop u Kninu rekao: „ako nas hrvatska napadne, pozvat ćemo narod da iseli“! Unatoč pozivima Hrvatske vojske i Predsjednika osobno, da ostanu u Hrvatskoj, oni su izabrali odlazak. (Suprotno svim lažnim konstrukcijama Štrbčevih i inih tzv. „veritas“)

U prvoj svetoj Misi poslige Oluje, na zgarištu Crkve sv. Ante, ovdje u Kninu, (13. kolovoza) biskup Srećko je govorio: „Mi sa zahvalnošću primamo Božji dar „Olju“ i slavimo ovu svetu Misu u prvom redu za katoličku zajednicu Knina, koja je raspršena... Ali slavimo i za one Kninjane, koji su po razumu, po vjeri i po moralu trebali biti u svojim kućama, trebali ostati ovdje i živjeti zajedno s nama. Molit ćemo za pokojne, za žive, za pale, za patnike, za čitavu našu Domovinu. Molit ćemo se za mir i pravednost, ko-

ju otvaramo s pouzdanjem prema našoj budućnosti. Molit ćemo da nam ne ponestane snage, da ne bismo klonuli pred teškim zadatkom obnove koji nam se otvara. Da bismo u svemu tome bili ustrajni na Božjem putu, da ne bismo skrenuli, da ne bismo iznevjerili svoje krštenje, svoju moralnu i duhovnu hrvatsku baštinu... Činili su nam ono što ne žele da drugi nijima čine: Kuće domovi, zapaljeno, porušeno, opljačkano. Poginuli, mrtvi, izmuceni, izranjeni...Ali i za nas vrijedi, i u ovoj situaciji: „Ne čini drugome ono što ne želiš da drugi čini tebi... Postoji opasnost, u nama je, da naša djela ne budu znak da nam je Bog Otac..., da zaboravimo oprاشati i biti u miru, da nas svlada napast osvete..“

Biskup je tada, kao i svi naši biskupi, mnogo puta u svojim apelima i propovijedima žalio što je u tom strašnom ratu bilo zala i zločina i s naše braniteljske strane, pozivao je na kajanje, na oprost i pomirenje.

„Treba nam“, govorio je, „lječiti naše rane, lječiti naše muke, lječiti onu duhovnu ruševinu. Treba se izdizati iz ovih ruševina, materijalnih i duhovnih. Treba se prepustiti Božjemu Duhu da nas izlijeci, da nas odgaja, da ovdje gdje nas je Bog poslao i postavio prije toliko stoljeća budemo Božji kvasac, u narodu u povijesti, sada i u budućnosti.“

Danas, 15 godina poslije „Oluje“ i svega što nam ona doziva u sjećanje i budi u pamćenju, sve zle uzroke i posljedice rata, ali i sve darove i plodove te velike pobjede koje danas živimo i uživamo (iako smo pokatkad, s razlogom ili bez razloga, razočarani ili rezignirani), ponavljam misao biskupa Srećka, koja se čini važnom porukom, i nama za danas i za sutra bitnom: „Trebamo se prepustiti Božjemu Duhu i surađivati s njime da budemo kvasac, onaj Evanđeoski Božji kvasac u (tijestu) naroda i povijesti naše, sada i u budućnosti“...

Doduše, trebaju nam, kao svim ljudima i narodima, spomeni i spomenici. Trebaju nam sjecanja i slavlja. Ali više od svega, treba nam Božjega Duha, da bismo očuvali živim (kršćanski) duh i dušu naše povijesti, našega naroda. Treba nam i duh onih koji su stvarali našu povijest i našu

domovinu, gradili njezinu duhovnu i materijalnu kulturnu baštinu, našu samobitnost i prepoznatljivost, ovdje i u zajednici naroda Europe i svijeta. Treba nam te vrijednosti i bogatstvo živjeti, prenosi ih mladima poput dobrog kvasca, i tako graditi svoju budućnost na trajnim zdravoj-naravnim, Božjim, Evanđeoskim temeljima. To bi bio najbolji znak domovinske zahvalnosti našim braniteljima, bez opasnosti lažnog i paradnog, praznog i jalovog prigodnog slavlja...

Dakako da budućnost naše Države i naroda Hrvatskoga vidimo u novoj ujedinjenoj Europi. Poznato je da hrvatska država o tome vodi „pristupne pregovore“, koji su već znatno uznapredovali. Hrvatski biskupi su na blagdan sv. Josipa ove godine o tome uputili pismo vjernicima i javnosti.

„Začetnici Ujedinjene Europe zamišljali su je na temeljima zajedničke kršćanske baštine. Papa Ivan Pavao II. je prvi govorio o cjelevitoj Europi, koja mora disati punim plućima, tj. svojim zapadnim i istočnim krilom, jer je Europa plod dviju kršćanskih tradicija, njezina Istoka i Zapada. Papa Benedikt XVI. napominje da je europska kultura rođena iz susreta vjere i razuma... Suvremeni razlaz između vjere i razuma prijeti temeljima europske kulture. Potrebno je zauzimati se za uspostavu jedinstva vjere i razuma, kršćanstva i kulture, ako Europa želi preživjeti...“

Sadašnja europska zajednica, unatoč pozitivnih gospodarskih pa i političkih prednosti, pati od duboke krize vrednota i često ne pruža dostaone razloge nade. Pred tim ne smijemo zatvarati oči. Europa gubi naravni i kršćanski moral, olako prihvaca vrednote drugih kultura a napušta svoje. Trebamo znati, poručuju biskupi, da Hrvatska oduvijek živi u okviru europske kršćanske civilizacije. Zato je važno da naša vlast i pregovarači, temeljito, pravodobno i objektivno informiraju cijelu javnost, ne samo o tijeku pregovora, nego i o tome što pojedina rješenja znače ili mogu značiti za budućnost države, naroda i građana.

Važno je k tome da se i u Hrvatskoj uvaže europske rezolucije, da istina o zločinima i žrtvama komunističkog režima

dobije pravo na javnost i cjelevitost. Da se okrutno prešućivane, iskriviljavane i zabranjene, posebno one sustavno ubijane i skrivane istine i činjenice otkriju i uvaže. Da se na nameću samo jednostrane interpretacije privilegiranih tumača i povjesničara. Da se ti strašni zločini ne nazivaju tek „sporadičima“ ili čak opravdanim, a svi koji drugačije misle sumnjivim „desničarima, „zlih namjera“ (ili „ustašoidima“, kako to neki kažu.)

Važno je da uspravno i dostojanstveno uđemo u zajedništvo europskih naroda, poručuju hrvatski biskupi. Treba razgovarati s načelnih polazišta, a nikad na koljenima, svjesni da smo europskoj kulturi i obrani dali svoj obol. Treba razvijati zdravu samosvijest u našem narodu, posebice kod mlađeži, da upoznaju i budu ponosni na svoju kulturu. Ovdje nismo od jučer. U Europi nismo stranci. Nismo bez „osobne iskaznice i prtljage“. Samo s vlastitim imenom i identitetom, kulturom i poviješću, možemo i želimo s drugima, u međusobnom uvažavanju i poštivanju, izgrađivati zajednički europski dom, utemeljen na istini o čovjeku. Da možemo u ljubavi i miru zajedno živjeti i Bogu zahvaljivati..., i slaviti.

„Ima jedna stina u njidrima Knina, na njoj stig vjori i s burom se bori.“

Danas ovdje, podno ove stine čvrste, snažne i stamene, podno slavne tvrđave kninske, 15 ljeta od kako na njoj crven-bijel i plav stijeg vjori, slušamo li, čujemo li, braćo, kako nam govor i kako nas moli? „*Tili su te i Ugari stari, tili su te Turci i Mleci, tukli su te svakakvi barbari, čija li si stino, svima reci! Ja sam stina kralja Zvonimira. Hrvatska sam od vika vikova. Darujte mi braćo malo mira, jer ja sam stina vaših pradidova...*“

„*Tko na tvrdoj stini svoju povijest piše, tom ne može nitko prošlost da izbriše..!*“

Braćo i sestre! Svima vama, ovdje načnjima, vama diljem Domovine i po svijetu: Sretan vam Blagdan pobjede, domovinske zahvalnosti i dan branitelja, ma gdje bili! Na nama je red nastaviti časno pisati povijest roda svoga, hrvatskim rukopisom, po Božjim crtama. Gospe našega Velikoga Hrvatskog Krsnog Saveza, vodi nas i moli za nas. Amen!»•

„HEROJ, A NE ZLOČINAC!“

Piše:

Mario Marcos OSTOJIĆ

U Haagu se odvila završna faza suđenja generalu **Gotovini** i ostalima, a sada se čeka odluka suda. Utihnuli su profesionalni korisnici tuđih nesreća za vlastiti probitak, koji su svoj diskurs prilagođavali svojim oportunističkim interesima. Utihnuli su, nažalost, i oni koji istinski doživljavaju ovo suđenje kao veliku nepravdu i kao još jedno veliko poniženje Hrvatske. Čuje se samo glas javnih i tajnih domaćih i stranih mrzitelja Hrvatske, koji neskriveno uživaju dok se Hrvatska valja po haškom blatu i još uvijek se nadaju da će uz pomoć međunarodne zajednice (MZ) uspjeti još jedanput krivotvoriti povijest i izgraditi nekakvu „Jugosferu“.

Svjestan da ga je Haaški sud (HS) izabralo i optužio ne zbog etničkog čišćenja i ratnih zločina protiv srpskog stanovništva ili zbog prekomjernog granatiranja Knina, nego kako bi kaznio Hrvatsku, jer se drznula osamostaliti protiv volje MZ, general Gotovina se nije predao. Svjestan da će ga domaći „establishment“ žrtvovati kako bi udovoljio međunarodnom „establishmentu“ i sačuvao svoju europsku perspektivu, bio je primoran napustiti zemlju, što je i napravio.

Samo se onaj tko je nevin, a zna da mu je namijenjena uloga žrtvenog janjeta, ne predaje.

Nakon njegova uhićenja u Španjolskoj, mrzitelji Hrvatske nisu mogli prikriti svoje veselje, a neki od njih nisu niti pokušali. Pošteni Hrvati nisu mogli sakriti konsternaciju. No, nije bila dovoljna samo konsternacija, trebalo ga je štititi, odnosno odbiti ga predati kao što je bio slučaj s pokojnim generalom **Bobetkom**. Napraviti ono što u sličnim situacijama rade svi narodi, koji drže do sebe. Da se je tako postupilo, sigurno bi MZ Hrvatskoj nametnula sankcije i zaustavila njenu europsku perspektivu. Ali bio bi sačuvan ponos hrvatskog naroda i uništена svaka pominjao o bilo kakvoj „Jugosferi“: stoga je to cijena koju je trebalo platiti.

Naime, HS je utemeljila MZ i stoga on provodi njezinu politiku. S obzirom na to da je MZ početkom 90-ih zagovarala "status quo", to jest očuvanje Jugoslavije, HS je progonio i kažnjavao one koji su „mišljaju, djelom ili propustom“ poremetili taj „status quo“. Kako je i nakon raspada Ju-

goslavije cilj MZ-a povezati glavninu prostora bivše države, HS je suđenja prilagodio tom cilju, a MZ podržavala one koji u tom prostoru surađuju u rekonstrukciji „Jugosfere“.

To su predsjednici, premijeri, prijatelji suda, svjedoci optužbe, demokrati, borci za ljudska prava, veliki humanisti, vrhunski stručnjaci, vizionari itd. itd.

Takvom makijavelizmu pokušavaju se suprotstaviti hrvatski domoljubi, koji od MZ-a i od domaćih kolaboracionista, bili oni plaćenici ili dobrovoljci, dobivaju najpogrđnije epitete. No, za istinske patriote, služiti vlastitom narodu bilo je i osta-

ske nezavisnosti glavni cilj službene politike postao ulazak u Europsku uniju (EU), a interesi MZ-a se počeli tumačiti kao hrvatski nacionalni interesi. Od tada je sve bilo podređeno ulasku u EU, iako ona nikad nije jamčila Hrvatskoj neposredni ulazak, već je nudila samo pregovore za posredan ulazak preko različitih okvira koji će biti podređeni EU i koji se svode na nekakvu „Jugosferu“.

MZ, a posebice današnja EU, težila je očuvanju Jugoslavije do njezina raspada i njenoj rekonstrukciji u dvije faze nakon raspada: prva je bila gospodarsko povezivanje, a druga postupno stvaranje novoga političkog okvira. Zato su u Hrvatskoj i u susjednim državama podržavale ljude i procese, koji će poslužiti za ostvarenje tog cilja. U Hrvatskoj ih je našla u krugu onih koji su se aktivno i pasivno borili

Gotovina, Markač i Čermak u haaškoj sudnici

lo nešto prirodno i dobro, a služiti MZ-u na štetu hrvatske države i hrvatskog naroda bilo je i ostalo nešto gnusno. Istinski domoljubi brinu za hrvatsku slobodu i nezavisnost i za hrvatske nacionalne interese, a MZ i domaći kolaboracionisti za globalne ili tude interese. Interesi MZ-a gotovo se nikada ne mogu ostvariti bez žrtvovanja nacionalnih interesa.

Vješto manevriranje pretvorilo se je u popuštanje, potpisivanjem Pakta o stabilnosti za jugoistočnu Europu u Sarajevu 1999., kad je umjesto učvršćivanja hrvat-

protiv hrvatske samostalnosti prije i nakon što je ostvarena te, naravno, u krugu oportunistika.

Hrvatska se do sada nije učinkovito suprotstavila, jer hrvatska politika nije jedinstvena. Dio domaće političke nomenklature dijeli u teoriji i u praksi ciljeve EU, drugi dio ih ne dijeli u teoriji, ali u praksi ne pokazuju kako nije spremna odreći se samostalnosti da bi Hrvatska bila primljena kao dio neke „Jugosfere“, a treći dio ih ne dijeli ni u teoriji ni u praksi, kao i šutljiva većina, jer vidi da EU nije

ono što su zamislili **Adenauer, Schumann i De Gasperi** koji su Europu zamisljali ne samo kao prostor mirnog suživota, nego kao širi prostor koji treba izgraditi na temeljima supsidijarnosti, solidarnosti, slobode i demokracije.

„Jugosfera“ nije moguća bez pune normalizacije odnosa između Hrvatske i Srbije, a koliko je vodstvo Srbije zainteresirano za punu normalizaciju odnosa, vidi se po izjavi srpskog predsjednika **Borisu Tadiću** prigodom 15. obljetnice Oluje: „Oluja je zločin koji se ne smije zabraviti“. Iako je predsjednik Srbije, kao i dosada, izravno podupro teoriju o "udruženom zločinačkom pothvatu" na veselje Tužiteljstva HS, miljenici MZ-a u Hrvatskoj su glatko prešli preko toga, jer je to u skladu s politikom MZ.

Miljenici MZ-a imaju svoju „doktrinu“, prema kojoj je zahvaljujući njima Hrvatska iz **Tuđmanove „diktature“** prešla u **Mesićevu „demokraciju“**, kojoj je **Josipović** dodao „novu pravdu“; Hrvatska više ne nijeće svoju odgovornost za ratne zločine, nego u potpunosti surađuje s HS; Hrvatska je zamijenila nacionalnu i vjersku netrpeljivost tolerancijom; Hrvatska se ne sukobljava nego surađuje s MZ-om; Hrvatska doprinosi miru i stabilnosti u regiji, podržava ustavnu reformu u Bosni i Hercegovini (BiH) u okviru Daytonovih sporazuma i jačanje središnje države uz punu ravnopravnost triju konstitutivnih naroda; Hrvatska se suočava s punom istinom o svojoj daljoj i bližoj prošlosti te gradi čvrste temelje za nove odnose u regiji; Hrvatska suzbija euroskepticizam i izolacionizam itd. itd.

Za nas koji nismo ničiji miljenici, Hrvatska bi mogla puno više doprinijeti miru i stabilnosti u «regiji», kad bi definitivno odustala od bilo kakve „Jugosfere“, jer su i monarhistička i komunistička Jugoslavija bile trajni faktori nestabilnosti, pa nema razloga vjerovati da će „Jugosfera“ to promijeniti. Hrvatska kao samostalna, demokratska i stabilna država automatski doprinosi stabilnosti regije, ali nikako kroz nekakvo povezivanje sa Srbijom, što uštkana hrvatska većina i ne želi.

Što se tiče BiH, obrisi ustavne reforme u okviru Daytonovih sporazuma, koju promovira MZ, vidljivi su. Nezavidni položaj naših sunarodnjaka u BiH dovoljno jasno opisuje o čemu se tu radi, o ravnopravnosti nema ni govora, a situacija se pogoršava. Muslimani su postali Bošnjaci,

Препакивање западног Балкана

Изјаве нових европских званичника најављују нову еру у односима Европе и балканских земаља

Beogradski NIN: novo pakiranje "Zapadnog Balkana"

kao i bivši Hrvomuslimani. S njima prijateljuju „katolički“ Jugoslaveni hrvatskih korijena, koji su militantni antihrvati ili u najboljem slučaju samo Bosanci. Hrvati iz Srednje Bosne su pod opsadom, a oni iz Posavine i Hercegovine su posvađani. Srbi su ostali Srbi. Takvu konstelaciju su prizeljkivali mrzitelji Hrvatske i imaju je.

Promatrajući suradnju s HS-om, razvidno je da mrzitelji Hrvatske intenzivno surađuju. Drugi, koji ne spadaju u tu kategoriju, prisiljeni su surađivati da ih ne bi taj isti sud prozvao, osobito oni koji su bili na visokim položajima u ratnim godinama i koji su naivno podržali osnivanje HS-a, misleći da će pred njim odgovorati agresori, ne shvaćajući da svatko tko je obnašao visoke dužnosti od priznanja Republike Hrvatske (RH) do Oluje može sjesti na optuženičku klupu HS-a ili to izbjegći u zamjenu za svjedočenje koje se uklapa u tezu o "udruženom zločinačkom pothvatu".

U svezi sa «suzbijanjem euroskepticizma», potrebno je objasniti da je euroskepticizam posljedica ponašanja EU, koja otežava Hrvatskoj ulazak u organizaciju i prisiljava je na povezivanje sa Srbijom. Nakon iskustava sa Srbima, zbilja samo lud čovjek može razmišljati o nekakvoj zajednici sa Srbijom prije eventualnog ulaska u EU, a ako do ulaska ne dođe, još i manje. Ako su neki naivci i mislili da takva opcija nije tako strašna, već citirana Tadićeva izjava trebala bi im biti dovoljna za otrježnjenje.

U svezi izolacionističkih tendencija, treba jasno reći da one postoje samo u onoj mjeri u kojoj se Hrvatsku želi uključiti u nekakvu „Jugosferu“. Nije se Hrvatska nikada samoizolirala, nego ju je izolirala MZ svaki put kad nije prihvaćala njezine diktate koji su bili protivni hrvatskim interesima. U tom smislu, državna samostalnost nije izolacija od drugih, već osnovni preuvjet kako bi hrvatski narod

ravnopravno surađivao s drugim slobodnim narodima, ali također nije izolacija naše odbijanje „Jugosfere“, jer ona poništava državnu samostalnost i stoga je neprihvatljiva.

Svi koji su davali i daju prednost neraumnjoj želji za što bržim formalnim ali ne stvarnim ulaskom u EU, krivi su za strane pritiske koji nisu u skladu s dugoročnim nacionalnim, strateškim, političkim i gospodarskim interesima RH. Oni nam u stvari poručuju da napravimo sve što EU kaže, kako ne bismo dobili sankcije i bili izolirani. Dakle, stvarajmo „Jugosferu“, jer to EU i MZ od nas očekuju. Svaka, pa i najmanja neposlušnost podrazumijeva trenutačni kraj europskih ambicija i prekid pregovora s EU, što zvuči strašno za mnoge nakon toliko godina lažnih obećanja. Ali, s druge strane, situacija će biti jasna: EU i nakon Jugoslavije želi Jugoslaviju i nikad nije iskreno priznala RH.

U slučaju da se ipak odvažimo reći 'dosta', past će maske i jasno će se vidjeti tko je za Hrvatsku, a tko nije. Zna se to već sada, ali potrebno je da to vide obični ljudi.

Krajnje je vrijeme da Hrvatska sama sebe prizna i definitivno odluči sačuvati svoju državnost, koja nije posljedica neiskrenog priznanja EU i MZ, već našeg prava na slobodu i neovisnost, stoljetne borbe za ostvarenje tih ciljeva i pobjede u Domovinskom ratu.

Osim toga, jednom zauvijek bi nestali s hrvatske političke scene svi koji zagovaraju propala jugoslavenska rješenja, što je nužno da bismo kao društvo počeli graditi budućnost na temelju vlastitih sposobnosti i napora.

Zaključio bih ovaj kratki osvrt s nekoliko citata iz propovijedi koju je u Kninu održao biskup **Ante Ivas** na Dan pobjede i domovinske zahvalnosti i Dan hrvatskih branitelja 5. kolovoza 2010.:

«Ima ih koji pitaju: 'A što to vi slavite u Kninu?' Možda doista ima onih koji ne znaju što to ovdje danas slavimo i zašto Bogu zahvaljujemo! Ima onih koji su to zaboravili, jer mi nažalost brzo zaboravljamo važne i svete događaje naše povijesti i lako prepuštamo da nam ih drugi tumače, iskrivljuju i pišu drugačijim rukopisom.

Neki tako pitaju i zato jer i danas uporno izvrću i prešućuju istine o uzrocima i posljedicama, o agresoru i žrtvi, pa čak uporno i zločesto tvrde da se ovdje dogodio još jedan hrvatski 'zločinački pothvat', protiv srpskog naroda. I ta se laž uporno i agresivno podmeće svima nama, i drugima, čak i međunarodnim sudovima i svjetskom javnom mnjenju. Oni misle da ni ovdje, ni igdje u Hrvatskoj ne bi trebali ovaj dan ni slaviti.

Mi ovdje danas znamo što slavimo i zašto trebamo slaviti. I to ovdje još jednom, po 15-ti puta, petnaest godina, obznanjujemo svima, u domovini i u svijetu, bilo to kome pravo ili ne: Slavimo istinu koja se dogodila, ovdje među nama i u nama. Kojoj smo mi živi svjedoci. Za koju su mnogi dali svoje živote. Slavimo Istinu koju ne možemo i nikome je ne ćemo dati nijekati ni mijenjati, iskrivljavati i obezvrijedivati, ni za kakvu cijenu ili učjenju...

Mi danas zahvalno slavimo Boga za veličanstveni događaj "Oluje", tu briljantnu pobjedu naše Hrvatske vojske, njezinog vrhovnika i predsjednika Franje Tuđmana, njezinih generala, časnika i vojnika branitelja. Mi vjerujemo da je to pobjeda vjekovne i stamene vjere svega naroda hrvatskoga u domovini po svijetu raseljenoga, pobjeda vjere da je slobodna Domovina Božji dar čovjeku. I da svaki čovjek i narod, pa tako i hrvatski, ima neotuđivo pravo na dom i domovinu. I da to pravo smije braniti od 'agresora' i mora čuvati od lopova...

Mi danas Bogu zahvaljujemo za dar odvažnosti, kojom su naši branitelji išli pred tenkove i avione, pred rušilačku i ubojitu JNA vojnu tehniku i propagandu, i pred nenaklonjenu nam politiku mnogih svjetskih sila, moćnika i 'mešetara'. Treba jasno ponavljati istinu, da je veliki dio zemlje Hrvatske bio otet i okupiran, od onih koji su sustavno, kroz duge godine, od 'memoranduma do hrvatskog Kosova', stvarali i širili atmosferu 'ugroženosti' srpskog naroda u hrvatskoj državi. Koji

su ignorirali sve njezine legalno izabrane institucije. Blagopokojni moj prethodnik, biskup Srećko, neposredni svjedok onih mučnih dana i događaja, koji je neumorno molio i kumio i pregovarao, ovdje u Kninu i posvuda, i nastojao tražiti mirna i demokratska rješenja, govorio je tada s mukom u duši: 'Umjesto da se početni koraci demokracije razvijaju, da sazriju, izabran je drugi put koji je srljao u katastrofu, i to uz veliku pomoć i podršku upravo 'crvene zvijezde na zalazu'...'.

Treba ponavljati istinu da su nam od matice zemlje Hrvatske nasilno otrgnuli, kako su govorili (i još govore, i jučer smo to čuli): 'svoja vekovna ognjišta' i stvorili tzv. 'SAO Krajinu'. U njoj su (ne znamo tko su), ali smo se osobno uvjerili da su na najpoganskiji način porušeni i spaljeni, uništeni ili obešaćeni svi hrvatski kulturni spomenici, naročito crkve i oltari, slike i kipovi, na tisuće. I da su etnički 'očišćeni' cijeli dijelovi hrvatske Like i Dalmacije, Banovine i Korduna, istočne i zapadne Slavonije. Sjećamo se tisuća naših prognanih i izbjeglica (danas, mnogima kao da svega toga nije ni bilo). A sve se to događalo pred očima europskih promatrača, pod poznatim sloganom "ovo je Srbija", koju su odlučili priključiti tzv. 'Velikoj Srbiji'. Hrvatskoj je tako nametnut strašan rat kojeg nije htjela. Jer 'rat je poguba ljudske naravi' govorili su stari Dubrovčani, a mi, na žalost gorko iskusili.

I kad su propali svi pokušaji mirnog rješenja, sve molitve i svi pregovori za domaćim i međunarodnim pregovaračkim stolovima; kad drugačije nije bilo moguće, 'Oluja' je morala krenuti. Istina je, koju treba ponavljati, jer se sustavno niječe i opasno krivotvori, da su sve to vrijeme vlasti tzv. SAO Krajine pripremale i organizirale narod, da u slučaju dolaska hrvatske vojske masovno isele iz države 'koju nisu htjeli svojom'. Kad je krenula Oluja, pozvali su i organizirano poveli većinu naroda da iseli. Biskupu Srećku su europski promatrači i prije Oluje kazali kako im je episkop u Kninu rekao: 'Ako nas hrvatska napadne, pozvat ćemo narod da iseli!' Unatoč pozivima hrvatske vojske i predsjednika osobno da ostanu u Hrvatskoj, oni su izabrali odlazak. (Suprotno svim lažnim konstrukcijama Štrbčevih i inih tzv. 'veritasa').

Važno je da uspravno i dostojanstveno uđemo u zajedništvo europskih naroda, poručuju hrvatski biskupi. Treba razgova-

rati s načelnih polazišta, a nikad na koljenima, svjesni da smo europskoj kulturi i obrani dali svoj obol. Treba razvijati zdravu samosvijest u našem narodu, posebice kod mladeži, da upoznaju i budu ponosni na svoju kulturu. Ovdje nismo od jučer. U Europi nismo stranci. Nismo bez 'osobne iskaznice i prtljage'. Samo s vlastitim imenom i identitetom, kulturom i poviješću možemo i želimo s drugima, u međusobnom uvažavanju i poštivanju, izgrađivati zajednički europski dom, utemeljen na istini o čovjeku... Da možemo u ljubavi i miru zajedno živjeti i Bogu zahvaljivati i slaviti.»•

PRED JAMOM U SVIBNJU 1945.

Stoji
i broji:

Još ih je devet
ispred njega.
Broj se smanjuje.

Boji li se?

Boji se za majku
koja više nikada
ne će prestati plakati..

Boji se za dragu
koja nikad
ne će prestati čekati.

Boji se za djecu
koja se nikada
ne će roditi.

Boji se za Hrvatsku
koju više
ne će moći braniti.

Boji se kad ode deveti
polumrtav će i on padati,
stopit će se krv i uzdas
mučenika
a molitve
će se utišati...

Vera VALČIĆ-BELIĆ,
Vancouver, Canada

DRVARIĆEVA ŠUMA KOD TUŽNOGA: NA ŽRTVE PORATNIH LIKVIDACIJA

U organizaciji varaždinske podružnice Hrvatskog društva političkih zatvorenika održana je 29. lipnja 2010. na grobištu Drvarićeva šuma tradicionalna komemoracija i sjećanje na žrtve poratnih likvidacija. Na grobu pedesetak žrtava poubijanih u jutarnjim satima na Petrovo 1945. godine, položeni su vijenci i zapaljene svijeće, a na žrtve koje su tog jutra dovezene iz zatvora u Varaždinu podsjetio je **Josip Ljubomir Brdar**, predsjednik podružnice HDPZ-a Varaždin.

Između ostalog pročitao je nekoliko detalja iz prikupljenih svjedočanstva, koja govore o odvođenju zatvorenika iz varaždinskih zatvora u ranim jutarnjim satima te o svjedočenju stanovnika naselja koji su nailazili na vojnike koji su „nešto u šumi radili“. Spomenute su i izjave očevidaca, koji su kasnije naišli na unakazena i raspadnuta tijela koja su raznosile divlje životinje i psi latalice, te izjave osoba koje su poratne jugoslavenske vlasti natjerale na uređenje „groba“ kako s tijela poubijanih bujice ne bi raznosile zemlju.

Za pokolj u šumi nikad nitko nije odgovarao, a likvidirani, presuđeni po „komunističkom sudu“, tek su devedesetih dobile pravo na spomen i molitvu.

«Ujutro oko 2,30 stražari su prozvali imena **Stjepan Hršak, Milan Kraus, Ivan Krog, Josip Trstenjak, Šimun No-**

Piše:

Franjo TALAN

vak, Metel Ožegović te još dosta imena kojih se više ne sjećam. Uskoro su otvorena i vrata naše čelije iz koje je pozvana barunica **Ožegović i Josipa Makar**. Vani u dvorištu zatvora začulo se bruhanje kamiona koji je uskoro otišao iz zatvorskog kruga, no već u rano jutro isti kamion se vratio, ali bez svojih putnika.»

Ljubomir Brdar, predsjednik varaždinske podružnice HDPZ-a u Drvarićevu šumi

Zapisala je **Antonija Makaj**, koja je tih poratnih dana bila u varaždinskom zatvoru.

Žrtve su dovezene do ceste koja iz Tužnog vodi prema Črešnjevu, tu su isto-

varene, odvedene do jame koju su vojnici prethodno iskopali u vododerini, u bukovoj šumi iznad naselja, tu su poubijane i plitko zakopane. Kako je kiša isprala tanak sloj zemlje kojim su bile zatrpane, poratna vlast u naselju naredila je nekolicini mještana da pokopaju ubijene koje su stale razvlačiti šumske zvijeri, a i zadar raspadajućih leševa širio se do naselja. Ti jela su pokopana, a povremeno su na grobu bile zapaljene svijeće. Napravljen je i križ koji su mjesni komunisti bacili, a blagoslov posljednjeg počivališta osvoren je tek dolaskom demokracije, otkad se svake godine na obljetnicu stradanje za pokojnike služi misa.

Kod groba i spomen-križa u šumi okupilo se ove godine stotinjak osoba, između ostalog i načelnik općine Vidovec **Bruno Hranić**, a svijeće su zapalili i predstavnici udruga Hrvatski domobran, Društva za obilježavanje grobišta ratnih i poratnih žrtava, rodbina stradalih i žitelji naselja Tužno koji još pamte svjedočenja starijih o tim krvavim događajima iz 1945. godine. Hrvatsku himnu otpjevao je zbor župe koji je na orguljama pratilo varaždinski orguljaš

Ivan Jaklin, a vlc. Alojzije Pakrac, marčanski župnik služio je misu zadušnicu za stradale. •

NISMO SE UMORILI, TRAŽITI IH I DOSTOJNO POKOPATI!

To je poruka i zavjet s naslovne stranice petoga (drugog ovogodišnjeg) broja povremenika *Stopama pobijenih*, glasila vicepostulature postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subrać« Hercegovačke franjevačke provincije Uznesenja Blažene Djevice Marije, koji uređuje vicepostulator **fra Miljenko Stojić**.

Kao i prethodni, i ovaj broj glasila obiluje dokumentima i svjedočenjima o stradanjima Hrvata, napose hercegovačkih franjevaca, od jugoslavenske komunističke ruke. Uz redovite aktualne vijesti, u *Stopama pobijenih* objavljeni su fragmenti autobiografskih zapisa **Sime Dubajića**, fra M. Stojić piše o komunističkim zločinima u Širokome Brigu, poglavito u tamošnjem selu Knežpolje, **fra Ante Marić** raspravlja o kulturocidu na Širokome Brigu 1944./45. i dalje, a **dr. fra Robert Jolić** donosi «Nove priloge za životopis fra Radoslava dr. Glavaša».

U opsežnom bloku posvećenom svjedočenjima, objavljen je tekst o mogućoj ulozi postrojbe **Milke Planinc** u pokolju franjevaca, **don Iliju Drmić** opisuje kako se narod u doba komunističke Jugoslavije sjećao toga pokolja, a **Stjepan Vican** govori o smrti **fra Stjepana Naletilića** i njegovih sudrugova. Čitateljima zainteresiranim za teološke i kanonskopravne aspekte postupka proglašenja blaženim i svetim u Katoličkoj crkvi, osobito će biti vrijedan članak **Henryka Misztala** »Kult svetaca, relikvija i slika«. Ukratko, glasilo vicepostulature hercegovačkih franjevaca uzorno je uređivana, sadržajna i bogato ilustrirana publikacija, pa se može samo požaliti, što je širokoj javnosti nedovoljno poznata. Takvima valja preporučiti da posjete internetsku stranicu www.pobijeni.info (C. V.)

“DAN USTANKA” U SRBU 1941. GODINE

(Propovijed šibenskog biskupa mons. Ante Ivasa, na blagdan sv. Ane i Joakima, 26. srpnja 2010.)

«Svake godine na današnji dan, 26. srpnja, Crkva po svem svijetu slavi spomen svete majke Ane i svetog oca Joakima, roditelja naše Gospe Marije („bake i djeda“ Gospodina našega Isusa Krista...)»

1. Blagdan svete Ane i Joakima našao je u vjerničkoj tradiciji našega hrvatskoga naroda istaknuto mjesto, pa su brojne crkve i kapele posvećene njima na čast, bila i ostala do danas, mjesta hodočašća i vjerničkih molitvenih okupljanja. Prepoznavši nenadomjestivu važnost koju je Bog podario roditeljima u životu svakog djeteta i obitelji, pa tako i u životu naroda i svijeta, današnji blagdan je bio i ostao dan zahvale Bogu za taj veledar majčinstva i očinstva. Tim darom

Bog je ljude (žene i muškarce) učinio suradnicima u svom najvećem djelu ljubavi: u djelu stvaranja, rađanja i cjelevitog odgoja svakoga čovjeka, bića na sliku Božju stvorenoga, bića koje Bog na poseban način naziva svojim ljudimcem.

S čovjekom je Bog osobno, po svome Sinu Isusu Kristu, ušao u Savez u kojem želi biti i živjeti zauvijek. (Nije moguće bez teških posljedica razvrgnuti i pogaziti taj Savez, pokazuje iskustvo hrvatske povijesti). Isus Krist, Bog koji je sišao na Zemlju i postao čovjekom „radi nas i radi našega spasenja“, htio je imati ta najdraža bića, roditelje i rodbinu, s kojima je rastao u „dobi i mudrosti.., pred Bogom i ljudima“. Isus je sa svoga križa, upravo svoju Majku, kao svoj najdraži dar, darovaо učeniku Ivanu i svemu svijetu: „Evo ti majke! I uze je učenik k sebi!“ I naš je hrvatski narod na poseban način prihvatio Gospu kao Božji dar, pa smo joj vjekovima klicali: „Najvjernija odvjetnice, na braniku stoj, čuvaj našu svetu vjeru i hrvatski dom!“

Mi i danas ovdje, kod svete Ane, hodčastimo da zahvalimo Bogu za sve majke i očeve, bake i djedove našega naroda, za one iz svekolike naše povijesti hrvatske, vjerujući da su baš oni bili i najveća dragocjenost i životna snaga naše povijesti.

Jer Bog nas je preko njihove otvorenosti daru života, darivao novim životima djece koju su oni prihvaćali, rađali, podizali i čestito odgajali, pa i u svakakvoj oskudici, siromaštvu i bijedi. Vjerovali su da su djeca najveći Božji blagoslov i najveće bogatstvo naroda. Oni su rađali i odgajali svoju djecu, da budu dobri i vjerni zaručnici, supruzi i roditelji. Divimo se bogatstvu svadbenih i obiteljskih običaja u svim krajevima Hrvatske. Moralno jaka i čestita hrvatska kršćanska obitelj odgajala je marne graditelje i hrabre branitelje ove zemlje Hrvatske.

Zato s punim uvjerenjem i zahvalnošću tvrdimo da je kroz sve vjekove upravo

znaj, al' samo ćeš tako stići gdje je vječni sjaj, moj dida i ja, prijatelja dva...“

Sveta Ane i Joakime, tako nam je potrebno da danas pred Bogom, od koga ste izmolili svoju svetu kćer, podržite našu molitvu Bogu, da naš narod sačuva tu vjeru da je majčinstvo i očinstvo dar odozgor, znak najvećeg Božjega povjerenja, da su djeca dar i blagoslov Božji. Mi danas ovdje molimo da u ovom vremenu koje na neviđeno stravičan način obezvrijeđuje Božje svetinje braka i obitelji, izruguje bračni život, začeće i rađanje, koji na sve moguće načine obezvrijeđuje kršćanski odgoj djece i mladih, mi molimo da naš narod sačuva kršćanske obitelji i obiteljske vrijednosti. Da u našoj Hrvatskoj svi i na svim razinama podržimo obitelj i programe za obitelj. Jer bolna činjenica pred kojom stojimo je istinita: u Hrvatskoj je sve manje novorođene djece. Smrt i nestanak cijelogora naroda nam opasno prijeti. U Hrvatskoj je svake godine više grobova nego koljevki! I nisu tome prvi uzrok materijalni problemi, kako neki govore. Treba nam svi više duhovne snage i povjerenja u Boga darivatelja života. Mi danas za to molimo i s našom Marijom, Gospom i Majkom Hrvatskoga Krsnog Zavjeta, u koji su ušli naši praoci i pramajke u samim početcima naše hrvatske povijesti (od stoljeća sedmog, kako volimo pjevati), otkako smo na ovoj zemlji i moru lijepom, nama najljepšem, da u ovoj našoj Hrvatskoj bude novih majki i očeva i nove djece, jer u ovoj zemlji ima mjesta i ljepote za sve, u izobilju.

2. Božja Knjiga Mudrosti koju smo danas slušali, poziva nas da ne zaboravimo naše pretke, jer u nama „u njihovim potomcima, ostaje bogata baština što nam je oci namriješe naši. Da njihova dobra djela i njihovu životnu mudrost, njihovo pouzdanje u Boga ne smijemo zaboravljati. Da se njihova zavjeta vjerno držimo. Da njihovu slavu navješćujemo, pa će njihova loza u nama ostati dobijeka i njihova se dika ne će obrisati, ime će im živjeti u

Srb: spomenik pobuni protiv Hrvatske i pokolju civila, obnovljen iz državnog proračuna

Obitelj bila najveće bogatstvo naroda hrvatskoga. Obitelji su nosili i iznijeli sve križeve našega naroda, s njime su umirali i s njime pobjeđivali. Zato smo, svim paklenim silama nasuprot, ostali tu na ovoj svojoj grudi hrvatskoj. I jesmo tu! I bit ćemo tu, dok bude bilo stamene vjere otaca naših u našim sjećanjima i srcima. Dok budemo dopuštali njihovim genima u nama, da nam prenose mudrost, kako živjeti čestito i hrabro, vjerno Bogu i narodu, kao onaj dida sa Svilaje: „što mu planina iscrtala bore, što je crpio snagu tamo gore... Poštenim putem ići, bit će teško,

Simbol zločina koji, prema predsjedniku Republike, treba "s ponosom isticati"

svim pokolenjima, a mudrost će njihovu objavljivati puci!"

Došli smo ovdje danas učiniti spomen na našu braću i sestre, da „ne zaboravimo baštinu što nam namrješe!“ A baština koju nam namrješe je velika i važna, obvezujuća za našu sadašnjost i budućnost: treba nam otkriti i svjedočiti pravu istinu o onome što se njima i s njima ovdje dogodilo...

Jer oni su i istina o nama, oni su i naša istina... „Istina će vas oslobođiti“, rekao je Isus.

Kronika župe sv. Ante u Kninu i spisi arhiva biskupskog ordinarijata Banja Luke, i mnoga druga svjedočanstva svjedoče da je na današnji dan 1941. godine, župnik župe Drvar, vlč. Waldemar Maximilian Nestor, došao sa svojim župljanima na hodočašće, ovdje svetoj Ani na njezin blagdan, kako je to i prije bio običaj. Došli su moliti za svoje obitelji, za svoju djecu, za svoj narod, dakako, oboružani jedino svojim krunicama kao svojim oružjem. Sutradan je bila nedjelja, pa da župljeni koji su ostali u Drvaru ne bi bili bez mise, župnik je s hodočasnicima sjeo u „Šipadov“ vlak uskog kolosijeka...

Na tromeđi Bosne, Dalmacije i Like, oko Trubara, vlak su zaustavili četnici. Pobunjenici su napali vlak, župnika, izvukli iz vlaka i s njime skupinu hodočasnika, okrutno ih poubijali, a tijela im bacili u jamu Golubinjaču. Dakako, bez mlosti, bez suda i ukopa, bez križa i spomena...

Istoga dana su u Bosanskom Grahovu i okolnim selima srpski ustanici (četnici i

„gerilski“ komunisti) poubijali Hrvate. Župnika vlč. Jurja Gospodnetića su četnici zarobili, i 10. kolovoza, nakon okrutnog mučenja, nabili na ražanj i pred njegovom majkom ga živa ispekli. Slična sudbina zadesila je i vlč. Krešimira Barišića u Krmjeuši. Tako je tih dana i tjedana, po kratkome krvavom postupku, u prvom redu od organiziranih četnika Draže Mihailovića i partizana komunista, koji su se (povremeno) pridruživali, gotovo cijeli kraj istočne Like i jugozapadne Bosne, očišćen od svega nepravoslavnog puka, u cilju stvaranja tzv. „homogene Srbije“, u znaku kokarde...

I to uz podršku i razumijevanje talijanskih fašističkih postrojbi. Nekavom antifašizmu tada još nije bilo traga. (Gjoko Polovina piše o tim događajima: "...ostaje činjenica da je u masi neboraca tog momenta u pljački i paljenju učestvovao i znatan broj boraca, od kojih su neki poslije toga bili sjajni ne samo partizanski borci nego politički i vojni rukovodioci, komandiri, komandanti. Nikad nisam niti hoću javno pomenuti njihova imena..." (*Svjedočenja, Prva godina ustanka u Lici*, Beograd, 1988., str. 340. i 342.) I drugi brojni dokumenti otkrivaju cjelovitu istinu tih strašnih događaja...

Mi ovdje nismo došli optuživati, ovo je mjesto ljubavi, ali sjećati se i zgražati se možemo i moramo! Mi smo se ovdje došli kršćanski moliti za našu braću i za pobedu Istine o njima...

Jer ta je istina bila ubijena i prešaćena... Čak što više, najstrože je zabranjeno da bude istina, pod prijetnjom smrću onima koji bi je i pokušali otkriti. „Smrt fašizmu-sloboda narodu“ bila je parola koja je nekim sve dopuštala i op-

ravdavala i vješto skrivala... I to sve zato, da bi se konstruirala druga „istina“, lažna istina koja je postala službena istina, privilegirana, revolucionarna, partijska istina (partizanska, antifašistička). Jedino se ona smjela širiti svim propagandnim sredstvima. Ona je proglašena veličanstvenom i slavnom. Podignut joj je veličanstveni spomenik. Ona se slavila, morala se slaviti.., kao „Dan ustanka naroda Hrvatske i BiH (i to antifašistički)...

Ako je to tako moralno biti, u stravičnoj ideologiji i praksi „sovjetskog“ komunizma crvene zvijezde, srpa i čekića, koji se proglašio i vladao se kao absolutni gospodar istina i sudbina ljudi i događaja... „Ili tako, ili nikako!“, imamo pravo pitati, u Slobodi Istine: Čiji ustanak, ustanak na koga, i protiv koga? Pitamo s ubijenim hodočasnicima svetoj Ani. Treba nam istina, a ne stare parole! Čujemo, eto, kako će se opet podignuti isti spomenik, i kako će se na istom mjestu slaviti isto slavlje, istoj toj „revolucionarnoj Istini“...

Smijemo li reći da je to zaprepašćujuće!?

Radovali smo se, kad smo mogli povjerovati da je došao kraj vremenima ubijanja, mučenja i masakriranja tolikih istina, da je došlo vrijeme da ubijene Istine budu iskopane, kako god to mučno bilo, da se istini dadne pravo na život, da se nepravedno osuđene istine rehabilitiraju, da im se dade počast, priznanje, zahvalnost, da se žrtvama da dostojna počast i svaka moguća zadovoljština. Da prestanu tolike i tako strašne traume koje su trovale ljudi i ljudske odnose desetljećima. Znano je kako mnoge teške traume u čovjekovoj duši, u ljudima i narodima, u obiteljima, u društvu proizlaze upravo iz ubijenih

Razdragani predsjednik u obiteljskom ozračju u Srbu

istina, okrnjenih, izvrnutih, iz prešućenih, potisnutih istina.

Mi danas molimo, moramo moliti da bismo u Istini i ljubavi, u oslobođenosti i slobodi mogli u zajedništvu, ljubavi i miru, živjeti svoju sadašnjost i svoju budućnost. Nije moguće i ne smijemo bez toga naprijed! Nema naprijed! „Molitva je duša ljudskog dostojanstva i ljudske duhovnosti, govorio je moj predšasnik biskup Srećko u najtežim danima, kad je i ova crkva svete Ane bila srušena do temelja (kad se opet ubijala istina), kad je osobno osjetio dokle može ići zasljepljenost mržnjom zbog laži koja je bila stalno podržavana, poticana, jarena, baš zato da se ubije prava istina... Govorio je tako tada kad je tu nedaleko bio zaustavljen „balvan“ barikadama, i kad je mladić s druge strane barikade dovikivao onome što je biskupu naredio da izđe iz kola: „Ubij ga, to ti je Stepinac“. I tada je govorio iz vjere da jedino: „molitva čuva čovjeka i u najtežim časovima, da se ne zamrači u njemu čistoća pogleda, čistoća srca, dugoročnost i nada (u pobjedu istine). Molitva je unutarnja duša svega ljudskog života, svega ljudskog nastojanja...“

A iz ljubavi prema istini moramo ponoviti istinu, koja je jedna od najmučnijih muka i tragedija naše povijesti: da su nam istinu o nama često pisali drugi, za vojnim i politički stolovima, od Venecije, Beča, Istanbula, Pešte, Pariza, Moskve do Beograda... Dužni smo, iz poštovanja prema onima nepobrojivima, koji su žrtvovali svoje živote za obranu i afirmaciju Istina o nama, dužni smo zbog svoje djece i mlađih, zbog naše budućnosti, dužni smo i zbog naše poznate sklonosti da brzo zaboravimo istine o sebi samima i prepustamo da drugi pišu svoje „istine“ o nama, dužni smo, jer nas je to u povijesti stajalo i još nas stoji velikih tragedija... Mnogi nam i danas pokušavaju ubiti istinu i pisati našu povijest svojim „novim-starim“ rukopisom, domaćim i „haaškim!“ (I predlažu i nam čak i zajedničke školske udžbenike o takvoj povijesti.)

Mi danas ovdje molimo Gospodina, još jednom ustrajno i strpljivo, da se istina već jednom počne uvažavati, da se istina ne ubija i ne drži zakopana u grobu, jer nam je dosta otkrivenih jama i rovova, za-

"Antifašisti" u Srbu: Pupovac i dr.

kašnjelih sprovoda i ukopa tisuća, o kojima se nije smjelo govoriti, i za kojima ni majke nisu smjele plakati...

Eto, već dvije „rezolucije Europskog Parlamenta“ govore o nužnoj potrebi da cijela Europa prepozna istinu: nacizam, staljinizam te fašističke i komunističke režime kao zajedničku zlu ostavštinu, te da pokrene iskrenu i temeljitu raspravu o njihovim zločinima u prošlom stoljeću. Naglašava važnost održavanja sjećanja na tu prošlost, jer bez istine o prošlosti i sjećanju na žrtve ne može doći do pomirbe. Treba priznati odgovornost za počinjene zločine i zatražiti oprost kao potrebu, da bi se postigao moralni preporod. Imamo ih puno koji samouvjereni tvrde da to za nas ne vrijedi...

Hrvatski sabor priznaje, kad je riječ o toj rezoluciji, „da je niska svijest hrvatske javnosti o zločinima počinjenim od strane komunističkog režima u Hrvatskoj... Da žrtve zaslužuju sućut, (naročito koje su žive) razumijevanje i priznanje za svoje patnje.“..

Hrvatski sabor se obvezuje istražiti istinu i pomoći svim institucijama da istinu istraže. Ne vidimo da se to radi ozbiljno, a institucije govore da im sve više izostaje i pomoći i podrška... Je li to moguće, smijemo pitati!

Mi stoga i ovdje (ponovno) molimo i zaklinjemo sve koji to žele čuti i trebaju čuti, da prestane već jednom to stravično manipuliranje istinom, fantomskim brojkama žrtava, mahanje antifašizmom i svogatanjem antifašizma kao isključive komunističke zasluge, što je velika i pogubna neistina. Neka se već prestane s tezom kako je komunizam oslobođao narode, jer

je on i u Hrvatskoj, kao i svuda u svijetu, uspostavljao rostvo nove vrste, sustavno trovao dušu i ovog naroda, neograničenom količinom mržnje na sve Božje vrijednosti: i bogoljublja i čovjekoljublja i domoljublja, šireći i namećući svim sredstvima i neograničenim moćima partije tzv. revolucionarni moral i istinu u sva područja života. I okrutno se obračunavao s tzv. „reakcionarima. (Iz djatinjstva pamtim pjesmu skojevac: „Nosim kapu sa tri roga, ja se borim protiv Boga!“)

Nitko nije tako ubijao Istinu kao komunizam. Kad su mnogi bili na stravične načine prisiljavani ubijati Istinu u sebi, o sebi i drugima, izdavati svoju savjest... Mnogi su prolazili užase logora, zatora, kazamata gdje su đavolskim metodama bili predogajani za „istine“, prisiljeni lažno svjedočiti protiv najbližih, gaziti svoje dostoјanstvo do ludila i gađenja samima sebi!

Mi i ovdje danas molimo da prestanu nove manipulacije istinom, s poluistinama i lažima, jer se to uvijek pretvara u nove optužbe i poniženja, u nove biće mržnje i podjela, u nova nezadovoljstva i muke i nasilja. Nisu li i sve strahote Domovinskoga rata bile posljedice sustavno ubijenih istina, i stravično konstruiranih laži i podvala, koje su smisljeno proizvodili osjećaj ugroženosti i poticale ideje o cijepanju i prekrajanju države Hrvatske, o tzv. krajinama, u kojima više i ne bi bila hrvatska, nego srpska velika država. (Stara i poznata četnička ideja i cilj, koji je još u mnogim glavama, i ne samo u glavama!)

Kao da ovaj narod hrvatski na ovoj zemlji svojoj nije nikad bio od nikoga i ničim ugrožen! Kao da nikad od nikoga nije bio na svojoj zemlji obespravljen, zanjekan! A mnogi su mu nijekali, osporavali, i otimali ovu zemlju. Mnogi su bili istjerivani sa svojih ognjišta i raseljavani, „milom i silom“, na sve strane svijeta. Od Europe do Ognjene zemlje i Novog Zelanda, rasuta je još cijela jedna Hrvatska, često zaboravljena, optuživana, progonjena. Mi danas ovdje molimo Boga i za one koji nemaju mira zbog počinjenih zlodjela u mržnji i laži, za one koje prešućene i otkrivene istina peku, progone ili iritiraju, pa bi ih oni opet, po starom receptu prekrajali ili ponovno u grobove zakapali i za to opet optuživali. Izgleda kao da se takvi sve više međusobno

BORIČEVAC – TRAGIČNA POSLJEDICA POBUNE U SRBU

Tekst i slika:

Damir BOROVČAK

ohrabruju i sve glasnije čuju, kako bi opet uštakali istinu i svojom „istinom“ udarali pa i optuživali svoj narod, kako je to nažalost bilo...“

Mi molimo za one koji upornim ponavljanjem obmana i laži kako komunizma, tako i obmanama o Domovinskom ratu, o braniteljima, otvaraju nove rane i izazivaju nove podjele, suprotnosti i političke obraćune, siju nove nevjerice i sumnje te ugrožavaju tako potrebiti mir i sigurnost života u cijeloj državi. Ponavljam riječi biskupa sisačkog mons. Vlade Košića, izrečene u Bleiburgu ove godine: „Prestanite, molimo vas, s tim izluđivanjem našega naroda. Neka se priznaju sve žrtve. Neka prestanu ponavljanja laži, pisanje nedogođene povijesti i krivotvoreni Istine.“

Mi ovdje molimo Gospodina za kršćansku hrabrost i jakost duha i zajedništvo našega naroda, da uzmognemo, bez mržnje, koja nikome ne koristi a svime škodi, dopustiti i pomoći istini da nam se otkrije u svojoj cijelovitosti, jer samo nas „istina može oslobođiti“, rekao je naš Gospodin, Učitelj i jedini pravi spasitelj svijeta. A treba nam prave slobode u ovim vremenima novih iskušenja na svim područjima života. U slobodu ovoga naroda i zemlje hrvatske je uloženo puno ljubavi, brige, krv, stradanja žrtava. Za slobodu sve djece Božje, Bog naš je založio sav svoj život na križu, i pozvao nas da ga slijedimo. Križ je put i znak naše slobode u Bogu... Treba nam slobode prave Istinite Božje, Kristove slobode, da bismo mogli Istiniti živjeti, istinito oprati, istinito se miriti, biti u miru i u ljubavi živjeti i graditi bolji život, i bolju domovinu, bogatu i sretnu za sve njezine ljudi... Sloboda se mora dogoditi u nama, u našim pametima, srcima i duši. To može učiniti i darovati samo Bog. Sve drugo su isprazne fraze koji mnogi (naročito političari svih vrsta) koriste za nove podvale: „Obranimo ljubav, ona svima treba, / praštanje i nada, da rovi su neba, / pogledaj u oči Stvoritelju svom. // Kiše padaju, polja rađaju, djeca sanjaju, / nije nas ostavio Bog... Amen!“•

I ove je godine uz ostatke župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije održana sveta misa u prigodi blagdana zaštitnice župe Male Gosp. Uz domaćine iz Like, okupili su se potomci Boričevljana iz okolice Županje, Bjelovara, Zagreba i Rijeke. Misu je predvodio župnik **fra Robert Jozipović**, uz svećenike **fra Vladu Tadića** i bivšeg župnika **fra Jakova Prcela**.

Stradanje Boričevca je kao izravna posljedica četničkog ustanka u Srbu 27. srpnja 1941., koji je kasnije proglašen, slavljen i obilježavan kao antifašistički. Proslava lažnog antifašističkog ustanka i obnova spomenika u Srbu izazvala je mnoge prosvjede i polemike. Povjesne činjenice govore o srpskoj pobuni 27. srpnja 1941., koja je rezultirala zločinom u obližnjem mjestu Brotinja, gdje su u jamu baćena 38 Hrvata, svi s prezimenom **Ivezić**. Najmlađi Jakov imao je 2, a najstariji Luka 82 godine.

Zatim slijedi Boričevac. U noći između 1. i 2. kolovoza 1941. Boričevljani su bili prisiljeni pobjeći u Kulen Vaku. Kad su srpski pobunjenici ušli u Boričevac, zapalili su župnu crkvu, palili napuštena imanja i pobili preostalo, uglavnom staračko hrvatsko stanovništvo. Počinili su zločine i u ostalim mjestima u okolini. Uz Brotinju i Boričevac, stradala su Poljica, Mišljenovac, Donji i Gornji Lapac. Srbi su 6. rujna 1941. napali i Kulen Vakuf te pobili više stotina izbjeglih Hrvata iz Boričevaca i tamošnjih muslimana.

Poslije Drugoga svjetskog rata Hrvatima nije bio dopušten povratak u razorenim Boričevac, a samo mjesto je izbrisano iz popisa naselja SR Hrvatske. Najviše Boričevljana naselilo se u Bjelovar. Računa se da je 1941. prognano, poubijano i raseljeno više od dvije tisuće Boričevljana. Za taj zločin nitko nikada nije odgovarao.

Nakon vojno-redarstvene akcije *Oluja* u kolovozu 1995., Boričevac, kao i cijela Like, oslobođeni su od velikosrpskog režima. Na blagdan zaštitnice župe, Male Gosp, 8. rujna 1996., u Boričevcu se poslije 55 godina progostva, okupilo petstotinjak Boričevljana. Nakon mise pred razorenom crkvom, održan je osnivački skup s odlukom o obnovi crkve. Obnova je započela 2007. sredstvima Ministarstva kulture i privatnih donatora te još ujvijek traje. Ove godine vidljivo je krenulo s postavom krovista crkve. No, hrvatska vlast do sada nije zakonski omogućila zaštitu prava vlasništva zemlje Boričevljana od nezako-

nita prisvajanja, odnosno povratak posjeda, kao ni plansku obnovu sela.

Nažalost, posljedice srpske politike vide se i danas na groblju povrh crkve u Boričevcu. Groblje je posve devastirano u posljednjoj srpskoj pobuni, koja se danas pokušava prikazati posljedicom, a ne uzrokom zala. Ni mrtvi Boričevljani nisu izbjegli bijes srpskog etnocida. Masivni nadgrobni križevi sistematski su razbijani, a u kasnijim godinama groblje je prepusteno trnju, korovu i šumi. Danas još ujvijek tragovi nadgrobnih spomenika ukazuju na veličinu groblja, koje svjedoči o napuštenosti mjesta gdje su nekoć živjeli Hrvati.

Slomljeni križevi u Boričevcu, hrvatskom selu uništenom u "antifašističkom ustanku od 27. srpnja 1941."

U Boričevcu je vidljiva velika nedgovornost Ministarstva kulture i Vlade Republike Hrvatske. Ako su tako žurno obnavljali spomenik zločinačkoj pobuni u Srbu, zašto kao posljedici tog zločina toliko dugo traje obnova crkve Rođenja Blažene Djevice Marije u Boričevcu?

Zašto na tom gradilištu ne postoji tabla tko je investitor, a tko izvođač radova?

Možda bi onda bilo jasnije, koliko dugo će trajati ta obnova?

I još nešto, ne manje važno: kada u svetištu devastirane crkve hodočaste potomci žrtava jednoga stravičnog zločina, da bi tu zapalili svijeće i položili cvijeće, zašto ih u crkvi dочекuju sanduci pivskih boca, otpad i smeće? Služi li kaljuža svježega betonskog mulja na prilazu crkvi kao dobrodošlica? Što o tome misli voditelj gradilišta?

Naposljetu, zašto ne započne obnova groblja u Boričevcu? Tko bi trebao obnoviti i uređiti grobove? Treba li i dalje hrvatska država bespogovorno davati za povratak srpskih pobunjenika i trošiti milijune za spomenike o izmišljenim dogmama, dok se Hrvatima ne obnavlja ni ono što su im „komšije“ u čak dva rata zvijerski razarali i uništavali?•

BLAGOSLOV CRKVE HRVATSKIH MUČENIKA

U srcu Hrvatske, na Krbavi pustenoj stoljećima, u Udbini u kojoj su «antifašisti» u Drugome svjetskom ratu istrijebili Hrvate, u subotu, 11. rujna 2010., u nazočnosti petnaestak tisuća hodočasnika proslavljen je Dan hrvatskih mučenika. Ove je godine taj dan obilježen blagoslovom Crkve hrvatskih mučenika.

Blagoslov Crkve hrvatskih mučenika na Udbini

Misno slavlje predvodio je vrhbosanski nadbiskup kardinal **Vinko Puljić**, u suslavljvu s desetoricom biskupa i dvije stotine svećenika: uz domaćeg ordinarija **mons. dr. Milu Bogovića**, koncelebrirali su riječki nadbiskup **Ivan Devčić**, porečkopulski biskup Ivan Milovan, zadarski nadbiskup **Želimir Puljić**, splitsko-dalmatinski nadbiskup **Marin Barišić**, šibenski biskup **Ante Ivas**, vojni ordinarij **Juraj Jezerinac**, varaždinski biskup **Josip Mrzljak**, požeški biskup **Antun Škvorčević** i biskup u mirovini **Ante Jurić**.

Biskup Bogović je izrazio zadovoljstvo završetkom radova, osvrćući se i na ne ta-

ko davne rasprave o arhitektonskom rješenju: težilo se tomu da projekt bude izraz hrvatske kulture i vjere hrvatskih katolika. U sklopu Crkve izgrađen su i muzej i knjižnica, u kojoj se već nalazi i prva donacija: knjižnica bivše predsjednice HDPZ-a, **pok. Kaje Pereković**. Pred kraj slavlja, biskup Bogorović će među svoje glavne suradnike pri izgradnji crkve istaknuti **Ivana Vukića** (predsjednika gospičke podružnice HDPZ-a), **Nikolu Turkalja** i fra **Nediljka Knezovića**, te fra **Draženka Tomića**.

Nakon što ju je biskup Bogović blagoslovio, kardinal Puljić je ovu spomen-crkvu istaknuo kao najbolji način čuvanja sjećanja i pamćenja na sve naše pretke, jer, kako je rekao, postoji opasnost da Hrvati postupno zaborave svoje korijene. Ova crkva želi probuditi svijest o onima koji su dali svoj život za „krst časni i slobodu zlatnu“. Hrvati, nažalost, nisu narod koji zna cijeniti svoje velikane, pa će ova crkva pripomoći da pamtimo i one koji nisu proglašeni mučenicima, a dali su svoje živote za svoju domovinu i narod. Njih je čitava plejada od turskih vremena preko „oslobađanja“ nakon Drugog svjetskog rata pa do Domovinskog rata. Ovo neka bude svetište zahvalnosti i učionica povijesti!

Osim ove dvojice biskupa, nazočnima su se obratili i predstavnici civilnih vlasti. (V. B.)

Nova crkva

Došlo je do nove preorientacije antifašizma: antifašizam se više ne odnosi na svjetsku kapitalističku buržuaziju niti na kapitalistički imperijalizam, veća dobiva samo unutrašnjopolitičku dimenziju. On postaje isključivo instrument borba protiv (unutarnjih) antikomunista. Zato antifašisti prvi proglašavaju «miroljubivu koegzistenciju» sa vanjskim kapitalistima.

A sukob **Staljina i Tita** 1948. bio je donekle sličan onomu **Henrika VIII.** i pape: razlog koji je prvotno bio osobne naravi, pretvorio se u politički i ideološki sukob. Staljin je želio podrediti Tita, koji je, jednakо kao i nekadašnji defensor fidei Henrik VIII., bio prvi i najodaniji staljinist. No, kad se radilo o osobnim interesima, oni postaju ogorčeni neprijatelji. Ali, time što su se jugoslavenski komunisti odrekli Staljina, ne znači da su se odrekli i staljinizma: njemu su ostali vjerni i u pogledu metoda i u pogledu taktike. Prema Đilasu, najmanje 12.000 informbiroovaca bilo je uhićeno i brutalno zlostavljan, oko 20.000 ruskih emigranata je protjerano. Logor na Golom otoku po besmislenoj je okrutnosti nadmašio nacističke logore. Pokazalo se da surovost nije karakteristika samo klasne borbe: neprijatelje koji su pripadali istoj klasi, jugoslavenski su komunisti zlostavljeni s jednakom surovošću kao i klasne neprijataelje. Uzroci surovosti su ležali u mentalitetu ljudi naročitog kova.

Ipak, ovaj sukob je imao i jednu neочекivanu posljedicu. Angažirani borbom protiv istoklasnih protivnika, komunisti su morali oslabiti borbu protiv klasnih neprijatelja, i odgoditi njihovo definitivno uništenje, pa se zbio paradoks: malobrojni ostatci buržoazije i «kulaka» zahvaljuju svoje preživljanje - Staljinu. Utopliko bi i «reakcionarna buržoazija» Hrvatske trebala podići spomenik Staljinu, jer je on i nehotice zaustavio «sijače iz Topuskog», spašavajući je tako od eksterminacije. I tu činjenicu «istoriografija» uporno prešućeuje.

Ali ovaj sukob nije bio samo politički. Njegovo značenje je veće i dublje. On je postao i ideološki sukob te je kao takav imao najveće značenje za lijevu inteligenciju.

Došlo je do konfrontacije s naukom **Marxa, Engelsa, Lenjina** i Staljina, sa sovjetskim patriotizmom, ukratko - s cijelom ideologijom. Lijeva inteligencija je

LIJEVA INTELIGENCIJA I ANTIFAŠIZAM (VI.)

ostala bez ideologije. I tu se pokazala njezina vitalnost. Potreba i sposobnost da se odrekne stare i da na brzinu stvori novu ideologiju, pokazali su što ideologija znači za lijevu inteligenciju: vlast je svrha, a ideologija sredstvo, vlast je konstanta, a ideologija varijabla. Drugim riječima, ne stvara ideologija vlast, već vlast ideologiju.

Nakon likvidacije staljinista-informbirovaca, likvidiran je i kult Staljina. Voljeni drug, vođa i učitelj, kormilar cjelokupnog čovječanstva, najveći genij svih vremena, preko noći je zbačen s pjejestala, proglašen je zločincem. Svi eufemizmi zamijenjeni su pejorativima. Kult Staljina zamijenio je kult Tita, jer lijeva inteligencija nije mogla bez kulta i bez vođe. Tito je naslijedio sve njegove eufemizme i nadmašio u svemu kult staljina. Od dualizma Staljin – Tito prešlo se na monizam, pa je sav žar kulta skoncentriran na Tita. Kult Tita zamijenio je ideologiju, kult je postao ideologija. Dakle, Staljina su se odrekli, ali ostao je staljinizam. Postolje je ostalo, čak i kip; samo su kipu promijenili glavu, poput starih Rimljana koji su kipovima careva mijenjali glave.

Ovaj ideološki puč još jednom je potvrdio da je ideologija sredstvo komunističke partije, a ne njezin cilj. To će se nastaviti potvrđivati stalno u budućnosti. Ideologija ostaje sredstvo opravdanja i očuvanja vlasti Partije, a Partija sredstvo Vođe. «Kultura Topuskog» dobila je novi sadržaj, novu ideologiju - kult Tita. Lijeva inteligencija je njegov glavni promicatelj, svećenik kulta. Njezina glavna zadaća je dokazivanje i obrana kulta.

Krajnji rezultat njezina umnog napora, kojim je dokazivala smisao svog postojanja, bila je parola »Tito - to smo mi svi». Njom je iskazivala mistično jedinstvo s vođom, u stvari absolutnu podređenost, intelektualnu prostituiranost i lakajstvo. Izbačeni iz lagera, anatemizirani, na smrt preplašeni (a iskustvo im je govorilo, što bi im se moglo dogoditi), trebali su pomoci. A jedinu pomoć i spas mogli su im dati demokracija kapitalistička, imperijalistička i fašistička.

Preko noći promijenili su smjer vanjske politike, odrekli su se borbe protiv svjetske kapitalističke, imperijalističke i fašis-

Piše:

Vladimir MRKOĆI

tičke buržoazije, i od jučerašnjih huškača trećega svjetskog rata radi obračuna sa svjetskom buržoazijom, pretvorili su se u borce za mir. Odrekli su se borbe protiv američkih kapitalističkih fašizma i antifašizma u svjetskim razmjerima. Da bi bili uvjerljiviji, proglašavaju demokratizaciju, ali ne i demokraciju. Demokratizacija

bila je rezultat demokratizacije. Opet su agitpropovski dijalektičari prekoračili granice dijalektike. Nema potreba naglašavati da je ova demokratizacija samo verbalna i formalna, još jedna semantička mistifikacija. Da nije cilj stvaranje demokracije već mistificiranje kako bi se opravdala i zadržala vlast, da je cijela demokratizacija još jedna od mnogobrojnih semantičkih mistifikacija, tako karakterističnih za komunističku retoriku, dokazala je budućnost: pola stoljeća demokratizacije očuvalo je komunističku vlast netaknutom. I demokratizacija i antifašizam bili su sredstva za sprečavanje demokracije. Zato će na koncu trebat će oružanom borborom srušiti komunističku polstoljetnu demokratizaciju, kao i antifašizam, da bi se stvorila demokracija.

Samoupravljanje je trebalo biti prvi korak na putu demokratizacije. Inicijator mu je bio Đilas, šef agitpropa, glavni tvorac komunističkih parola i mitova. On je tvorac mita o genijalnom triku rušenja mostova na Neretvi, on je u doba najvećeg terora OZN-e na mitinzima uvjeravao mase: «Drugovi, OZN-a je sjajna». Sad je postao autor novog mita. Samoupravljanje u jednopartijskom sustavu, u komunističkoj diktaturi, bilo je logički apsurd. Međutim, to nije nikoga smetalo, jer za komuniste nije vrijedila logika nego dijalektika. U komunističkoj semantici samoupravljanje je kao i samoodređenje imalo drugo značenje. Bilo je ovisno o kriteriju partijnosti. Kao što je samoodređenje vrijedilo jedino ako je bilo u interesu partije, tako je i samoupravljanje imalo isti smisao.

Zapadni kapitalistički demokrati su bili potpuno svjesni ove samoupravne demokratske farse, ali ipak pomažu Brozovu diktaturu, jer u njoj vide mogućnost rasjepa u komunističkom lageru. Pomažu diktaturu i protiv demokratske opozicije u zemlji. To nije ništa nova u politici zapadnih demokracija. Ta politika interesa protiv principa, to je ista ona politika iz Versailles, Münchena, Jalte. Isti demokratski Zapad koji je pomagao Aleksandrovu diktaturu, pomagao je i Titovu. Tradicija prodaje principa za interes je trajna.

(nastavit će se)

će tijekom idućih pola stoljeća biti glavna ideološka poštupalica, ona je funkciji sprječavanja demokracije. Agitpropovski teoretičari su proglašili teoriju o postupnom prelaženju u demokraciju. Po «naučnom shvatanju» Broz-Tita, jednog od najvećih teoretičara narodne demokracije, mase još nisu bile sposobne za «demokratiju» i trebaju biti «vaspitavane» od partije. Pod mudrim rukovodstvom teoretičara demokratije (Broza, Kardelja, Đilasa i naročito Rankovića, velikog praktičara «vaspitanja»), mase su trebale biti ospobljene za «demokratiju».

Đilas, glavni agitpropovac i tvorac niza uspešnih parola i definicija, dao je i «naučnu» teoretsku dijalektičku formulaciju: «demokratizacija je oblik klasne borbe». Dok je do sada diktatura proletarijata bila oblik klasne borbe, sad je Titova tiranija

DOGME I MITOVI JUGOSLAVENSKIH «ANTIFAŠISTA» (V.)

Jedna od najomiljenijih dogmi koju jugofili i titoisti hrvatskoga podrijetla navode u prilog Jugoslavije i **Josipa Broza Tita**, ona je da je Tito Ustavom iz 1974. «Hrvatskoj omogućio osamostaljenje, slobodu i neovisnost». Dakako, riječ je o još jednoj neistini. U protivnom bi nam oni koji propovijedaju tu dogmu trebali dati odgovor na pitanje kako su se od SSSR-a osamostalile primjerice Slovačka ili Litva, koje nisu imale prava kakva je po Ustavu iz 1974. imala Hrvatska.

Uostalom, sam je predsjednik Arbitražne komisije **Robert Badinter** u razgovoru za jedne dnevne novine 2003. pobjio takve konfabulatore: «*U prvome redu oslanjali smo se na temeljne principe međunarodnog prava, što smo jedino i mogli u situaciji u kojoj je bilo očito da je država Jugoslavija, koja je dotad postojala, bila u stanju raspada. S druge strane, vrlo važan element je bio i hrvatski Ustav... Taj je dokument bio napravljen na način da je zadovoljavao temeljne principe poštovanja vladavine prava i zaštite ljudskih prava. Što se tiče jugoslavenskog ustava iz 1974., njega nismo toliko uzimali u obzir, jer se radilo o ustavu zemlje koja se u tom trenutku nalazila u stanju disolucije.*».¹ Tomu valja dodati i činjenicu da – na žalost njegovih apologeta koji mu kade zbog Ustava iz 1974. – Tito zapravo nikada nije ni potpisao taj dokument.²

Od Titovih apologeta još se može čuti i tvrdnja da je on «*institucionalno onemogućio srpsku dominaciju u SFRJ*».³ Riječ je, naravno, o još jednoj netočnoj tvrdnji. **Dr. Zdravko Tomac**, osoba koja je zbog svoga položaja u vrijeme Jugoslavije svakako meritorna govoriti o toj problematici, svjedoči upravo suprotno: «*Ustavnopravno Hrvatska je odlukama ZAVNOH-a konstituirana kao država ne samo hrvatskog naroda nego i država srpskog naroda. U praksi je ta formulacija o ravnopravnosti hrvatskog i srpskog naroda, kao dva konstitutivna naroda Republike Hrvatske, ostvarivana na štetu hrvatskog većinskog naroda, ne samo zbog domina-*

Piše:

Davor DIJANOVIĆ

cije Srba u federalnim organima, vojsci, policiji, diplomaciji i Partiji u Jugoslaviji, nego i zbog njihove dominacije u Hrvatskoj.⁴ (...) Srbi u Hrvatskoj bili su za dva i pol puta više zastupljeni u Savezu komunista od Hrvata (24,7 posto Srba od ukupnog broja Srba bilo je u SK, prema 9,8 posto Hrvata), a Jugoslaveni još i više (28,3 posto od ukupnog broja Jugoslovena bili su članovi SKH).⁵

Povlačenje hrvatske vojske i civila 1945.

Kako su se ravnopravnost te «bratstvo i jedinstvo» provodili u praksi, svjedoči nam 1952. bivši partizanski potpukovnik i komesar Titove prateće brigade, **Adil Zulfikarpašić**: «*Danas se komunizam u Hrvatskoj pojavljuje, uglavnom, kao srpska stvar – i taj se komunizam održava pomoći vojske, milicije i UDB-e, u kojima su odlučni faktori u većini Srbi. Komandant Armije u Zagrebu je Srbin general-lajtanant **Milan Kuprešanin**, načelnik štaba general-lajtanant **Mile Kalibarda**. Komandant KOS-a general **Dražkulić Veljko** (KOS – kontraobavještajna služba), komandant KNOJ-a general **Brajović Petar** i komandant milicije general **Kovačević Stevo**. 78 posto milicionera u 'Narodnoj Republici Hrvatskoj', a 82 posto u 'Narodnoj Republici Bosni i Hercegovini' su Srbi. 75 posto 'sekretara' općinskih komiteta KP u Slavoniji su Srbi*

(isključivo seljaci), 90 posto sekretara kotarskih komiteta u Bosni i Hercegovini su Srbi. Predsjednik vlade u BH **Djuro Pucar**, generalni sekretar vlade **Mastalović Novak** (pravoslavni pop iz Gacka), šef UDB-e i ministar unutrašnjih poslova, komandant Armije **Apostolski Mihajlo**, komandant milicije **Kosorić Obren**, komandant KNOJ-a **Zekić Miloš**, predsjednik 'skupštine' **Vlado Šegrt**, javni tužioc **Boro Popović**, predsjednik Vrhovnog Suda 'Narodne Republike BH' **Božo Cikota**, politički 'sekretar' CK KP BH je Djuro Pucar, organizacijski sekretar **Mijatović Cvjetin**, rektor sarajevskog univerziteta **Savo Butozan** i tako redom svi Srbi. Od članova CK KP BH 61 su Srbi, 13 muslimani i katolici od kojih se je samo jedan, **Rudi Kolak**, opredijelio kao Hrvat. U sve četiri oblasti na koje je podijeljena Bosna i Hercegovina kao šefovi UDB-e i sekretari partija sjede isključivo Srbi; sekretar partije za Hercegovinu je **Papić Radovan**, a šef UDB-e je **Kovačević Brana**, Sekretar partije za Krajinu je **Stojnić Velja**, a šef UDB-e je **Bajić Slobodan**, za centralnu Bosnu **Grk Dušan i Djurašković Djuras**, za istočnu Bosnu **Novaković Gjuro i Predja Sava**. Sekretari gradskih komiteta komunističke partije u Sarajevu **Rato Dugonjić**, u Banjoj Luci **Voja Ilić**, u Tuzli **Gavrić Mitar**, u Mostaru **Gagović Sveti**, kao i u Travniku, Jajcu, Foči, Rogatici, Bijeljini, Brčkom, Zenici, Prijedoru, Bihaću, i t. d. su isključivo Srbi, veći<->nom seljački sinovi. Takodjer u Karlovcu, Gospiću, Glini, Osijeku, Slavonskom Brodu, Mitrovici, Rumi, Zemunu, pa čak i Dubrovniku i Rijeci sekretari kotarskih i gradskih komiteta su Srbi. Od 14 divizija u 'Narodnoj Republici Hrvatskoj' i 'Narodnoj Republici BH' 13 imaju komandante, a 12 komesare Srbe».⁶

Kao što je iz navedenoga razvidno, Srbi ne samo da su dominirali u SFRJ, nego su dominirali i u SRH: bitne, naime, razlike između monarhističke i komunističke Jugoslavije u tom pogledu doista nije bilo.

1 Prema: Žarko DOMLJAN, «Rađanje hrvatske države», *Vijenac*, 18/2010., br. 414, Zagreb, 14. siječnja 2010., <http://www.matica.hr/Vijenac/vijenac414.nsf>, pristup ostvaren 15. siječnja 2010.

2 Vidi intervju s Brankom Mamulom, nekadašnjim načelnikom Generalštaba JNA: <http://www.slobodnadalmacija.hr/Hrvatska/tabid/66/articleType/ArticleView/articleid/97916/Default.aspx>, pristup ostvaren 7. travnja 2010.

3 Davor BUTKOVIĆ, «Komunistički diktator i uspješni državnik », <http://www.jutarnji.hr/komunisticki-diktatori-i-uspjesni-drzavnik-/751767/>, pristup ostvaren 5. svibnja 2010.

4 Zdravko TOMAC, *Predsjednik – protiv krivotvorina i zaborava*, Slovo M d.o.o., Zagreb, 2004., 46.

5 Isto, 47.

6 [Adil ZULFIKARPAŠIĆ] Aziz ČENGIĆ, «Za volju istine», *Hrvatski glas* (Winnipeg, Kanada), g. 24., br. 45. od 3 XI. 1952. Prema: Jere JAREB, *Pola stoljeća hrvatske politike. Povodom Mačekove autobiografije*, 2. izd., Institut za suvremenu povijest, Zagreb, 1995., 128-129.

U krivotvorenu povijesnih činjenica neki zastupnici jugoslavenskih dogmi idu toliko daleko, da tvrde da se protivnicima hrvatske samostalnosti za vrijeme Jugoslavije mogu nazivati samo oni jugoslavenski komunisti koji su zastupali «velikosrpske i unitarističke tendencije».⁷ Time se hoće dokazati nedokaziva tvrdnja da su protivnici hrvatske samostalnosti bili samo Srbi, dok su s druge strane postojali tzv. *hrvatski komunisti* koji su bili za samostalnu Hrvatsku. Kao svojevrsna paradigma *hrvatskih komunista*, koji su tobože bili za samostalnu Hrvatsku, obično se navodi **Andrija Hebrang**.⁸ No, i ovdje je riječ o još jednome mitu, nastanku koga je doprinijela činjenica da je Hebrang bio likvidiran od jugokomunističkog režima.⁹ Istina je ta da su i Andrija Hebrang i svi ostali komunisti hrvatskoga porijekla bili za Jugoslaviju: njima je Jugoslavija uvijek bila ispred Hrvatske; i onda kada su tražili veća prava za Hrvatsku, činili su to radi konsolidiranja i očuvanja Jugoslavije. A. Hebrang nije bio likvidiran radi toga što je želio samostalnu Hrvatsku (one koji su bili za odčepljenje Hrvatske iz Jugoslavije nazivao je «ostacima ustaštva» protiv kojih se valja nemilosrdno obračunati!¹⁰), već zbog drugih razloga.

O tim se razlozima sve do danas vode prijepori. U jednome pismu Kardelju, Hebrang je razloge promjene Titova odnosa prema njemu tražio u Titovoj taštini: pretpostavio je da je Tita pogodilo to što su neke depeše iz Moskve bile naslovljene «Za Tita i Hebranga». Pored toga, Hebrang je kritizirao Tita da sastanke Politbiroa ne zakazuje redovito, te da od svršetka rata nije sazvao nijednu sjednicu CK.^{¹¹} Prema Dīlasu, Hebrang je želio veću autonomiju Hrvatske unutar Jugoslavije: «*Hebrang je nastojao na posebnom, autonomnijem položaju Hrvatske – dakako i kao formi svoje lične afirmacije i lične vlasti. Ali to bi povuklo slične zahteve i u drugim jugoslavenskim republikama, pa samim tim i slabljenje federacije kakvu su iskovale revolucionarne snage, a samim tim i slabljenje Titove centralne, dominirajuće uloge. Tito je već bio zadobio tu ulogu – nad celom Jugoslavijom, i prepustanje slične uloge Hebrangu nad Hrvatskom neminovno bi potkopal i njegovu ideju 'bratstva i jedinstva' i njegov prestiž.*»^{¹²} Ako je za vjerovati Dīlasu, koji je i sam imao ulogu u određivanju granica, Hebrang se je zala-gao – svakako neuspješno – i za teritorijalno veću SRH unutar Jugoslavije: «*Hebrang je istutnjavao svoju nasrtljivost i nepomirljivost: Zna se granica Hrvatske – do Zemuna! Savom do ušća u Dunav!...*»^{¹³} Hebrang je, dakle, vjerojatno bio zagovornik veće autonomije Hrvatske unutar Jugoslavije, no netočna je i političkim motivima iskonstruirana tvrdnja da je bio pobornik hrvatske samostalnosti: i on i svi ostali komunisti hrvatskoga podrijetla bili su, a većina i ostali, pobornici Jugoslavije.

Vladimir Bakarić 1945.

narne snage, a samim tim i slabljenje Titove centralne, dominirajuće uloge. Tito je već bio zadobio tu ulogu – nad celom Jugoslavijom, i prepustanje slične uloge Hebrangu nad Hrvatskom neminovno bi potkopal i njegovu ideju 'bratstva i jedinstva' i njegov prestiž.^{¹²} Ako je za vjerovati Dīlasu, koji je i sam imao ulogu u određivanju granica, Hebrang se je zala-gao – svakako neuspješno – i za teritorijalno veću SRH unutar Jugoslavije: «*Hebrang je istutnjavao svoju nasrtljivost i nepomirljivost: Zna se granica Hrvatske – do Zemuna! Savom do ušća u Dunav!...*»^{¹³} Hebrang je, dakle, vjerojatno bio zagovornik veće autonomije Hrvatske unutar Jugoslavije, no netočna je i političkim motivima iskonstruirana tvrdnja da je bio pobornik hrvatske samostalnosti: i on i svi ostali komunisti hrvatskoga podrijetla bili su, a većina i ostali, pobornici Jugoslavije.

Među jugokomunističkim dogmaticima možda su, međutim, i najčešći oni koji tvrde da je komunizam – iako se u praksi pokazao kao monstruozan sustav koji je svagdje gdje se pojавio rezultirao isključivo nasiljem i zatiranjem slobode – ipak u teoriji plemenita i dobra ideja. Takva se ekskulpacija komunizma temelji na postavci da su lenjinizam/stalinizam/maoiz-

zam/polpotizam/titoizam itd., zapravo predstavlja odstupanje od izvorne komunističke ideje, tj. da oni oni predstavljaju jedan eksces, devijaciju. Pritom se ne daje objašnjenje kako se može raditi o devijaciji, ako imamo na umu činjenicu da je komunizam baš svagdje donio isključivo teror i neslobodu, da je komunistički teror bio sustavan i da se je svagdje javio na samome početku.

Suprotstavljujući se takvim pokušajima obrane komunizma francuski filozof **Alain de Benoist** s pravom tvrdi da se «ne može dokazati da bi drugačija primjena (komunizma, nap. D. D.) bila bolja – upravo stoga jer se ta primjena ne može demonstrirati».^{¹⁴} No, i u djelima samih utemeljitelja komunizma – **Marxa i Engelsa** – moguće je pronaći legitimaciju kasnijih nasilničkih postupaka komunističkih diktatora. U *Manifestu komunističke partije* tako piše da «komunizam ukida vječite istine, ukida religiju, ukida moral umjesto da im da nov oblik, on dakle protivrječi cjelokupnom dosadašnjem istorijskom razvoju».^{¹⁵} Ovo ukidanje – zacrtano kao cilj komunizma – moguće je postići jedino i isključivo nasiljem. Upravo stoga komunisti «izjavljuju otvoreno da se njihovi ciljevi mogu postići samo nasilnim rušenjem čitavog dosadašnjeg društvenog poretku».^{¹⁶} Dakle, i u samome Manifestu KPJ, temeljnog dokumentu komunističke partije, poziva se na nasilje – na nasilno rušenje dosadašnjeg društvenog poretku.

Marx je, između ostalog, rekao i sljedeće: «*S narodima je kao i s pojedincima – o tome nas uči cela istorija. Da bi im se oduzela mogućnost napada, moraju im se oduzeti sredstva obrane. Nije dovoljno uhvatiti za gušu (vrat), već valja i ubiti.*»^{¹⁷} Svoje mišljenje o Hrvatima Marx je zapisaо u *Neue Rheinische Zeitung*, 5. studenog 1848.: «*'grmljavina topova označava pravac' u kom treba da dade petama vatra, ne dopušta sumnju da Mađari i Bečani / Gone tu žgadiju pravo u Dunav, / I drski taj soj propuštaju kroz šibe, / Pros-*

7 Ante MILETIĆ, «O temeljima hrvatske neovisnosti», *Vijenac*, 18/2010., br. 423, Zagreb, 20. svibnja 2010., http://www.matica.hr/Vijenac/vijenac423.nsf/AllWebDocs/O_Temeljima_hrvatske_neovisnosti, pristup ostvaren 21. svibnja 2010.

8 Neki pisici u tu skupinu ubraju i V. Nazora, koji je – tvrde oni – bio izraziti hrvatski nacionalist. No, isti ti pisci spremni su bez usuzanja tvrditi da je komunističko-partizanski pokret imao izrazito rođodubnu crtu, štoviše, da je u njemu bilo i hrvatskih velikonalionalista, stoga tu i slične tvrdnje – ako ih se već ne proglaši fantazmagorijama – treba uzeti s krajnje velikim oprezom (Petar STRČIĆ, «Hrvatski nacionalni pitanje u KPH/SHK i u hrvatskih 'komunista', u: *Hrvatska politika u XX. stoljeću*, ur. Ljubomir ANTIC, Matica hrvatska, Zagreb, 2006., 251.-268.).

9 Iako je riječ o osobama koje se iz više razloga teško mogu uspoređivati, spomenimo uzgred da je donekle usporediv mit – upravo iz činjenice što ga je likvidirao režim prve jugoslavenske države – napravljen i od Stjepana Radića. Neprjepona je, naime, činjenica da je Radić bio borac za hrvatske interese, no jednako tako neprjeponom ostaje i činjenica da je

je rešenje hrvatskog pitanja uvijek vidio u okviru Jugoslavije, čiji opstanak nije dovod u pitanje čak ni nakon atentata u beogradskoj Skupštini. No, činjenica da Radić nikada nije Jugoslaviju dovodio u pitanje nije spriječavala srpskoga novinara Velimira Ristića da ga u jednome članku nazove «najvećim čudovištem i dvadesetog veka i grčke mitologije», postavljajući pritom pitanje je li dopustivo da takva nakaza ponizuje «idealnu i herojsku istoriju Srbije, nesumnjivo, jednu od najveličanstvenijih povesnicu svih vremena i svih naroda» (*Hrvatskim mučenicima*, II. izd., prir. Predrag RAOS, Azur journal, Zagreb, 1991., 115-116.). Ako imamo na umu činjenicu da je miroljubivi, popustljivi te projugoslavenski orijentirani Radić od velikosrpske klike bio likvidiran i nazvan najvećim čudovištem dvadesetog stoljeća, tada nas kasnije velikosrpsko-komunističke cme legende i (dis)kvalifikacije ustaškog pokreta i NDH ne bi trebale previše čuditi.

10 «Gовор уочи прославе Dana Republike i u povodu Prvog zasjedanja ustavotvornog sabora NR Hrvatske», *Vjesnik*, 29. studenoga 1946.,

Prema: Nada KIŠIĆ KOLANOVIĆ, *Andrija Hebrang: Iluzije i otrežnjenja*, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 1986., 149.

11 Pero ŠLMIĆ, *Tito-Fenomen Stoljeća*, Vечernji izdanje, Zagreb, 2009., 265.

12 Milovan DĪLAS, *Vlast i pobuna, Memoari*, EPH Liber, Zagreb, 2009., 146.

13 Isto, 145.

14 Alain DE BENOIST, *Komunizam i nacizam. 25 ogleda o totalitarizmu u XX. stoljeću (1917.-1989.)*, s predgovorom Emsta Noltea, Hasanbegović, Zagreb, 2005., 150.

15 Karl MARX-Friedrich ENGELS, *Manifest komunističke partije i drugi programski spisi*, Svetlost, Sarajevo, 1973., 39.

16 Isto, 54.

17 KAR MARX, *Proleterska revolucija/Pouke pariške komune*, BIGZ, Beograd, 1973., 37.

jake, gladnice, sveg života site, / Čopor potukača, lola, vagabunda, / Šljam hrvatski, podle seljačke slugane / Koje njina zemlja izbljuva i gura / U sigurnu propast, na put avantura».¹⁸ Friedrich Engels pak prognozira sljedeće: «Sljedeći svjetski rat ne će učiniti samo da reakcionarne klase i dinastije nestanu s lica zemlje, nego će učiniti da svi reakcionarni ljudi nestanu s lica zemlje. I to je napredak».¹⁹

Postupci komunističkih diktatora nisu stoga predstavljali nikakvu devijaciju od komunističke ideje već njezinu jasnu proverbu koja podrazumijeva nasilje.²⁰ **Lenjin** – definirajući diktaturu proletarijata – piše: «Diktatura proletarijata je uporna borba, krvava i nekrvava, nasilna i mirna, vojna i administrativna, protiv snaga i tradicija starog društva».²¹ Borba «protiv snaga i tradicija starog društva» isto je što i proturječenje «cjelokupnom dosadašnjem istorijskom razvoju», a da je riječ o nasilnoj borbi («nasilno rušenje dosadašnjeg društvenog poretku») stoji i u samome *Manifestu komunističke partije*. Lenjin je zapravo samo preuzeo i doradio sadržaj iz *Manifesta komunističke partije* i stoga je boljševički revolucionar i političar **Grigorij Zinovjev** potpuno u pravu kad kaže, da je Lenjin bio «najznačajniji Marxov učenik. Izvan marksizma nema lenjinizma. – Lenjinizam je teorija i praksa marksizma u dobi imperijalizma, imperijalističkih ratova i svjetske revolucije, koja je započela po diktaturi proletarijata u Rusiji. Nema Lenjina bez Marxa; potpuni marksizam to je danas Marx zajedno s Lenjinom».²² Isto je, dakako, i sa staljinizmom koji «nije zastranjivanje nego upravo logična posljedica marksizma».²³

Zanimljivo je za spomenuti da je najveći uzor Titu bio Lenjin, čak i nakon raskaza sa SSSR-om: «Lenjin mi je bio najveći primjer i ja ga visoko cijenim i danas. Za mene je Lenjin bio veliki čovjek koji je znao stvaralački da primjeni (sic!) marksizam u revolucionarnoj praksi.²⁴ (...) Za mene je Lenjin bio veliki čovjek, najveći. On je, oktobarskom revolucijom, pokrenuo novu epohu čovječanstva... I u rani-

jim fazama historije i u buržoaskim revolucijama bilo je, razumije se, velikih ljudi, velikih državnika. No nikada se ta aktivnost velikih ljudi nije tako široko odrazila kao što je bio slučaj sa Lenjinom i oktobarskom revolucijom».²⁵

Zadnji «argument» što ga jugoslavensko-komunistička hagiografija često navodi u prilog komunističke Jugoslavije, tvrdnja je da je u Jugoslaviji egzistirao «socijalizam s ljudskim licem». Taj su «argument», međutim, zdušno potencirali ne samo jugoslavenski teoretičari i praktičari, već i zagovornici Jugoslavije u zapadnim zemljama. **Dr. Tomislav Sunić** – bivši emigrant i bivši profesor u Sjedinjenim Američkim Državama - tako navodi da je raspad višenacionalne Jugoslavije zadao «ozbiljan udarac teoretičarima multikulturalizma», jer je Jugoslavija de-setljećima bila «akademski model suživo-

jenih vojnih i ideoloških tabora u Europi. Njena ideologija je nije spriječila da postupno postane ovisna o Zapadu i bude u zapadnim medijima uvelike predstavljana kao uzor multietničkog suživota u regiji, na koju se inače gledalo kao školski primjer etničkih, vjerskih i kulturnih podjela».²⁷

O kakvom je socijalizmu, međutim, u stvarnosti bilo riječ, najbolji su svjedok stotine masovnih grobišta diljem Hrvatske i drugih zemalja koje su sačinjavale bivšu Jugoslaviju, kao i postupci jugoslavenskoga totalitarnog režima poslije rata. Primjer koji možda i najbolje opisuje jugoslavenski «socijalizam s ljudskim licem» činjenica je da su komunisti i partizani tijekom i nakon rata u Hrvatskoj pobili više od šest stotina katoličkih svećenika, redovnika, časnih sestara i bogoslova.²⁸ Usپoredbe radi, u Rumunjskoj - zemlji koja broji nekoliko puta više stanovnika od Hrvatske, i čiji se komunizam smatrao jednim od najokrutnijih u Europi - ubijeno je ukupno oko 125 pravoslavnih, katoličkih i protestantskih kršćana.²⁹ Ni u kasnijem razdoblju stanje u komunističkoj Jugoslaviji – gdje je navodno postojao «socijalizam s ljudskim licem» - nije se popravilo. Naprotiv, prema izvješću uglednoga *Amnesty Internationala* Jugoslavija je sredinom osamdesetih godina imala razmjerno broju stanovnika najveći broj političkih zatvorenika u čitavoj komunističkoj Europi.³⁰ U vrijeme održavanja prvih demokratskih izbora u Hrvatskoj, dakle nakon pada Berlinskog zida i sloma **Ceaușescuova** režima, u hrvatskim su zatvorima još uvijek čamili brojni politički zatočenici osuđeni u komunističkoj Jugoslaviji.³¹

Nije stoga istinita tvrdnja određenih jugoslavenskih apologeta kako je samo u prvim godinama nakon rata u Jugoslaviji egzistirao totalitarni režim, a da je kasnija tobožnja politička demokratizacija eliminirala totalitarni režim (nije poznato ubraja li se u tu demokratizaciju i postojanje Gologa otoka, koji je – kako pripovijedaju upućeni³² - bio gori i od Aushwitz!).

Besprimjerno nasilje na Goli otoku

ta različitim naroda, model u kojem su brojni zapadni intelektualci i političari vidjeli moguću maticu europske sretne budućnosti».²⁶ **Branko Salaj** navodi slično: «Komunistička je Jugoslavija služila tijekom četrdesetak godina, od loma sa Staljinom 1948.g. do urušavanja komunističkog bloka krajem osamdesetih godina, kao tampon između dvaju suprotnosti

18 Karl MARX, Friedrich ENGELS, *Dela*, tom. 8., 391.; Mladen IVEZIĆ, *Profilerna, I. Dio, Marx i Engels*, vlastita naklada, Zagreb, 2003., 166.-167.

19 F. ENGELS, «The Magyar Struggle», *Neue Rheinische Zeitung*, br. 194, 13. siječnja 1849., <http://www.marxists.org/archive/marx/works/1849/01/13.htm>, pristup ostvaren 30. ožujka 2010.

20 O tome bi li Marx - hipoteški govorci - podržao boljševičku revolucionu u Rusiji u obliku u kakvom je provedena, dade se raspravljati. No nepriznati ostaje činjenica da je Marx u svojim radovima podržavao nasilje.

21 Vladimir ILIĆ LENJIN, *Protiv oportunitizma i „ljevičarstva“*, Svjetlost, Sarajevo, 1975., 21.

22 Grigorij ZINOVIEV, *Le léénisme*, Bibliothèque communiste, Paris, 1926. Prema: Hrvoje LASIĆ, *Ruska filozofija u interpretaciji Dominika Baraća, Obnovljeni život*, Filozofsко-teološki institut Družbe Isusove, br. 1 (61), Zagreb, 2006., 46.-47.

23 Ivo BANAC, «Antifašizam nije samostojeca ideja», <http://www.jutamji.hr/ivo-banac--antifašizam-nije-samostojeca-ideja/242703/>, pristup ostvaren 18. ožujka 2010.

24 Blažo MANDIĆ, *Tito izbliza*, Vuk Karadžić-Jugoslovenska revija, Beograd, 1981., 321.

25 Isto, 321.-322.

26 Tomislav SUNIĆ, *Fragmenti metapolitike ili (prilozi hrvatskoj političkoj kulturi?)*, K. Kršimir, Zagreb, 1998., 145.

27 Branko SALAJ, «Uloga zapadnih sila u urušavanju Jugoslavije i priznanju Hrvatske (1987-1992). Apetiti i predrazevi», *Hrvatska revija*, 10/2010., br. 3, Zagreb, 20. kolovoza 2010., http://www.matica.hr/HRRevija/revija2010_3.nsf/AllWebDocs/Apetiti_i_predrazevi, pristup ostvaren 10. rujna 2010.

28 Crna knjiga o grozovitostima komunističke vladavine u Hrvatskoj, prir. Juraj BATELJA, Zagreb, 1999. Usp. Anto BAKOVIĆ, *Stradanja crkve u Hrvata u Drugom svjetskom ratu : svećenici - žrtve rata i porača : radni materijal*, vlastita naklada, Zagreb, 1994.

29 Damir BOROVČAK, *Vjera u sjeni politike*, 3. knjiga, vlastita naklada, Zagreb, svibanj 2008., 112.

30 T. SUNIĆ, *Fragmenti metapolitike ili (prilozi hrvatskoj političkoj kulturi?)*, 109.

31 Tomislav JONJIĆ, *Organised Resistance to the Yugoslav Communist Regime in Croatia in 1945-1953. Review of Croatian History*, Croatian Institute of History, Zagreb, 3/2007, br. 1, 110.

32 Novka Vuksanović je tako bila zatvorena u nekoliko logora, a među njima i u Aushwitzu, ali kaže da je «sve to bio raj» u odnosu na Goli otok (Barbara

J. Broz, W. Churchill i A. Eden

Kako navodi jedan od nesumnjivo najboljih poznatatelja jugoslavenskog «sistema», M. Đilas, jugoslavenski režim «nije bio ni u čemu demokratski sistem»,³³ te je svuda – kako ističe **Savka Dabčević Kučar** – «morala opstojati kontrolna i usmjeriteljska uloga Partije. Tako je izgrađena mreža koja je bila kadra nadzirati društvo u cjelini, u paučinu u koje se morala uhvatiti svaka slobodnija misao!».³⁴

U plodove jugokomunističkoga «oslobodenja» - od kojega će se Hrvatska još desetljećima oporavljati - valja ubrojiti i višedesetljetni nasilni prekid političkih, kulturnih i gospodarskih veza s Europom i – kako su ga nazivali tadašnji komunistički *apartčici*, a danas veliki *europejci* - «trulim Zapadom». Iako je Jugoslavija svoj opstanak velikim dijelom zahvaljiva-

la upravo finansijskim injekcijama zapadnih zemalja (koje su svoje interese trajno prepostavljale pravima malih naroda na slobodu i demokraciju), više je nego rječit podatak da se je na vrhuncu Titove moći 80-90 posto diplomatske aktivnosti Jugoslavije odnosilo na afroazijske zemlje.³⁵ Predsjednik slovenske vlade **Stane Kavčič** s ogorčenjem svjedoči da je svaki arapski šeik, crnački vođa ili azijski despot u Beogradu imao bolji prijam nego «uljuđeni Europljani».³⁶ Dakako, takva protueuropska orientacija jugokomunističkih *društveno-političkih radnika* nije ih kasnije sprječavala da postanu *prvoborci* hrvatskoga puta u Europsku uniju te «najbolji demokrati». Jer, konačno: dobri su i Beograd i Moskva i Bruxelles; bitno je da se odluke ne donose u Zagrebu...

Činjenica da se komunistički zločini i danas prešućuju (ili, pak, umataju u ruho «antifašizma»³⁷), izvršitelji amnestiraju (čekajući da *biologija odradi svoj posao*), a kritika jugoslavensko-komunističke verzije povijesti Drugoga svjetskog rata na «ovim prostorima» izjednačuje sa simpatijama prema fašizmu,³⁸ uvelike je povezana s činjenicom da pobeda komunista nije bila moguća bez pomoći zapadnih saveznika – prije svega Velike Britanije.³⁹ Razotkrivanjem komunističkih zločina i njihovom *stvarnom* javnom osudom postavilo bi se pitanje što su o tim zločinima znali zapadni saveznici (koji se, podsjetimo se, nisu ustručavali kolaborirati s komunističkim zločincem Staljinom, te mu nakon 1945. dopustiti da instalira komunistički teror u srcu Europe).

Povrh toga, javna je tajna da ključne pozicije u politici, gospodarstvu, kulturi i medijima danas u Hrvatskoj obnašaju osobe koje u bitnome sudjelovale u (geo)političkom, povijesnom, gospodarskom i kulturnom legitimiranju jugoslavenske (pa)tvorevine i jugoslavenskog režima. Stoga nije realno očekivati da bi skoro moglo doći do temeljitijeg obračuna s komunističkim, a još manje s jugoslavenskim nasleđem, barem ne dok se okolnosti ne promijene i u samim zapadnim zemljama, kojima je Jugoslavija iz geopolitičkih, strateških i gospodarskih razloga itekako odgovarala, a kojima današnji servilni kriptokomunistički kadrovi – kao graditelji *jugosfere* - mnogo bolje odgovaraju od ljudi s integritetom. A sve do tada vrijedit će poznata izreka državnika «koji je oblikovao svijet u kojem živimo»,⁴⁰ **Winstona Churchilla**, koja je u slučaju «ovih prostora» primjenjiva i na mirnodopsko razdoblje: «U ratu je istina toliko dragocjena da je uvijek treba pratiti tjelesna garda laži»...⁴¹

(svršetak)

MATEJČIĆ, «Zanemareno žensko sjećanje», *Vjesnik*, Zagreb, 3. studenoga 2008., 41.

33 M. ĐILAS, *Vlast i Pobuna*, 269.

34 Savka DABČEVIĆ KUČAR, *71:Hrvatski snovi i stvarnost*, II., Interpublic, Zagreb, 1997., 864.

35 P. SIMIĆ, *Tito Fenomen Stoljeća*, 289.

36 Tvrko JAKOVINA, «Hrvatski izlaz u svijet, Hrvatska/Jugoslavija u svjetskoj politici 1945-1991», u: *Hrvatska politika u XX. Stoljeću*, 370.

37 Pojam «antifašizam» u Hrvatskoj je, dakako, «sinonim za prikrivanje zločina» (Josip BOŽANIĆ, <http://www.jularnji.hr/kardinal-bozanic-antifasizam--sinonim-za-prikrivanje-zlocina/232916/>, pristup ostvaren 24. kolovoza 2007.) odnosno «paravan koji omogućava zagrobiti život komunističkoga mentalnoga sklopa...» (Branko HEBRANG, *Hrvatski list*,

br. 239, Zadar, 23. travnja 2009., 19). Antifašizma se tako nazivaju isključivo okorjeli staljinisti, boljevići i egzemplarni komunistički zločinici, dok se prešućuju istinski borci protiv fašizma kao što su bili, primjerice, otac Petar Perica, Edit Stein ili Maksimiljan Kolbe. Primjer koji možda i ponajbolje ilustrira jugoslavenski «antifašizam» činjenica je da su partizani prilikom ulaska «oslobodenja» u Dubrovnik likvidirali - pored svih ostalih - i osam osoba koje su u dokumentima talijanskih fašista slavile kao opasni i dokazani antifašisti (Hrvoje KAČIĆ, «Partizani pogubili hrvatske antifašiste», *Glas Koncila*, 46./2007., br. 15. (1712), Zagreb, 15. travnja 2007., 25.).

38 Stanje, doduše, nije bitno bolje ni u drugim zemljama koje su osjetile strahote komunizma. Francuski politolog Jean-François Revel s pravom piše: «ako je čudovište kao politički fenomen mrtvo, kao kulturni fenomen ono je i dalje i te kako živo. Zid je srušen u Berlinu, ali ne u ljudskim

glavama. Opisati stvari komunizam ostaje verbalni delikt...» (A. DE BENOIŠT, *Komunizam i nacizam*, 25 ogleda o totalitarizmu u XX. stoljeću (1917.-1989.), 76.).

39 Opš. D. ĐIĆANOVIĆ, «Velika Britanija i balkanske integracije: juče, danas, sutra», I. dio *Politički zatvorenik* br. 214, str. 8.-11., siječanj 2010. – III. dio *Politički zatvorenik*, br. 216, str. 8.-12., ožujak 2010.

40 Tvrko JAKOVINA, pogovor knjizi Geoffrey BEST, *Churchill i rat*, Ljevak, Zagreb, 2006., 383.

41 Winston CHURCHILL, *Drugi svjetski rat*, Svezak drugi, priredio i preveo: Zlatko CRNKOVIĆ, Školska knjiga, Zagreb, 2002., 379.

HRVATSKE I SRPSKE ŽRTVE 1941.-1945.: DEMOGRAFSKA STUDIJA (II.)

4. Riskantnost pretpostavki

Na prijašnjim stranicama iznio sam neke poteškoće pri izračunavanju demografskih i stvarnih gubitaka za područje Jugoslavije. No pravi problem nastaje tek onda kad pisac prelazi na izračunavanje demografskih i stvarnih žrtava po pojedinih narodima, a nakon toga čak i u okviru pojedinih republika. Uostalom, pisac i sam stavlja u sumnju rezultate do kojih je došao, pa kaže da je njegovo izračunavanje "vrlo verovatno za broj žrtava za celu Jugoslaviju, dosta verovatno za pojedine narode, a nešto manje verovatno za pojedine republike i pokrajine, uzete poнаособ".¹

Kazimir Katalinić na Starčevićevu grobu

Problem je, naime, da izračunavanje stvarnih žrtava zahtijeva osim matematičkog izračunavanja također i prihvatanje nekih pretpostavki o kojima će uvelike ovisiti konačan rezultat. Npr. broj asimiliiranih i broj emigriranih nije pisac mogao odrediti isključivo na temelju statističkih podataka (jer ti ne postoje) nego na temelju svojih pretpostavki. A o tom broju ovisi i broj stvarnih žrtava, kako sveukupnih tako i svakog naroda zasebno. (...)

Činjenica je, da je pri svakom pretpostavljanju nemoguće izbjegći osoban momenat, jer tu ulazi čovjek sa svojim os-

Piše:

Kazimir KATALINIĆ, prof.

jećajima, političkim opredjeljenjem, strastima itd. Dr. Kočović je Srbin i to ne samo po rođenju, nego i po svojim osjećajima. Politički ne spada među one Srbe koji računaju da će Jugoslavija prije ili kasnije propasti, pa da se zato Srbi trebaju spremati da stvore svoju državu Srbiju, nego se nalazi među onima koji rade na očuvanju Jugoslavije. No njegovo rođoljublje i političko uvjerenje otežavaju mu postavljanje potpuno objektivnih pretpostavki, što utječe na konačne brojeve koji ovise o tim pretpostavkama. Dakako da ovo vrijedi i za svakog drugog, neovisno o tom da li je Srbin ili Hrvat, uključujući i mene samoga. Makar pristupali tom problemu s čvrstom odlukom da budemo objektivni, mi to ne možemo biti, jer u času kad procjenjujemo neku pretpostavku, na nas će djelovati ako ne naša svijest, a ono naša podsvijest.

5. Tuđman, SANU i najavljeni novi popis žrtava

Jedini način na koji je moguće doći do pravog broja stvarnih žrtava je putem popisa žrtava. No, dakako, odmah se postavlja pitanje da li je moguće takav popis izvršiti u današnjoj Jugoslaviji. Nakon svega što znamo, dakako da je to nemoguće. Takav bi popis bio falsifikat, kao što su falsifikati svi jugoslavenski popisi stanovništva, kako oni izvršeni prije rata tako i oni koje je provela današnja Jugoslavija. Ali i među falsifikatima postoje neke razlike: jedni su veći a drugi nešto manji.

Prošle je godine SANU (Srpska akademija nauka i umetnosti) započela s popisivanjem žrtava zadnjeg rata (...)

Nije teško unaprijed pogoditi kako će ispasti taj popis, a isto tako niti što se krije iza svega toga. Ako znamo da je na tu ideju došao Vladimir Dedijer, da na njemu radi SANU, koja je danas ne samo glavno središte srpskog nacionalizma nego i velikosrpskog revanšizma u Jugoslaviji, ako se već unaprijed kaže da će se popisivati prvenstveno srpske žrtve (a one

druge tek onako usput), ako je jedna od metoda popisivanja poziv srpskoj emigraciji da javlja imena onih koji su poginuli u Jasenovcu (a tko će i kako kontrolirati da li je dotični doista tamo zaglavio i da li je uopće ikada i postojao?), ako je druga metoda popis žrtava u jamama (a kako ćemo znati narodnost pronađenih kostiju, te što je pak s onima koji nisu ni u jednoj hercegovačkoj jami, nego možda u Sloveniji, nakon Bleiburga?), ako sve to znamo, onda ne možemo tom popisu dati nikakvu drugu oznaku nego da će se raditi o novom protuhrvatskom falsifikatu.

U Jugoslaviji, međutim, već postoje službeni popisi žrtava. U listopadu i studenom 1964. obavljen je popis žrtava rata 1941. - 1945., ali su iz popisa bile izuzete žrtve koje su prouzrokovali partizani, odnosno sadašnje jugoslavenske vlasti. No jugoslavenske vlasti nisu nikada objavile rezultate tog popisa, jer se pokazalo da su stvarne žrtve bile mnogo manje od očekivanih. (...)

Jugoslavija je željela napuhati broj žrtava i zato nitko ne može pretpostaviti da je popisano manje žrtava nego što ih je stvarno bilo, nego vjerojatno puno više. Zato bi objavljinje postojecog popisa žrtava dalo maksimalnu granicu broja onih Srba koji su pali od ruke okupatora, od Hrvata i od samih Srba. No ako SANU dezavuirala taj popis, ne znači li to da SANU želi "napuhati" i preko te maksimalne granice broj žrtava koji se pripisuje Hrvatima? Kad je dr. Franjo Tuđman bio na sudu zbog objavljenih podataka o žrtvama u Jasenovcu, izjavio je da je prema tom službenom popisu "u svim logorima i zatvorima NDH za vrijeme Drugog svjetskog rata iz Hrvatske pognuto oko 60.000 ljudi, i to i Srba i Hrvata i Židova i Cigana i drugih".² U dokaznom postupku Tuđman i njegovi branitelji zatražili su od sudske vijeća da se od Republičkog i od Saveznog zavoda za statistiku zatraži "Popis žrtava rata 1941.-1945." radi uvida o stvarnom broju poginulih u logorima i u ratu, ali je to zastupnik javne optužbe odbio, a kao dokaz da je bilo više žrtava pozvao se je na - Vojnu enciklopediju! Ovakvo odbacivanje postojećih službenih

1 KOČOVIĆ, nav. dj., str. 129.-130.

2 Dr. Franjo TUĐMAN, nav. dj., str. 21.

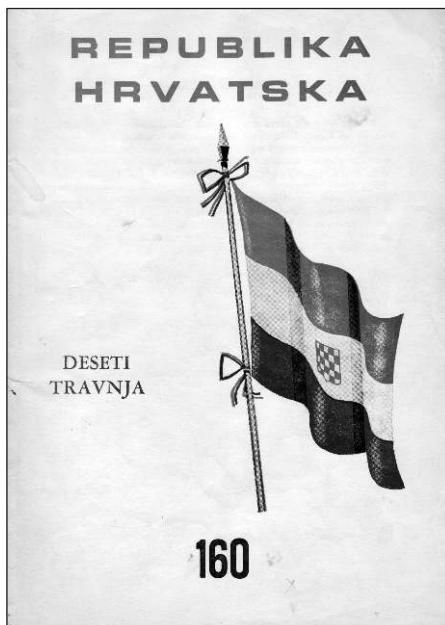
statistika i pozivanje na jednu enciklopediju veoma sliči neznanstvenom pozivanju na Bibliju da bi se osudilo Galileia zbog znanstveno fundamentirane tvrdnje da se zemlja okreće oko sunca a ne obratno. (...)

6. Neke metodološke pogreške

Dr. Kočović je u svom razmatranju žrtava počinio neke, kako barem ja mislim, metodološke pogreške. On je, na primjer, gotovo stalno razmatrao i donosio zajedno brojke koje odgovaraju Srbima i Crnogorcima. On piše da "lično, smatram Crnogorce pripadnicima srpskog naroda".³ Dakako da dr. Kočović ima pravo na svoje mišljenje, ali smatram da svoje račune o broju žrtava nije smio temeljiti na tom svom stavu, jer to nema nikakve veze s izborom ispravne metodologije. Opravdavam, međutim, što je unutar SR Hrvatske kao i unutar SR Bosne i Hercegovine uzeo Crnogorce i Srbe kao cjelinu, jer su se i jedni i drugi (osim Crnogoraca oko dr. Sekule Drljevića) nalazili s iste strane barikada i jer su prve borbe u lipnju 1941. započele upadom četnika iz Crne Gore u Hercegovinu.

Isto je tako krivo učinio što je sve muslimane unutar Jugoslavije studirao kao cjelinu, jer ni to nema nikakvog znanstvenog temelja. U čemu se sastojala veza između muslimana koji su živjeli na području NDH i, recimo, muslimana iz Makedonije? (...)

Cinjenica je da su se za vrijeme rata na području NDH muslimani nalazili s iste strane barikada kao i ostali Hrvati. Zato je ispravno na tom području pribrojiti njihove žrtve žrtvama ostalih Hrvata, neovisno o tom što dr. Kočović misli o njima danas, odnosno neovisno o tom što on priželjkuje savezno s njima ubuduće. Kada razmatramo neki povijesni period, moramo prihvati činjenice (idejne i praktične) koje su postojale u ono vrijeme, a ne smijemo nametati im naše današnje okvire, ili čak i zamišljene okvire, želje ili planove, koje spremamo za budućnost. Ako dakle razmatramo stanje u doba zadnjeg rata, važno je kako su se tada držali muslimani na području NDH, dakle da li su se smatrali nekakvim zasebnim narodom, koji je istovjetan s muslimanima u svim ostalim područjima današnje Jugoslavije i koji nema nikakve veze s Hrvatima nemuslimanske vjere, ili su do-

živiljavali taj period u duševnoj, a naročito u praktičnoj zajednici s ostalim Hrvatima drugih vjera. Da li su se borili skupa s ostalim Hrvatima i ginuli od iste ruke koja je ubijala i ostale Hrvate, da li su streljili kad su ustaše dolazili u njihova sela, ili su streljili kad su ustaše odlazili, a četnici dolazili. (...)

No, da se vratimo na metodološke pogreške dr. Kočovića. Živko Vasić u članku "Razmišljanja uz knjigu o žrtvama prošlog rata"⁴ s pravom piše da zamjerava Kočoviću "što je ratnu 'geografiju mrtvih' prebacio u Avnojsku podelu današnjih republika i pokrajina. Trebalo je ići do kraja i brojati stradale u podeli nacističko-fašističkoj".

Potpuno se slažem da je Kočović pogriješio kada je podijelio demografske gubitke i stvarne žrtve unutar okvira današnjih jugoslavenskih republika, umjesto da ih proučava u skladu s podjelom koja je postojala između 1941.-1945. Dakako da bi još bolje bio učinio da je podijelio područja u skladu s talijanskim i njemačkim utjecajnim sferama. Tek bi tada mogao otkriti, recimo, stradanja Židova, koji nisu bili jednako loše sreće u onom dijelu gdje su bili Talijani kao u onom dijelu gdje su bili Nijemci. Kako pak govoriti o "ustaškom genocidu" (kao što to često govoriti dr. Kočović), a zasebno studirati SR Hrvatsku od SR Bosne i Hercegovine, kao da se nije u to doba radilo o područjima koja su uglavnom pripadala NDH?

7. Genocid Židova i Cigana

Na području današnje Jugoslavije bilo je oštih i krvavih sukoba između raznih naroda. Glavni i temeljni sukob bio je između Srba (a dodajmo im i Crnogorce) i Hrvata. Ipak, ostaje činjenica da su proporcionalno najviše stradali Židovi i nakon toga Cigani. Prema dr. Kočoviću nastradalo je 60.000 Židova i 27.000 Cigana, što predstavlja 81,9 % odnosno 34,2 % od broja koji je računski ustanovljen za godinu 1941.

Kako to, da su u tom našem sukobu najviše stradali oni koji s tim sukobom nisu imali nikakve neposredne veze? Objasnjenje je samo jedno: taj genocid nije bio posljedica srpsko-hrvatskog sukoba, nego je bio posljedica bilo strane okupacije bilo političke ovisnosti o sustavu koji je tada vladao u onom dijelu Europe. Potrebno je sjetiti se da je politika fašističke Italije prema Židovima bila posve različita od nacističke, ali samo do 1943. Nakon što je Mussolini bio oslobođen i uspostavio svoju vlast u jednom dijelu Italije, njegov se odnos prema Hitleru i Njemačkoj promijenio, pa je zato i njegova politika prema Židovima postala drugačija. A takav je bio slučaj i na području današnje Jugoslavije, uključujući i područje bivše NDH.

Daleko od mene bilo kakvo opravdavanje antisemitizma. No potrebno je ipak razumjeti, iako ne i opravdati, zašto se događalo ono što se događalo, a što se nikada nije smjelo dogoditi, niti bi se ikada više smjelo ponoviti.

Američki znanstvenik Dennis Reinhartz podnio je na nedavnom skupu balkanologa na sveučilištu u Indiani svoj referat o toj problematici. Ne možemo ga smatrati prijateljem ustaša ili NDH. On sâm objašnjava da je obradio temu "hrvatskog arijstva", jer da je to "dio opsežnijeg istraživanja o rasizmu i rasnoj politici u NDH kojim se trenutno bavim. Bio sam uključen u tu temu svojim prethodnim radom *Jugoslavija u drugom svjetskom ratu*, i svojom suradnjom u Ministarstvu pravde SAD, Uredom za specijalne istrage, u slučaju Andrije Artukovića."⁵

Premda su mnogi Reinhartzovi zaključci netočni, na što će se možda drugom prilikom posebno osvrnuti, ima i nekih značajnih zapažanja koja nam mogu pomoći da shvatimo svu složenost ove strašne i

³ KOČOVIĆ, nav. dj., str. 99.

⁴ Naša reč, London, travanj 1986., str. 15.

⁵ Danas, Zagreb, 15. 4. 1986., str. 27.

tužne problematike. On se pita: "Da li je arijstvo bilo ključno za razvoj hrvatskog nacionalizma? Ako jest, koji su njegovi korijeni? Ako nije, kako je uspjelo narasti u NDH?" Pa zatim: "U XIX stoljeću militantni hrvatski separatizam (Eugen Kvaternik, Ante Starčević) bio je u dobroj mjeri odgovor na mađarske pretenzije na povijesno hrvatski teritorij, odgovor koji je u XX stoljeću, zahvaljujući Anti Paveliću, bio pretvoren u odgovor na srpsku, panslavensku i jugoslavenske pretenzije." (...) "Kako piše Raul Hilberg u tretomnom djelu *Uništenja evropskih Židova*, ... u svojoj rasnoj politici 'hrvatsko je rukovodstvo pokorno slijedilo, pa čak i nadograđivalo njemačke definicije'. " ... "Ustaše nisu bile posebno zainteresirane za 'židovsko pitanje' prije izbijanja rata, možda i zbog toga što su žene ustaških vođa, uključujući tu i Pavelića, bile židovskog porijekla."⁶

Povjesničarka dr. Fikreta Jelić-Butić navodi pak, da je u NDH "teror nad Židovima od samog početka karakteriziralo donošenje posebnih 'rasnih odredaba' koje ...su bile u mnogočemu kopija nacional-socijalističke politike".⁷ Pa zatim: "Istočnost formulacija o rasnoj pripadnosti Židova i Cigana u naredbi njemačkog vojnog zapovjednika u Srbiji i spomenute ustaške odredbe 'o rasnoj pripadnosti', svjedoči o spomenutom kopiranju."⁸

U već spomenutom referatu Dennis Reinhartz također piše: "Iako je u razdoblju 1941.-1943. više od polovice hrvatskih Židova bilo upućeno u ustaške koncentracione logore, poput Jasenovca i Stare Gradiške, ti su logori bili većinom popunjeni Srbima, Romima i hrvatskim političkim zatvorenicima. Od ljeta 1942. velik je broj Židova bio transportiran u Treći Reich, za sistematsku eliminaciju u Ausehwitzu."⁹

Prema povjesničarki Jelić-Butić: "Po jedine židovske općine su poduzimale mnogobrojne napore i u postojećim uvjetima učinile vrlo mnogo u pružanju pomoći ugroženim članovima. Osobito se istakla židovska općina u Zagrebu, koja je jedina u Jugoslaviji uspjela da se održi do kraja rata."¹⁰

Središnji križ na Mirogoju: u spomen bezbrojnim žrtvama

Zanimljiva je usporedba sudbine Židova prema područjima na koja se dijeli današnja Jugoslavija. Prema ing. Žerjaviću od 70 tisuća jugoslavenskih Židova nastradalo je oko 57 tisuća, od toga u inozemstvu 24 tisuće, a unutar Jugoslavije 33 tisuće. Na području Slovenije, Kosova i Crne Gore bilo je veoma malo Židova, pa ču zato usporediti njihova stradanja samo u onim područjima gdje ih je bilo više, a ta su Hrvatska (23 tisuće), Vojvodina (19 tisuća), Bosna i Hercegovina (12 tisuća), Srbija bez pokrajina (10 tisuća) i Makedonija (7 tisuća). Najviše ih je nastradalo (16 tisuća), ali ih se također i najviše spasilo (7 tisuća) tamo gdje ih je bilo najviše tj. u Hrvatskoj. U Vojvodini je nastradalo 15 tisuća, ali se spasilo samo 4 tisuće, u Bosni i Hercegovini nastradalo je 10 tisuća, a spasilo se samo dvije tisuće, u Srbiji bez pokrajina nastradalo je 7 tisuća, a spasilo se samo 3 tisuće, dok je u Makedoniji nastradalo gotovo svih 7 tisuća Židova koji su tamo živjeli prije rata. Bolje je moguće uočiti stradanja, ako ih izrazimo u postotku, obzirom na postojeći broj. U tom pogledu najviše Židova nastradalo je u Makedoniji (skoro svi), zatim u Bosni i Hercegovini (83,3%), pa Vojvodini (78,9%), Srbiji bez pokrajina (70,0%), te u Hrvatskoj (69,6%). Razlika između Hrvatske (69,6%) i Bosne i Hercegovine (83,3%), koje su obje pripadale Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, može se protumačiti vjerojatno većim njemačkim utjecajem u Bosni i Hercegovini nego li u Hrvatskoj, gdje se više osjećao talijanski utjecaj. Težinu stanja možda bolje očrtava broj spašenih Ži-

dova koji nije ovisio samo o apsolutnom broju Židova, što je vidljivo i iz usporedbe između Bosne i Srbije. U Bosni je bilo više Židova nego u Srbiji, ali je ipak manji broj onih koji su se spasili. Najviše se Židova spasilo u Hrvatskoj (7 tisuća), zatim dolazi Vojvodina (4 tisuće), pa Srbija (3 tisuće). Bosna i Hercegovina (2 tisuće) i konačno Makedonija, Slovenija i Kosovo gdje se nije spasio gotovo nitko.

O stradanjima Židova imam i neka osobna iskustva. Godine 1941. moje je rodno mjesto Sušak bilo anektirano Italijom, pa se sjećam kako su tada preko Sušaka odlazili u Italiju Židovi iz onog dijela Hrvatske koji je došao u njemačku utjecajnu zonu. Mnogi od njih ostali su u Rijeci, neki su se prebacili u Trst, Veneciju i u druge talijanske gradove. No 1943., zbog pojačanog njemačkog utjecaja, ponovno su bili ugroženi i morali su se sakriti i bježati da bi se sačuvali od progona i uništenja.

Mlada sestra moje majke, koju smo zvali Beta (od Elizabeta), bila se još prije rata zaljubila u jednog talijanskog Židova iz susjedne Rijeke, imenom Karlo Schiller, za koga se nakon rata i udala.¹¹ I on se je sakrivaod fašista i nacista. Znali smo da ga ona posjećuje, a isto i da pomaze Židovima. Tako je jedne noći (mislim 1944.) jedan Žid spavao u našoj zajedničkoj kući na Trsatu. Slijedeći dan ga je trebalo prebaciti partizanima u šumu, da bi spasio život. Pratio sam moju tetku do samostana trsatskih fratarata i ostao sam čekati pred samostanom, da vidim da li je

⁶ Ist, str. 27.-28.

⁷ Dr. Fikreta JELIĆ-BUTIĆ, *Ustaše i Nezavisna Država Hrvatska 1941-1945*, Drugo izdanje, Liber-Školska knjiga, Zagreb, 1978., str. 178.

⁸ Ist, str. 179.

⁹ *Danas*, Zagreb, 15. 4. 1986., str. 28.

¹⁰ JELIĆ-BUTIĆ, nav. dj., str. 181.-182.

¹¹ Beta i Karlo su se nakon rata nastanili u Italiji, gdje je ona umrla 1971. godine u gradu Treviso. Tamo sam ih posjetio dva puta i kod njih sam se

prvi put nakon 24 godine ponovno susreo sa svojim roditeljima i užom rodbinom, koji su potajno došli iz tadašnje Titove Jugoslavije.

sve u redu i ne dolaze li slučajno Nijemci. U međuvremenu je jedan trsatski fratar uspostavio vezu s jednim partizanskim tajnim "punktom".¹² Naskoro su partizani (dakako, u civilu) preuzezeli Židova iz fratarskih ruku i on je sretno svršio тамо где је želio.¹³

8. Stradanja Muslimana

Na Balkanu je, mogli bismo reći, povijest zaustavljena. Eto, vidimo da i danas u Jugoslaviji rat 1941.-1945. nije završio. On je uvijek i stalno prisutan, i to ne samo na stranicama knjiga koje postaju best-selleri, ukoliko obrađuju neko škakljivije pitanje zadnjeg sukoba, nego čak i u novinskim člancima. 0 prošlim ratnim zbijanjima pišu se kilometrički feljtoni koji mjesecima izlaze.

No nije to od danas. Tako je bilo i prije. Srbija i Srbi su od 1941. do 1945. živjeli u dubokoj duhovnoj svezi sa svojim precima koji su konačno, herojskom borbom i vještrom politikom, uspjeli osloboediti se od turorskog jarma. A što su učinili čim su se oslobodili? "Kad je Srbija postala nezavisna u devetnaestom stoljeću", piše dr. Mate Meštrović u svom odgovoru Momčilu Seliću, "Beograd je onda imao 200 džamija. Danas ima samo jednu. Ostale su bile uništene, a muslimanski žitelji su pobijeni ili prisiljeni da bježe".¹⁴

Nije, dakle, čudo što su povijest i događaji devetnaestog stoljeća bili toliko prisutni u događajima oko polovice dvadesetog stoljeća. Zato su se najčešće borbe vodile između četnika i Hrvata muslimanske vjere. Zbog toga je i došlo do sličnih stradanja u užoj Srbiji, gdje je, prema dr. Kočoviću, 5,9% tamošnjih muslimana izgubilo život, dok je u Crnoj Gori nastrandalo čak 6,9% muslimana. Teror je bio takav da se tri godine nakon svršetka rata, godine 1948., 93% muslimana u užoj Srbiji iz straha izjasnilo Srbima, dok se je u Crnoj Gori njih 98% izjasnilo Crnogorcima. Kasnije, kad je pritisak malo popustio, prestali su se izjašnjavati Srbima.

Prema ing. Žerjaviću stanje u užoj Srbiji bilo je još teže, jer je tamo nastrandalo 10,9% muslimana.¹⁵

Žao mi je, veoma mi je žao, što je devetnaesto stoljeće (a da o prvoj polovici dvadesetog ni ne govorim) toliko prisutno u dr. Kočoviću. Žao mi je što jednom rukom

nudi muslimanima "jabuku", a u drugoj ruci drži kandžiju, da ne spomenem ono "sredstvo urazumevanja" koje je nažalost na našem zajedničkom balkanskom prostoru prečesto znalo biti prisutno. Pa dok im slatko gudi da su Hrvati nemuslimani krivi za svo njihovo zlo, jer da su oni "podstaknuli i Muslimane da se okrenu protiv Srba, u Bosni i Hercegovini, što znači i izazvati osvetu Srba",¹⁶ onako usput ih okrivljuje za ubojstva Židova i da su zapravo bili nacisti ("Teški odnosi koji su postojali između Muslimana i Jevreja, a ovih poslednjih je bilo u glavnom gradu B-i-H, u Sarajevu, oko 8.000 od ukupnog stanovništva od oko 80.000, više nego blagonakloni stav Jerusalimskog muftije prema nacistima ... "¹⁷), da bi ih zatim izravno upozorio da moraju biti u istoj državnoj zajednici gdje i Srbi ("bilo Jugoslavije u današnjim granicama, bilo Jugoslavije bez Hrvatske, ma koje ime bilo toj novoj državnoj zajednici"¹⁸42). Dakle, svakako s njima - a u praksi i pod njima. A ne budu li ga poslušali, budu li ipak rađe htjeli biti s onima s kojima su bili i do sada, dr. Kočović im se "demokratski" prijeti: "Jasno je da bi u slučaju saveza Hrvata i Muslimana, Bosna i Hercegovina bila podeljena između Hrvatske i Srbije."¹⁹

A kao dokaz da povijest na Balkanu stoji i nikako da krene naprijed, citiram slijedeći dokument iz onog homerskog doba koje nikako da "prevaziđemo":

"Br. 28. K-tu II Sarajevske. Može biti da će saradnja sa Muslimanima kod naših ljudi izazvati neraspoloženje prema našoj organizaciji. Objasniti ljudima da je sada momenat da mi moramo sa njima sarađivati da bi smanjili broj naših neprijatelja. Da ih zavadimo sa Hrvatima da se oni pobiju a mi da gledamo svoja posla. Mi smo dosta prolivali krvi, treba i drugi to isto da radi. Svakom neka bude jasno da ćemo mi posle rata ili u datom momentu izvršiti svoj zadatak i da u srpskim zemljama neće niko drugi živeti osim Srba... Ovo se ne može pisati niti javno govoriti jer bi Turcima došlo do ušiju. Salatić".²⁰

(nastavit će se)

NA KAMENU SVETOGLA GRGURA

Na kamenu sjedim, gledam...

Oko mene sivi kamen, a tamo dalje,

Tamo dalje

Tmurni oblaci koji se nad nas nadviše.

Ispod sivo more...

U njemu uronjen i u lance okovan

Stoji Sveti Grgur:

Sve je sivo, samo lanci, oni su crveni.

Daleko na pučini bijeli se brod.

Gledam i zamišljam taj komadić slobode,

Slobode u našem Jadranu.

Bože, pa zar ovdje ni galebova nema?

Ne, samo nas orao s Velebita nadljeće.

Sjedim i gledam sivi kamen,

Zarđali kamen.

Zarđao od ljudskoga znoja i krvi,

Osušen vjetrovima ljudske patnje.

Želimir KUŽATKO,

Sv. Grgur, 1959.

(iz pisma sestri)

ISPRAVAK

Pored niza manjih propusta i pogrešaka, u ljetnom dvobroju nam se potkrala i jedna krupnija: *humanist, demokrat i antifašist* na 23. stranici, «pravnička uzdanica JNA», krivo je potpisana kao «Ivan Franić». Trebalo je – pogodili ste – stajati: **Ivan Fu-mić**. Na str. 52. je Imotski prije, a ne nakon Drugoga svjetskog rata.

12 Tako se nazivalo prihvatnu partizansku čeliju koja se brinula za vezu do sljedećeg "punktak" i tako sve do "oslobodenog područja".

13 Zadnja tri odložka ovoga poglavljaja ne pripadaju prije objavljenim člancima, nego su priredena za izdanje iz 1993. godine. (Nap. aut.)

14 Tjednik *Đanica*, Chicago, 1. 11. 1985., str. 7.

15 Ova se rečenica nije nalazila u prijašnjem članku. (Nap. aut. iz 1993.)

16 KOČOVIĆ, nav. dj., str. 64.

17 Isto, str. 67.-68.

18 Isto, str. 133.

19 Isto

20 Dokumenti o izdajstvu Draže Mihailovića, Knj. I., Beograd, 1945., str. 503. Citirano prema knjizi dr. Ivo Omrčanina: *Istina o Draži Mihailoviću*, München-New York, 1957., str. 293.

RAZMIŠLJANJA O STARENJU I STAROSTI (I.)

UVIJEK JE MOGUĆ JOŠ JEDAN KORAK

U posljednjih pedeset godina u razvijenim se zemljama prosječni životni ljudski vijek produljio za dvadesetak godina. On i dalje raste, oko tri mjeseca po godini današnjeg šezdesetgodišnjaka. Pripadamo prvoj generaciji starijih ljudi u ljudskoj povijesti koja stoji pred zadaćom, kako u punini proživjeti duge godine starosti koje sada čine gotovo trećinu ukupnoga životnog vijeka.

Živimo dulje i bolje, no starost često i dalje doživljavamo teškim životnim razdobljem. Već i sama riječ „star“ u sebi nosi stanovitu neugodnu težinu, pa ljudi i ne žele da ih se opisuje starima. Šezdesetgodišnjaci vole misliti da su stari oni koji imaju sedamdeset godina, a sedamdesetgodišnjaci da su stari tek oni koji imaju osamdeset.

Piše:

Maja RUNJE, prof.

oko 40. godine života, kad čovjek postiže autonomiju jer se otresao mладенаčkih nesigurnosti, a ima snage i zdravlja da može stvarati i uživati - prije negoli nezauštavno polako krene nizbrdo. Ovome je konceptu uvijek pomalo konkurirao pogled koji je naglašavao smisao ukupnoga životnog vremena te je vrhunac vidio u starosti, kada čovjek raspolaže velikim iskustvom i mudrošću (kardinalski zbor!) te se može mirno spremiti za slabost i smrt.

Ove pristupe svi smo učili prema dostupnim modelima - kroz bajke, priče, književnost, kroz filmove i televiziju, kućni, školski i vjeronaučni odgoj - te na-

čelno ne postoje osobito pametni i mudri stari ljudi, a koji to nisu bili i deset ili dvadeset godina ranije. Stereotip se vjerojatno pojavio tek kao vrsta utjehe.

Suprotno svemu ovome, današnja razvojna psihologija polazi od prepostavke cjeloživotnog razvoja, koji ne prestaje u 60. godini. Na život ne gleda kao na veliko brdo s usponom i nizbrdicom. U životu je puno brda i puno putova. Žena u 65. godini može danas npr. živjeti sama, može još uvijek voditi svoj poduzetnički posao, može započeti novim malim poslom ili opsežnim volontiranjem, u isto vrijeme može kao kći njegovati staru majku ili umjesto kćeri odgajati i brinuti se o unuci. Može npr. prodati stan, započeti gradnjom male kuće, odseliti u koji drugi grad. Na kojoj je točki njezin razvitak?

Daljnja ključna postavka razvojnopsihologijskog koncepta je zamisao da se čovjek u svakome životnom razdoblju nalazi pred tipičnim životnim zadaćama. Pristupamo li im svjesno i privodimo li ih rješenju, svaki ćemo put stjecati psihičku i društvenu stabilnost, za sljedeće razdoblje. Razvitak je svakako moguć i u starosti. Starost ima svoje složene zadaće – a da i ne govorimo o kovčezima koje smo možda dovukli iz ranijih razdoblja i koje treba, ako je ikako moguće, najhitnije raspremiti i razvrstati! - te njima, zadaćama, treba pristupiti svim srcem i svom energijom koja nam je još na raspolaganju. O koracima u tom smjeru nastojat ćemo pomnije razmišljati u sljedećim prilozima.

I doista, pitamo li prosječnu grupu ljudi, pa i starije, koje bi karakteristike pripisali starima, bit će malo ugodnih odgovora poput *mudri, smirenji, s iskustvom, a daleko više neugodnih poput svojeglavi, kruti, nepovjerljivi, ne slušaju već stalno govore o sebi, anksiozni, depresivni, pri-govaraju, neinformirani, osamljeni, bolesni, zaboravljeni, ljubomorni na mlade, prikriveno ljuti, muškarci ne mogu podnijeti govoriti o smrti a žene žale za loše proživljenim životom, uvijek u iznošenoj odjeći, naglo propadaju, nesposobni za nove kontakte, nesposobni za ozbiljan razgovor.*

Iako su odgovori većim dijelom stereotipi, o dijelu bi kvalifikacija ipak trebalo razmišljati. Već sada je moguće reći da one počivaju na općem zapadnokulturnom konceptu koji životni vrhunac vidi

jintenzivnije, svjedočeći starenju i umiranju vlastitih roditelja, baka i djedova.

Cinjenica je, međutim, da živimo drugačije negoli su živjela pokolenja ljudi prije nas. Stoga se i ne možemo oslanjati na modele kakve smo poznavali - ako je to uopće i do sada bilo moguće. Osim toga, mi smo prva velika generacija školovanih ljudi, u međuvremenu su se razvila mnogostruka područja znanosti koja istražuju pitanja starenja i starosti, pa imamo priličnu stjecati diferencirana znanja umjesto zaokruženih uopćavanja. Tako je odmah moguće reći da je model o vrhuncu života u 40. godini moguće odbaciti, budući da bi to danas značilo da će čovjek neproduktivnom nizbrdicom ići sljedećih pola stoljeća. Još je lakše odbaciti poimanje starosti kao razdoblja mudrosti, jer na-

LJUBAV

*Mladost uludo kida stranice,
Zrelost sije oranice,
a starost
mudro ne postavlja granice.
Ima ispisane stranice
i pomno lista knjigu života.
Zna što je zlo,
zna što je ljepota!
Život i starost nije strahota
dok se daje i prima dobrota.*

Višnja SEVER

O PROBLEMU NATEČENIH NOGU

Mnogima je iz vlastitog iskustva poznat problem natečenih nogu. Naticanje se može javiti kod inače zdravih ljudi i to u svakoj životnoj dobi, mada se ipak češće javlja kod starijih. Problem je prije svega statičke naravi – tekućina zaostaje u venama - te je najčešće vezan uz proširene i nedovoljno funkcirajuće vene. U ozbiljnijim slučajevima može biti prouzročen oslabljenim radom srca ili bubrega.

Razumije se da je uvijek potrebno i nezaobilazno liječiti primarnu bolest, no često postoje jednostavne mogućnosti sprječavanja ili poboljšanja.

Uvijek je, na primjer, dobro imati udobnu obuću, osobito u onim prilikama kada se dugo hoda ili dugo stoji. Također je važno nositi prikladnu odjeću te rublje koje nigdje ne vrši pritisak. Izbjegavati treba pretjesne hlače, gume u nogavicama gaćica, steznike, bodije, a također i gume u dokoljenicama ili u kratkim čarapama. Nakon dužeg stajanja potrebno je, naravno, tražiti mogućnost da se sjedne.

No dugo sjedenje samo po sebi, a što mnogi ljudi često čine, također nije dobro. U takvim slučajevima noge naime često natiču već i zato jer je sjedalo previsoko, pa prednji rub stolice pritische vene stražnjeg dijela natkoljenice, što sprječava povratak krvi prema srcu. Potrebno je stoga birati stolicu koja je toliko niska da prednji rub nema dodira s natkoljenicom. Kako da našnji dizajneri namještaja očito računaju s dugonogom mlađom generacijom ili s deset centimetara visokim potpeticama - sačuvaj Bože! – bilo bi dobro da stariji nastoje na raspolaganju imati improvizirani podnožak kojim će povisiti položaj stopala. To može biti mala klupica, čvršća kutija od cipela ili možda dva sveska kakve enciklopedije. Uz to je potrebno češće iskoristiti mogućnost da se noge polože na višu razinu. Kod kuće ne bi trebao biti problem imati stolac ispred naslonjača.

Za mišićno aktiviranje nogu važno je kretanje. Svatko tko može, trebao bi svakog dana ići u šetnju te hodati najmanje pola sata, a idealno bi bilo i nešto duže. Također je potrebno vježbati. Neke jednostavne korisne vježbe moguće je izvoditi i u sjedećem ili u ležećem položaju. Najjednostavnije je potpuno ispružiti koljena te snažno privlačiti i ispružati stopala. Također je dobro stopalima kružiti, prvo na jednu, a zatim na drugu stranu. Ove je vježbe dobro provoditi i nekoliko puta dnevno, a ako dugo sjedimo, i svakih pola sata. Inače, možda je korisno znati da je omiljena vježba „voženje bicikla“ dobra za srce, no da nije osobito svrsishodna za aktiviranje vena.

U nekim je slučajevima potrebno koristiti i gumene čarape, no one moraju biti prilagođene i primjerene obliku nogu. Gumene čarape imaju svoju svrhu samo ako su dobro napravljene. Moraju biti najčvršće oko gležnjeva, a onda sve slabije prema gornjem dijelu. Preko koljena moraju imati tanki dio, da ne stvaraju tvrde nabore koji bi se urezivali u stražnji dio koljena. Ni u kom slučaju ne smiju stvarati nabore koji bi se

Piše:

dr. med. Drina BLAŽEKOVIC – SOJČIĆ

urezivali u stražnji dio noge. Kod gu menih dokoljenica također se gornji dio ne smije urezivati u natkoljenicu.

Na ispravno sjedenje osobito treba misliti na putovanjima. Mnoge se tromboze ne bi nikada dogodile da su ljudi tijekom duljih putovanja sjedili na prikladnim sjedalima. Savjetujem vam da na put ponesete nešto na što ćete moći položiti stopala, smanjiti pritisak te izbjegći naticanje nogu. Radi izbjegavanja tromboze, na putu je također vrlo važno mnogo piti, budući da se zgusnuta krv znatno lakše zgruša. Razumije se da je potrebno, ako je ikako moguće, provoditi spomenute vježbe istezanja i vrtnje stopala. Ako to nije moguće, treba tijekom cijelog trajanja putovanja barem pomicati koljena i stopala gore dolje, kao da gazimo po vodi. •

NAZDRAVICA HRVATSKOJ

Tebi nazdravljam, najdraža zemljo!

*Tebi, za koju trošim rasipnički najlepše nježnosti,
Skupocjenu iskrenu ljubav darujem ti kao mali detalj
U velebnom mozaiku ljubavi svih Hrvata.*

*U ovom svečanom času neću nad izdajstvima pjevati tužbalice
jer mi ionako pamtim dulje nego to želimo.*

*Ni oplakana nasilja neću spominjati
jer sve naše teške uspomene proglašujemo pokojnicima
kojima ne idemo na groblje i ne nosimo im vijence.*

*U ovom svečanom času bez upotrebe tuge i mržnje
nazdravljam ti svojom odanošću i vjernošću
možda prokleta od njuškala i krivokletnika
ali radosna u okrilju tvojeg tisućgodišnjeg ponosa.*

*Ne može šaka bjesomučnika u jednoj maloj kaplji vremena
zbrisati one stranice naše prošlosti
po kojima su katkada gmizale prezrene gusjenice
ali iz kojih su često polijetali hrabri sokolovi.*

O Hrvatska, najmilija, najdraža zemljo!

*Nazdravljam ti svojim srcem punim ljubavi:
Živi i cvjetaj okomitita i ponosna.*

*Ne sagibaj koljeno i ne klanjam se ponizno nikome.
Pred tvojim će vratima skapati naoružani mržnjama
jer mi pamtim dulje nego to želimo.*

Oporučno ćemo ostavljati ponos i poštenje našim potomcima.

Blanka DOVJAK-MATKOVIĆ

OD IMOTSKE GIMNAZIJE DO GOLOG OTOKA (I.)

Kad sam u travnju 1959. kao tobogeni pripadnik skupine TIHO na nekoliko dana pritvoren u Makarskoj, bio sam već mjesecima član *Hrvatske revolucionarne mladeži*, nove ilegalne skupine. Ona je u organizacijskom pogledu daleko nadmašila TIHO, a i njezino je djelovanje trajalo znatno dulje.

Toj sam se organizaciji pridružio u jesen 1958. godine, kad su u njoj već bili **Andrija Vučemil, Darinka Ćutuk** (s kojom sam se vjenčao u ljeto 1964., dvije godine nakon njezina, a nekoliko mjeseci nakon mog izlaska iz zatvora), **Željko i Ferdo Crnogorac, Jure Knezović, Iva Šabić i Ante Galić zv. Lola**.

Ukupno je organizacija 1958./59. okupila dvadesetak članova iz Imotskoga, Posušja, Duvna i Širokoga Briga (tada: Lištice). Kad se s nama obračuna, UDB-a će tvrditi da nas je bilo više od četrdeset, uvršćujući u taj impozantan broj i one, koji su za postojanje organizacije znali, ali joj nisu pristupili ili joj još nisu stigli pristupiti.

U vrijeme pristupanja HRM-u, nisam pitao pojedinosti o tome kad je i kako nastala: bio sam već dovoljno zreo da znam kako se takva pitanja ne postavljaju. Zadovoljio sam se onim što su mi o tome rekli utemeljitelji, oni koji su me u organizaciju i primili.

Ako se i ponosim time što sam postao jednim od najaktivnijih njezinih članova, ostaje činjenica da nisam bio među prvima. Zato o tim pionirskim danima mogu svjedočiti samo iz druge ruke, na temelju fragmenata koji su mi ostali u pamćenju, naknadno osvježenih razgovorima sa suprugom i pregledom istražnih udabaških materijala te sudskoga spisa. (...)

Organizaciju je u Imotskome, u drugoj polovici 1958. godine, utemeljio Andrija Vučemil.

Andrijine tadašnje nagovještaje, da se radi samo o ogranku organizacije koja je široko razgranata diljem Hrvatske, i koju on (pod oznakom «grupa IV-a») osniva u Imotskome po nalogu zagrebačke središnjice (u čije mu je ime u ranu jesen 1958. u Zagrebu pristupio mladić u kasnim dvadesetima, po imenu «Zvonko»), UDB-a je u prvi mah, u ranoj fazi istrage, shvatila

Piše:

Dinko JONJIĆ

obziljno, jednako kao i mi, koje je taj stupanj organiziranosti privlačio i sokolio.

Koga su sve sumnjičili i saslušavali u svezi s time, ne mogu sa sigurnošću reći. No da je jedan od osumnjičenika bio i kasniji legendarni športski novinar **Zvonimir Magdić**, izvan svake je sumnje: o tome i u *našim materijalima* postoje fragmentarni pismeni podatci. **Drug Savo Bogdanović** je 11. srpnja 1959. zabilježio u svezi s Magdićem – koji je već u lipnju 1958. bio saslušavan i na tri dana pritvoren zbog *«istupanja kao hrvatski nacionalista, a kao takav, da se najviše deklara-*

Dinko Jonjić u Sarajevu,
30. svibnja 1956.

rira u diskusijama oko sporta» – da se «danас [11. srpnja 1959.] pristupilo hapšenju istoga radi rasvjetljavanju [sic!] njegovih veza sa Vučemil Andrijom».

(...) Nitko bolje od Andrije Vučemila ne zna, kad je tko od nas pristupio organizaciji. Ostavljam to njegovim uspomenama, ako ih bude.

Prema istražnome i sudskom spisu, on je svoju zamisao podijelio sa Željkom i Ferdom Crnogorcem: sva trojica su stanovali u kući **Mate Gavranovića** na imotskoj «Pjaci», danas ulici Ante Starčevića. Ni Željka ni Ferdu nije trebalo dugo nagonvarati: kao što su ranije simpatizirali sa skupinom TIHO, obojica su odmah prihvativili Andrijin prijedlog da osnuju novu

organizaciju. Tako je nastala *Hrvatska revolucionarna mladež*.

Je li Jure Knezović bio njezin član već od prvoga dana, možda čak prije Željka i Ferde, ili joj je pristupio koji dan ili tjedan kasnije, ne znam pouzdano. No da je i on u HRM stupio *«na prvi poziv»*, i da je to bilo još 1958., nema nikakve dvojbe.

Odmah potom krenulo je širenje: organizacija je za koji dan primila i prvu ženu: Darinku Ćutuk. Nju je s Andrijom upoznao Željko Crnogorac.

Izbor nije bio slučajan.

Znalo se da joj je **dr. Andrija Artuković** ujak, a svoja nacionalna uvjerenja ona zapravo nije ni pokušavala sakriti. Kombinacija ta dva čimbenika dovela je do toga da je Darinka, i bez obzira na njezinu formalnu poziciju u HRM-u, i kad je bila Andrijina zamjenica, i kad to više nije bila, uvijek zadрžala najveći autoritet i maksimalan utjecaj. Imati u najbližem redu *ministra u vlasti Nezavisne Države Hrvatske*, to je komparativna prednost koju nitko drugi nije mogao postići.

I tako se krug članova postupno širio...

Svaki je član ujedno imao zadaću formirati posebne ogranke koji bi imali između pet i deset članova. (...) Kad smo stupali u tajnu revolucionaru organizaciju, mi nismo držali da se odvažujemo na neki neobičan pothvat. On jest bio opasan, tražio je hrabrost, ali – osjećali smo da smo mi samo vjesnici onoga što hrvatski težak čuti i misli i bez nas, i neovisno o nama. Mi smo izvršitelji njegove volje, a ne oni koji tek trebaju formulirati njegove ciljeve i težnje.

Svrha organizacije bila je jasna: uspostava hrvatske države, upravo Nezavisne Države Hrvatske.

Da Bosna i Hercegovina pripadaju Hrvatskoj, i da su bosanskohercegovački muslimani Hrvati, nitko nije dvojio. Uostalom, Vučemil, dva Crnogorca, Ante Galić i Darinka potjecali su s područja BiH, prvi iz duvanske, preostala trojica iz posuške općine, a Darinka iz Klobuka kod Ljubuškoga.

No i da nije bilo toga, o pripadnosti BiH Hrvatskoj ne bi ni mogao drugačije dvojiti netko tko se, kao mi, smatrao starčevičancem. (...) Također se je podrazumijevalo da obnovljena Nezavisna Država

Hrvatska treba jamčiti slobodu i imati višestranački politički sustav: nesloboda u Jugoslaviji i njezin jednopartijski sustav nisu dopuštali ni pomisao na bilo što drugo. Zato se je program, posve logično i zakonito, pozivao na «čistu demokraciju». Hrvatska je imala biti sve što Jugoslavija nije. O drugome nismo razmišljali: unutarnji ustroj buduće države odredit će hrvatski narod, a ne mi.

Atribut «revolucionarna» u nazivu organizacije nije bio puki platoniski ures. Htjeli smo slobodnu i neovisnu državu, znali smo da je borbeni, revolucionarni put možda jedini moguć, pa su osnivači taj put i izabrali, a ja sam mu se pridružio. Naravno, organizacija je bila tajna, jer drugačije nije ni moglo biti. Izdaja se, prema pravilima, mogla kazniti i smrću. Ni to nije bilo ništa novo za tajne udruge utemeljene s ciljem rušenja jedne države koja je – kao i mnoge druge – nastala silom, pa se silom i održavala, bar neko vrijeme. (...)

Danas, kad je sunce naše mladosti odavno na zapadu, uspomenama nije moguće dati ni blijedi odsjaj onoga žara što je nosio članove organizacije. Bilo je teško skrivati prkos i ponos što i mi nešto činimo za slobodu svog naroda.

Nismo smatrali da je u našoj fazi borbe nužna posebna naobrazba. Kovačić i Kučić, Kranjčević i Matoš bili su glavno oružje kojim smo raspolagali, ali je i to oružje – makar posluženo u malim dozama – bilo dosta da zapali požar u našim dušama. Ni našem optimizmu nije bilo kraja: bili smo svjesni da je narodno raspoloženje, iako potisnuto nasiljem i terorom, takvo da se Jugoslaviju nipošto ne smije držati nikakvom silom niti divom. Osjećali smo ono što će netko kasnije zabilježiti, da je ona trošna do te mjere da ju može rastjerati i *malo bolje organizirana ciganska čerga*.

Može se, na prvi pogled, reći da je to bilo naivno. No tridesetak godina kasnije smo vidjeli da baš i nije tako: vođeni su ratovi ne da tu državu sruše, nego da ju održe, pa opet uzalud. Ono što je od početka bilo nevaljano, da parafraziram jednu prastaru pravničku izreku, nije protekom vremena moglo ojačati i ozdraviti, nego se samo još drastičnije urušiti.

Zgrada imotske gimnazije (između dva rata)

A ipak je Jugoslavija, bar kratkoročno, bila dovoljno jaka da na naš otpor uz mogne uzvratiti nasiljem.

No to što mi tada nismo shvaćali da su države silno žilavi organizmi, nije bio samo plod naše mladosti i naivnosti, nego i žara kojim smo ušli u borbu za njezino rušenje.

Današnji naraštaji to ne mogu shvatiti. Ne bi tu pomogle ni usporedbe s današnjim tragačima za *adrenalinom*, što traže uzbuđenje i tamo gdje ga nema, i tamo gdje je ono po definiciji kratkotrajno. Nas su nadahnjivali idealni koji su vječni, u kojima je sublimirana povijest čitavoga jednog naroda. (...)

Hrvatskoj revolucionarnoj mlađeži sam pristupio, dakle, u jesen 1958. godine. Ona je tada već djelovala u punom zamahu, pa se – kako rekoh – u odnosu na prve tjedne i mjesece njezina djelovanja moram smatrati autsajderom.

Pročitani su mi njezin program i cilj. Sa sadržajem sam se složio, uz cilj pristao i tako postao njezinim članom. Istodobno sam preuzeo obvezu poraditi na širenju organizacije odnosno stvaranju novih organaka. Ne sjećam se, jesmo li polagali prisegu. Konspirativnost djelovanja i predviđene sankcije za članove govorili bi, doduše, u prilog tome.

UDB-i nije pošlo za rukom zaplijeniti program i pravilnik HRM-a. Mogao bi površan čitač naše optužnice i obiju presuda doći i do drugačijeg zaključka – da su ti dokumenti zaplijenjeni. Ali, nisu! Jasno se to vidi i u istražnim spisima i u sudskome spisu, pa to što se u optužnici i presudi neizravno sugerira drugačije, samo govori o kvaliteti tih isprava.

Ti dokumenti, program i pravnik, bili su umnoženi u nekoliko primjeraka, ali su

svi oni na vrijeme uništeni, uključujući i primjerke koje je pišačim strojem prepisivala Iva Šabić. U istrazi su okrivljenici tvrdili da su sve primjerke programskih dokumenata «*povukli i spalili*» (Darinka Ćutuk) ili da su primjerak što im je bio u posjedu «*bacili u zahod*» (Petar Jonjić). Ono što je UDB-i pošlo za rukom, i što ona naziva *programom i pravilnikom*, zapravo je vrlo djelomična rekonstrukcija sadržaja tih dokumenata. (...)

Prema programu, organizacija je tajna, a njezin cilj i svrha jest stvaranje «*Slobodne Države Hrvatske*». To je, mislim, termin koji se koristio u emisijama Radio Madrija; njime se isticala razlika u odnosu na radičevsko-mačekovsku «*slobodnu Hrvatsku*» koja je mogla značiti i svašta i ništa, a istodobno se izbjegavalo otvoreno pozivanje na NDH, iako se mislilo upravo na to.

Radi ostvarenja toga cilja legitimno je, čak i nužno, posegnuti za svim oblicima borbe, uključujući i oružanu.

Istodobno se članovi HRM-a trebaju intelektualno izgraditi, naročito brigom za hrvatski jezik te studiranjem hrvatske povijesti i književnosti. Bilo je propisano da organizacija «*okuplja sve dobre Hrvate i katolike*», a ne mogu joj pristupiti komunisti, nemoralni i alkoholičari.

Djeluje u skupinama («grupama») koje su hijerarhijski ustrojene, ali se međusobno ne poznaju, nego ih sa središnjim tijelima povezuje samo jedna osoba.

Plaća se članarina, a sastanci se održavaju najmanje dva puta tjedno.

Planira se povezivanje s hrvatskom političkom emigracijom i preporučuje širenje vijesti iz emigracije, napose slušanje Radio Madrija.

Za stegovne prijestupe predviđene su kazne: opomena, ukor, isključenje te «*smrtna kazna za članove koji izdaju grupu*».

Formulacijom koje se točno ne sjećam, jasno se sugeriralo kako je organizacija na području Imotskoga dio opće hrvatske organizacije, pa u tom smislu ima obveze i odgovornost prema središnjici koja je, očito, u Zagrebu.

Kad je istraga već pođomakla i UDB-a bila u stanju iz zaplijenjenih dokumenata, obavještajnih izvješća i fragmenata naših

iskaza kompilirati program HRM-a, nije više bilo nikakvih razloga za okolišanje, pa je, prema istražnom zapisniku od 22. lipnja 1959., Željko Crnogorac u Mostaru otvoreno rekao:

«...Prema programu organizacije 'HRM'[.] kao i zaključaka (sic!) na sastancima naše grupe u Imotskom i pojedinačnih razgovora, cilj naše organizacije je bio da se sadašnja NR Hrvatska o[d]cijepi iz jugoslovenske federacije i postane samostalna država Hrvatska[.] koju bi sačinjavala teritorija sadašnje NR Hrvatske, Bosna i Hercegovina i Srijema[.] uglavnom stvaranje hrvatske države u granicama bivše NDH. Stvaranje samostalne hrvatske države se je[.] po našem mišljenju[.] trebalo ostvariti na taj način što smo očekivali da će izbiti neki međunarodni sukob u kojem bi došla do izražaja djelatnost ustaške emigracije i njeno ubacivanje u zemlju, a istovremeno da bi se protiv ove vlasti iznutra podigli ustanci i pobune hrvatskog naroda[.] i tako bi se ostvarila naša zamisao. Radi toga smo mi na našim sastancima i u pojedinačnim razgovorima podvlačili potrebu sakupljanja oružja[.] sa kojim bi u datom momentu naša organizacija mogla u stvaranju samostalne hrvatske države.»

Bez obzira na sredstva i metode kojima je UDB-a došla do Željkova potpisa na ovom zapisniku, on u ovome dijelu potpuno odgovara činjenicama. I mislim da nam svima služi na čest! (...)

Sastanke organizacije u Imotskome, prije Andrijina i Jurina pokušaja odlaska u inozemstvo, uglavnom sam vodio ja. (...) Uz spomenute književnike, ništa nije bilo eksplozivnije od Ante Starčevića.

Izabrani spisi Oca Domovine, što ih je priredio Blaž Jurišić i 1943. objavio Hrvatski izdavalачki bibliografski zavod, djelovali su poput dinamita. Uzbuđivala je godina njihova izdanja, ali još više zarazna dubina njegovih misli što su – kao i sve velike ideje u povijesti – izrečene jasnim i pitkim jezikom.

Iz Starčevićevih smo Izabranih spisa vadili fragmente, o njima orga-

nizirali «predavanja» i rasprave na sastancima organizacije.

Osnutak ogranka HRM u Grubinama

Jedna od temeljnih zadaća svakoga člana HRM-a bila je: širenje organizacije.

Tako sam i ja, pred kraj 1958. ili početkom 1959., u rodnim Grubinama okupio skupinu istomišljenika i utemeljio ogrank HRM-a. Prema zapisniku o Andriji saslušanju 1. lipnja 1959.:

«Jonjić sam upoznao o mojoj namjeri da bježim preko granice i predložio mu da on bude rukovodilac grupe u Imotskom[.] na što je on i pristao. On se kod mene tom prilikom interesovao da li može proširiti organizaciju i na seljačku omladinu, na što sam mu odgovorio da to nema smisla, jer da je u Zagrebu postavljeno da se u dotičnu organizaciju okupljaju samo dјaci iz viših razreda gimnazije i studenti. On se mom objašnjenju supro[t]stavio[.] govoreci mi da je to zapostavljanje sela i da se on s tim ne slaže, jer da većinu Hrvatskog naroda sačinjavaju seljaci, pa da je zato i njih potrebno okupljati u organizaciju. Napominjem da je on tom prilikom izjavio kako u njegovom i još nekim selima oko Imotskog ima vrlo dobrih mladića na selu i da se medju njima može raditi. Po ovom pitanju više nismo diskutovali i ja ne znam da li je on nešto radio na stvaranju organizacije na selu.»

Andrija je, naravno, prešutio ono što je mogao prešutjeti, uzalud se nadajući da UDB-a već ne raspolaže podatkom o postojanju ogranka u Grubinama i o njegovim članovima. A članovi tog ogranka su bili: Nedjeljko Vuković zv. Nina, Dane Vuković, Marijan-Grgo Vuković, Ante

Jonjić zv. Tončić i tada malodorebni Petar Jonjić zv. Frajer.

(...) Može se zaključiti kako je moguće da su narodne vlasti već sredinom veljače 1959. imale čvrste indicije o postojanju organizacije. Također su mogle zaključiti da se ta organizacija pokušava preko Mate Ljubića proširiti na Široki Brig. Znale su za najmanje četiri osobe koje su vjerojatno njezini članovi: Andrija Vučemil, Darinka Čutuk, Jure Knezović i Iva Šabić. (...) A s potpunom sigurnošću se može kazati da je Ljubić bio prvi uhićeni pripadnik HRM-a: osim što je već ranije bio priveden, uhićen je 6., ili, najkasnije, 12. svibnja 1959. To znači, da je bio u istražnom zatvoru najmanje četrnaest dana prije nego što je uhićen bilo koji drugi pripadnik HRM-a.

Isključeno je da u tih četrnaest dana nije saslušan.

No, zapisnici o njegovu saslušanju pred UDB-om nisu priloženi našemu kaznenom spisu. Ali, ipak, unatoč verzalom pisanoj napomeni «PONIŠITI!», ostalo je sačuvano izvješće koje je bosansko-hercegovačka UDB-a odnosno SUP Mostar 20. svibnja 1959. – nekoliko dana prije uhićenja ostalih članova HRM-a – pod br. 49 uputio «Sekretarijatu za unutrašnje poslove – Državna bezbjednost, Makarska». Sadržaj u cijelosti glasi:

«Upoznati ste o prvom iskazu okrivenog LJUBIĆ MATE u vezi ĆUTUK DARINKE, KNEZOVIĆ JURE i VUČEMILA, svi iz Imotskog. Ljubić je naknadno izjavio da se organizacija zove 'Hrvatska revolucionarna inteligencija', da je Vučemil došao iz Zagreba sa zadatkom da stvara organizaciju i rekao mu da imaju vezu sa emigracijom. Ljubiću su preko Ćutuk Darinke slali uputstva i propagandni materijal radi stvaranja organizacije u Lištici. On se brani da na to nije htio pristati i odbio je da primi materijal. Ljubić je mišljenja da će Vučemil odmah pobjeći preko granice, jer ima vezu i kanal iz Rijeke.

Raspolažemo sa još neprovjerjenim podacima, da je Ljubić proširio organizaciju u Lištici i primio propagandni materijal, da je pričao o postojanju organizacije u Imotskom, Splitu, Zagrebu, Sarajevu, Lištici i još

Središte Imotskoga: gimnazija, samostan s crkvom i zgrada suda

nekim mjestima, da je Ćutuk Darinka kurir organizacije i t. d.

Ove podatke kao i Ljubićeve iskaze na saslušanju teško je provjeriti samo preko njega, jer priznaje samo ono što pretpostavlja da mi znamo.

Molimo da nas obav[i]jestite da li ste u odnosu na Vučemila i druge djake u Imotskom preduzeli kakve mjere.

Nakon pretresa obavljenih 26. i 27. svibnja 1959. kod Jure Knezovića, Darinke Ćutuk i Andrije Vučemila te njihova uhićenja, 29. svibnja uhićen je i Željko Crnogorac. Tog je dana Narodni odbor sreza Mostar – Sekretarijat za unutrašnje poslove 29. svibnja 1959. podnio Okružnomu javnom tužioštvu u Mostaru podnesak pod naslovom «Predlog za otvaranje istrage i odredjivanje istražnog zatvora protiv Vučemila Andrije i drugih».

Taj podnesak, koji je potpisao «načelnik Odjeljenja – Džemal Alikaljić», u cijelosti glasi: «Postupajući u smislu člana 143 ZKP ovaj Sekretarijat lišio je slobode i donio rješenje o pritvoru do 3 dana za okrivljene:

1. Vučemil Andrija, sin Ante i majke Ruže, rodjen 1939 godine u selu Oplečani, NOO Duvno, po zanimanju djak, Hrvat, stalno nastanjen u Imotskom, stavljen u pritvor 26. maja 1959 godine u 22 časa sa rokom trajanja pritvora do 29. maja 1959 godine u 22 časa.

2. Ćutuk Darinka, kći Nikole i majke Zlatke, rođena 1940 godine u selu Vojnići, srez Mostar; po zanimanju djak, Hrvatica, stalno nastanjen u Imotskom, stavljen u pritvor 26. maja 1959 godine u 21,30 časova.

3. Knezović Jure, sin Ivana i majke Joke, rodjen 20 aprila 1942 godine u selu Babina Greda, NOO Imotski [sic!], po zanimanju djak, Hrvat, stalno nastanjen u Imotskom, stavljen u pritvor 26. maja 1959 godine sa rokom trajanja pritvora do 29. maja 1959 godine u 22 časa.

Prvo okrivljeni Vučemil Andrija je koncem mjeseca decembra 1958 godine otpočeo sa pripremama za formiranje ilegalne proustaško-terorističke organizacije 'Hrvatska revolucionarna mladež' pod nazivom 'Narodni odbor sreza Mostar' i sekretarijat za unutrašnje poslove - Mostar -

Narodna Republika Bosna i Hercegovina NARODNI ODBOR SREZA MOSTAR SEKRETARIJAT ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE - MOSTAR - Broj : 01 - /39/ Datum : 29/5-1959 godine
OKRUŽNOM JAVNOM TUŽIŠTVO N o s * r PREDLOG : Predlog za otvaranje istrage i odredjivanje istreže neg zatvora protiv Vučemil An- drije i drugih. <p>Postupajući u smislu člana 143 ZKP ovači Sekretarijat lišio je slobode i donio rješenje o pritvoru do 3 dana za okrivljene:</p> <p>1. Vučemil Andrija, sin Ante i majke Ruže, rodjen 1939 godine u selu Oplečani, NOO Duvno, po zanimanju djak, Hrvat, stalno nastanjen u Imotskom, stavljen u pritvor 26. maja 1959 godine u 22 časa sa rokom trajanja pritvora do 29. maja 1959 godine u 22 čase.</p> <p>2. Ćutuk Darinka, kći Nikole i majke Zlatke, rođena 1940 godine u selu Vojnići, srez Mostar, po zanimanju djak, Hrvatica, stalno nastanjen u Imotskom, stavljen u pritvor 26. maja 1959 godine u 21,30 časova.</p> <p>3. Knezović Jure, sin Ivana i majke Joke, rodjen 20 aprila 1942 godine u selu Babina Greda, NOO Imotski, po zanimanju djak, Hrvat, stalno nastanjen u Imotskom, stavljen u pritvor 26. maja 1959 godine sa rokom trajanja pritvora do 29. maja 1959 godine u 22 čase.</p> <p>Prvo okrivljeni Vučemil Andrija je koncem mjeseca decembra 1958 godine otpočeo sa pripremama za formiranje ilegalne proustaško-terorističke organizacije pod nazivom 'Hrvatska revolucionarna mladež' i sekretarijat za unutrašnje poslove - Mostar -</p> <p>Istrijenje postoji učinkovito u FNRJ. Tokom djetelnosti ove ilegalne grupe je učinkovito učinjeno da se ne postoji na području podlegača Sreza i učinkovito uključuju nekoliko lica iz Posušja, Ljubuškog i Lištice. Ova grupa je tokom svog postovanja organizirala nekoliko sastanaka i uporedno sa tim širila neprijateljsku agitaciju i propagandu, na osnovu čega postoji osnovana sumnja da je Vučemil počinio krivično djelo iz člana 117 stav 1 i člana 118 stav 1 KZ.</p> <p>Drugo okrivljeni Ćutuk Darinka i treće okrivljeni Knezović Jure su početkom januara 1959 godine postali članovi ilegalne proustaško-terorističke organizacije 'Hrvatska revolucionarna mladež' i bili članovi ilegalne grupe koju je formirao Vučemil Andrija u Imotskom. Kao članovi grupe učestvovali su na sastancima, učestvivali i nastavljali program organizacije, radili na uključivanju novih lica u organizaciju sa područja Lištice i Posušja i vršili neprijateljsku propagandu medju omladinom, na osnovu čega postoji osnovana sumnja da su počinili krivično djelo iz člana 117 stav 2 i člana 118 stav 1 KZ.</p> <p>Radnje okrivljenih dokazuju se njihovim djelomičnim priznavanjem, istavama svjedoka Ljubić Mate i Damjanović Kreše kao i pronađenim premetima prilikom pretresa kod okrivljenih.</p>

Prijedlog za otvaranje istrage od 29. svibnja 1959.

dež', a početkom januara 1959 godine formirao je ilegalnu grupu od nekoliko nacionalistički nastrojenih djaka viših razreda gimnazije u Imotskom. I sa ciljem rušenja postojećeg društvenog uređenja u FNRJ. Tokom djetelnosti ove ilegalne grupe je proširila svoju neprijateljsku djelatnost na područje našega Sreza i učinkovito uključila nekoliko lica iz Posušja, Ljubuškog i Lištice. Ova grupa je tokom svog postovanja održala nekoliko sastanaka i uporedno sa tim širila neprijateljsku agitaciju i propagandu, na osnovu čega postoji osnovana sumnja da su počinili krivično djelo iz člana 117 stav 1 i člana 118 stav 1 KZ.

Drugo okrivljeni Ćutuk Darinka i treće okrivljeni Knezović Jure su početkom januara 1959 godine postali članovi ilegalne proustaško-terorističke organizacije 'Hrvatska revolucionarna mladež' i bili članovi ilegalne grupe koju je formirao Vučemil Andrija u Imotskom. Kao članovi grupe učestvovali su na sastancima, učestvivali i nastavljali program organizacije, radili na uključivanju novih lica u organizaciju sa područja Lištice i Posušja i vršili neprijateljsku propagandu medju omladinom, na osnovu čega postoji osnovana sumnja da su počinili krivično djelo iz člana 117 stav 2 i člana 118 stav 1 KZ.

toji osnovana sumnja da su počinili krivično djelo iz člana 117 stav 2 i člana 118 stav 1 KZ.

Radnje okrivljenih dokazuju se njihovim djelimičnim priznavanjem, istavama svjedoka Ljubić Mate i Damjanović Kreše, kao i pronađenim premetima prilikom pretresa kod okrivljenih.

Radi izloženog mišljenja smo da se u smislu člana 157 ZKP stavi prijedlog istražnom sudiju za otvaranje istrage i odredjivanje istražnog zatvora protiv okrivljenih, jer postoje svi razlozi iz člana 182 stav 2 tačka 1 i 2, a u vezi sa članom 190 stav 2 ZKP.»

Ni Ljubić niti Damjanović nikad se ne će pojavit pred kaznenim vijećem: ni kao svjedoci obrane, niti kao svjedoci optužbe. Nikakve «izjave svjedoka Ljubić Mate i Damjanović Kreše» ne spominju ni zapisnik s glavne rasprave niti obrazloženje presude. Ne spominje se u toj presudi niti kakva istraga protiv njih – iako je bila otvorena – pa niti istraga protiv Ferde Crnogorca i Ante Galića, ne citiraju se nikakvi zapisnici niti kakva saslušanja...

(...) Usporedno s tim uhićnjima, i «hrvatska» UDB-a se digla na noge, ne samo u Imotskome: čitava legija «saradnika» pozvana je na dopunu svojih izvješća. Sačuvan je tek dio njih, dovoljno da se tijek operacije može rekonstruirati.

Vjerojatno u istome kontekstu, radi utvrđivanja što se je događalo i što se događa u imotskoj i širokobiškoj gimnaziji, zagrebačka je UDB-a za 28. svibnja 1959. na saslušanje pozvala Radoslava Marića, utemeljitelja skupine TIHO, tada studenta medicine. On je tom zgodom, dok je Ivan Gabelica bio u pritvoru, a Bruno Bušić i Mate Babić iz njega upravo izlazili, ispripovjedio kako je prvoj dvojici svojedobno pisao na moju adresu. Rekoh, i to je UDB-a već znala, makar Marić nije znao da je znala. Doduše, moguće je, da je i njemu predočeno pismo koje su zaplijenili kod Gabelice, ali – on takvo što u svojim uspomenama ne spominje...

(nastavit će se)

MUČENICI I ŽRTVE JUGOPARTIZANSKOGA I KOMUNISTIČKOG ZLOČINA U ŽABIČKOJ ULICI U GOSPIĆU (IV.)

Ovako dalje ide popis mučenika i žrtava **Piše:**
gospićke Žabičke ulice:

19. Dobrijević, Božena, rođena 25. prosinca 1922. u Gospicu, od oca Ivana i majke Marije Živković. Nastanjena u Gospicu, Žabička. Hrvatica, rimokatolkinja, po zanimanju studentica. Neudana. Uhićena 2. lipnja 1945., a u sudski zatvor privedena 8. srpnja 1945. godine. Presudom sudskog vijeća Komande ličkog područja 16. srpnja 1945. puštena na slobodu

20. Galac, Ante (Braco?), sin Ivana i Olge, brat Ivke Galac. Rođen nepoznatog dana. Služio u domobranskom zrakoplovstvu.

21. Galac, Ivka, rođena 22. veljače 1922. u Gospicu, od oca Ivana i majke Olge Stilinović. Nastanjena u Gospicu br. 484, Hrvatica, rimokatolkinja, po zanimanju činovnica u sudu. Neudata. Dobroga imovinskog stanja. Uhićena 2. lipnja 1945., a u sudski zatvor privedena 6. srpnja 1945. godine. Presudom sudskog vijeća Komande ličkog područja 29. srpnja 1945. puštena (osuđena) na 1 godinu prisilnog rada.

22. Grošpić, Stipe, rođen 19. kolovoza 1908. u Gospicu, od oca Franje i majke Antonije Babić. Nastanjen u Gospicu, Žabič-

Ivan VUKIĆ

ka br. 87, Hrvat, rimokatolik, po zanimanju lugar. Oženjen Rojom Lisac. Imaju troje djece: Anku, Franju i Josipa. Srednjeg imovinskog stanja. Uhićen 4. travnja 1945., a u sudski zatvor priveden 3.

lipnja 1945. godine. Presudom sudskog vijeća Komande ličkog područja upućen 28. lipnja 1945. O.N.S. na daljnji postupak

23. Kolačević Ivica (Braco), sin Ivice i Franjke, rođen 1916., student veterine, hrvatski časnik. Bio je na izobrazbi u Stockerauu. Imao je čin vojnika. Pred kraj rata oženio se Adelom Matović. Nisu imali djece. Branio je 1943. Gospic. Po jednom svjedočenju, poslije pada Gospića 4. travnja 1945. u povlačenju nestao je negdje iznad Senja, a po drugome, ranjen je u Sloveniji prilikom povlačenja hrvatske vojske i umro 1945. u Italiji.

24. Lončar, Ivan (Ivek), sin Ljudevita i Marije, rođen 1921., limar, hrvatski vojnik. Strijeljali su ga partizani 22. srpnja 1945. u Gospicu. Bio je oženjen Rozom Štimac (Ružom). Imali su kćer Ivanku.

25. Matanić, Dragica, kći ?, stara oko 10 godina, ubijena je prilikom angloameričkog bombardiranja Gospića. Mile Grošpić (Milan) svjedoči: "Jedne nedjelje u mjesecu travnju 1943., oko

Obiteljska kuća Dobrijević

Kuća Stipe Grošpića

Kuća Olge Galac

Obiteljska kuća Kolačević - Grošpić

Kuća u kojoj je stanovašta obitelj Matanić

9,30 sati išao sam na misu u crkvu. Tom prilikom Gospić su nadlijetali angloamerički zrakoplovi. Bacili su bombe na centar grada i nastavili mitraljirati po gradu, ubijajući civile koji su se zatekli na ulici. Dragica Matanić i ja potrcali smo u sklonište u vrtu Frane Grospića (Pape). Nismo uspjeli dotrčati do skloništa, bacili smo se na zemlju iza štale. Kada je prestao zračni napad ustao sam, a Dragica je ostala ležati. Bila je presječena mitraljeskom vatrom od glave preko grudnog koša.

25. Milinković Mate (Mata), sin Ante, star 34 godine, vozač (šofer), hrvatski vojnik. Ubili ga partizani 1945., navodno, kod Ougulina. Bio je oženjen Anom. Imali su troje djece, Josipa (Jolu), Seku i Miru. U dvorištu Nane Milković do njegova dvorišta bio je sabirni logor, u koji su partizani 4. travnja 1945. zatvorili zarobljene i uhićene hrvatske vojnike i civile. Najviše ih je bilo iz sela Žabice i Žabičke ulice. Sužnje koje nisu pobili u noći 4. travnja 1945., sproveli su sutradan, 5. travnja, u selo Kanižu u Magudovo dvorište i štalu. Četrdesetak sužnjeva odveli su potom u Čanić Gaj i zatvorili u štalu Nikole Čanića. U noći 5. – 6. travnja u Magudovu vrtu pobili su zarobljenike u skupinama razasutima po polju. Prekrili su leševe sijenom. U noći 6. travnja skupinu od 30 do 40 sužnjeva, zavezanih dva po dva, odveli su u polje, u gaj Dragice Čanić rođ. Turić i strijeljali ih. Mještani su strijeljane zaštitili starom limom, kamenjem i pokrili tankim slojem zemlje. I danas počivaju u tome neobilježenu grobištu, bezimeni i bez križa.

(svršetak u idućem broju)

Ostatci dvojne kuće Nane Milinkovića i Ane (Matinke) Milinković

PETAR POCRNIĆ: JEDAN IZ NIZA GOSPIĆKIH ŽRTAVA

Piše:

Bruno ZORIĆ, prof.

Petar Pocrnić, sin Marina, rođen je 20. lipnja 1889. u Bukovcu, Perušić. Bio je otac troje djece, po zanimanju zemljoradnik. Partizani su ga zarobili 4. travnja 1945. godine, kad su Gospic i druga manja lička mjesta pali u njihove ruke. Pocrnić je zatočen u zloglasnom zatvoru u Gospicu, odakle je 4. srpnja 1945. "nestao". Naravno, ubijen je kao i mnogi drugi Hrvati iz Gospica i Like. Mjesto zločina i posljednje počivalište ostalo je nepoznato. Znano je da su komunisti mnoge hrvatske nesretnike pobili na zemljištu uz groblje Svetе Marije Magdalene u Gospicu, i da ta skupna smaknuća nisu ni sakrivali. Moguće da je tu stradao i Petar Pocrnić, jedan od mnogih.

U optužnici tzv. Istražitelja vojnog suda - Vijeća kod ličke komande područja (br. 87/45, od lipnja 1945.) Pocrniću je stavljeno na teret da je bio pripadnik oružanih snaga Nezavisne Države Hrvatske ("ustaški žandar", oružnik), da se borio protiv partizana, da je preko svoje žene izviđao partizanske položaje i dojavljivao hrvatskoj vojsci te da je pomagao i prikrivao "vođu bijele garde", koga spominju samo po nadimku Gane.

Dvojica lažnih svjedoka trebala su poslužiti da se još jedan nevin Hrvat osudi najoštrijom kaznom, ali pokazalo se da je njihov sramotan i klevetnički trud bio nepotrebni. Suđenje iz nekog razloga nisu održali, komunistima ni takva formalnost kakvo je montirano suđenje nije bilo potrebno. Da se suđenje i održalo ne treba sumnjati da bi presuđena bila smrtna kazna, kao što su to zatražili nemilosrdni komunistički tužitelji. Presudi, kad bi je i bilo, ne bi se mogla pridati nikakva legalnost. "Krivično zakonodavstvo nove Jugoslavije počelo se izgrađivati već u toku NOB, premda je tada još pretežno vrijedilo običajno k(rivično). p(ravo).., koje je odgovaralo potrebama oslobođilačkog rata i narodne revolucije." Ovaj navod nalazimo u Enciklopediji Leksikografskog zavoda (3. sv., Zagreb, 1967., str. 658.). Sami jugoslavenski komunisti, dakle, priznaju kako su shvaćali i čemu je služilo njihovo krivično pravo u Drugome svjetskom ratu, "narodnoj revoluciji" - obnovi Jugoslavije i upostavi totalitarnog komunističkog sustava po uzoru na očinski Sovjetski savez. Jednako tako je i nakon rata pravosuđe služilo udovoljavanju potreba komunističke partije... (Nap. ur.: usp. ilustraciju na 3. str. korica.)•

TRAGEDIJA JEDNE OBITELJI: SJEĆANJE BOŽICE ŠPILJAK

Zovem se Božica Špiljak. Imam 84 godine. Udovica sam. Živim sama u Zagrebu. A rado bih ispričala sljedeće:

Jugoslavenski su mi partizani 1945. ubili dva brata i oca, a suprug, koji je preživio križni put, više je godina robijao u Lepoglavi. Ti su dogadjaji duboko obilježili moj život. Ipak, dugo sam se dvoumila hoću li o tome gdje javno nešto ispričati. Znam da su mnoge obitelji doživjele slične nesreće a da o tome nije

Josip i Sofija Majer, zaruke u Bjelovaru (1919.)

nigdje ništa zapisano. Uz to sam se pribovalala da bih mogla dodatno opteretiti svoju djecu. U zadnje sam vrijeme, međutim, sve češće u samoći promatrala slike ubijenih članova obitelji, osobito slike svoje braće, i sve me je više opterećivao osjećaj da će biti zaboravljeni. Pomislila sam da zaslužuju da njihova imena budu zabilježena.

Rođena sam u Ogulinu, 1926. U ranom djetinjstvu, u mojoj 4. godini, umrla mi je majka, **Sofija Majer**, i ostavila mene i dva moja nejaka brata: **Ivicu**, rođenog 1921. u Bjelovaru i **Acu**, rođenog 1926. u Osijeku. Brat Aco, svima to odmah zapinje za uho, imao je neobično ime, suprotno hrvatskoj tradiciji a kojoj je moj otac snažno pripadao, no, eto, dogodilo se. Prijatelj našeg oca, koji mu je bio krsni kum, zvao se **Aleksa Vidović**. Po njemu je brat dobio ime.

Zabilježila:

Maja RUNJE, prof.

Naš otac, **Josip Majer**, rođen je 1900. u Svetom Jurju na Bregu kraj Čakovca. Bio je željezničar. Radi svoje je službe gotovo uvijek bio na putu. Nas troje djece raslo je dijelom kod bake u Osijeku, a dijelom u novoj očevoj obitelji. Otac se naime godinu dana nakon smrti naše majke, 1931., oženio **Ikonom Jagar**, djevojkicom iz Lipača kraj Svetog Roka, koju je bio upoznao za vrijeme službe u Gračacu. U tom se braku rodilo još četvero djece. Obitelj je živjela teško, a uz to i u stalnoj nesigurnosti i nestabilnosti. Oca su radi njegovih političkih stavova bacali s jednog mjesta u drugo. Moja su mala braća i sestre (po ocu), baš kao i moja braća i ja, rođeni svaki u drugom mjestu. Sama sam svake godine išla u drugu školu, a kako smo ponkad u jednome mjestu ostajali tek po nekoliko mjeseci, dogodilo se da školsku godinu ne bih ni završila. A uvijek sam jako trpjela radi gubitka majke, osobito zato jer sam osjećala da je pažnja naše pomajke pretežito usmjerena na njezinu djecu.

Travanj 1941. svi smo dočekali s najvećom radošću. Otac se odmah priključio Željezničarskoj bojni. Uskoro je imao položaj ustaškog časnika. Radio je na osiguranju pruga. Gotovo sve četiri ratne godine proveo je u Gospici.

Brat Ivica unovačen je u domobrane u rujnu 1941., a Aco, koji je u to vrijeme imao 17 godina i bio sjemeništarac u Đakovu, odmah se dragovoljno pridružio

Josip Majer, u Zagrebu, 1940.

bratu. Na svim su dužnostima i ratištima od tada bili zajedno. Rijetko su dolazili u Zagreb. Sjećam se da smo tek prvi Božić, 1941., proveli svi skupa u Zagrebu, na Volovčici, kamo se obitelj doselila 1940. i gdje smo stanovali u unajmljenom stanu.

Tijekom rata, u svojoj 18. godini, udala sam se za **Vjekoslava Crnkovića**, mладог čovjeka rodom iz Dragovića kraj Pakrac. Radio je kao bolničar u Njemačkoj bolnici u zagrebačkoj Ivkančevoj ulici, u školskoj zgradi u kojoj danas djeluje Suvag. U toj sam bolnici tada, kao kuvarica, i ja radila. S vjenčanja, nažalost, nemam niti jedne fotografije, jer sam ih kasnije sve uništila zato što je Vjekoslav nosio njemačku odoru, pa tako i na vjenčanju. Vjekoslav je služio u domobranstvu, no njegova je postrojba 1942. u Osijeku, iz državnih, simboličnih razloga, odjevena u njemačke odore.

Svibanj 1945. donio je nesreću za sve nas.

Sama sam se s Njemačkom bolnicom povlačila prema Sloveniji, no bila sam u skupini žena koja je dospjela samo do Brestanice. Otamo smo vraćene u Zagreb. Supruga Vjekoslava križni je put doveo u logor na Kanalu u Zagrebu. Igrom strašne sudbine, u lipnju je na Kanalu bio i moj otac, nakon svoga križnog puta. A u isto vrijeme tamo je bila čak i moja pomajka! Pomajku su bili uhitali i odveli vjerojatno zato, jer su srpski partizani iz Gospića tražili oca, no možda i radi njezine obitelji. Dva njezina brata bili su ustaški dužnosnici. **Jakov Jagar**, rođen 1912. u Svetom Roku ubijen je na Bleiburgu, a **Stipe Jagar**, rođen 1914. u Svetom Roku, uhićen je u Zagrebu te je u zatvoru mučen i ubijen.

Pomajka je na Kanalu u jednom trenutku, iako su žene bile odvojene od muškaraca, u nepreglednu mnoštvo ljudi uočila oca, pa je s njim čak uspjela izmijeniti i koju riječ. Uskoro ga međutim više nije vidjela. Očito je da su ga odvezli na jedno od zagrebačkih stratišta i ubili.

U tome su strašnom vremenu jugoslavenski komunisti ubili i moja dva brata. Na moju veliku žalost nikad nisam pravo saznala čak ni što se s njima događalo u zadnjim danim hrvatske države. Poznato mi je da su u zimi 1944. bili negdje oko Karlovca, a da su u proljeće 1945. bili u Gospici, baš kao i otac, no nije mi poznato, jesu li se zajedno s njim povlačili ili se

Božica Šmiljak rođ. Majer (lijevo), u Zagrebu, u dvorištu Njemačke bolnice 1943., s prijateljicom

oni možda uopće nisu povlačili. U obitelji se godinama provlačio glas da su u lipnju 1945. bili zatvoreni na nekom otvorenom mjestu u Gospiću te da su u jednom trenutku odvedeni i ubijeni.

Uopće ne znam je li to točno, pa si još i danas predbacujem što nisam slijedila glasine i išla ih tražiti. Možda bih im bila mogla pomoći. Moja su braća i tada, kao i sada, bili najbliži mome srcu. Jako sam ih voljela. Ivica je ubijen u 24., a Aco u svojoj 21. godini.

Istina je da ja 1945. nisam mogla nikamo ići. Teško se je putovalo, ja sam bila trudna - u rujnu 1945. sam rodila sina - a bila sam i bez ikakvih sredstava, gotovo na ulici. Pomajku s djecom, pa i mene, partizani su odmah izbacili iz stana na Vovločici i strpali u jedan suterenski stančić na Zavrtnici. Na brizi sam, sve dok je pomajka bila zatvorena, imala tako i dvije malene sestre te dva brata, koje sam u jednom trenutku čak morala predati u prihvatališta Crvenog križa, jer nismo imali od čega opstati. A pomajka je bila zatvorena prilično dugo, jer su je s Kanala prebacili u vrstu zatvora u nekoj privatnoj kući, koja se je nalazila negdje blizu Kušlanove ulice. Kada su je pustili, izbacili su je i iz stančića na Zavrtnici te joj dali jednu jadnu podrumsku sobu u Mandrovićevoj 13, gdje je sa svoje četvero djece (usp. napomenu, op. M. R.) ostala trajno, tik uz drvarnica s drvima i ugljenom.

Suprug je na Kanalu zadržan nekoliko mjeseci, a onda je premješten u zatvor u Petrinjsku, odakle su ga, kao i dio drugih zatvorenika, odvodili na radeve na cestama. U prvo sam vrijeme s tek rođenim djetetom u rano jutro dolazila pred zatvor, kao što su to činile i druge žene i majke. Sve smo gledale jesu li naši u koloni koja ide na rad, jesu li živi. Često smo pokušavale pratiti kolone, sve u strahu da put možda vodi na stratište, a ne na radilište.

Jednog dana do mene je došao neki čovjek koji je negdje našao cedulju s mo-

jom adresom – s djetetom me u jednu sobu bila primila jedna dobra žena - na kojoj mi suprug javlja da je osuđen na tri godine zatvora, da ga vode u Lepoglavlju. Kasnije ću saznati da je tu cedulju uspio baciti iz vlaka. Biла sam očajna, no moralna sam osstati na nogama i prehraniti sebe i dijete. Radila sam svaki, i najteži posao do koga sam mogla doći. Od zore do mraka kopala sam na bugarskim njivama uz Savu. A čim se je moglo, posjećivala sam muža u Lepoglavlju.

Sjećam se tako da sam jednom uspjela napraviti paket te krenula prema Lepoglavlju. U nekoj seljačkoj kući molila sam strane ljudi da mi uzmu i čuvaju dijete,

Ivica i Aco Majer na Ilici 1942.

dok sam ja s drugim ženama cijeli dan čekala pred ulazom kaznionice. Navečer, na povratku, više nije bilo vlaka, tako da sam se u Zagreb vratila teretnim vlakom koji me pred zoru iskrcao negdje izvan grada. Sjećam se da su mi niz obraze curile suze, dok sam s djetetom i svojim jadnim zavežljajem u zoru marširala prema udaljenom gradu.

Sljedeće sam godine uspjela naći malo bolji posao. Čekala sam supruga. Nažalost, Vjekoslav se iz Lepoglave vratio psihički i fizički uništen. Bio je veoma nestrpljiv s djetetom. Prekoravao me je što sam na sajmištu bila prodala svaku sitnicu koju smo imali, pa čak i njegovu pidžamu. Nije razumio da je osim zatvorskog pakla i drugdje bio pakao. Umro je 1959.

Godinama, kasnije, život je ipak krenuo svjetlijom stranom. Još jednom sam se udala. Dobila sam još jednog sina.

Danas, u starosti, radosna sam, jer su mi djeca dobri i pošteni ljudi. To mi je velika utjeha i velika životna vrijednost. Ipak, moje srce zauvijek ostaje bolno i ranjeno. Često mislim na strašnu očevu smrt, a neprestano mislim na strašnu smrt svoje predrage braće. Svaki dan mislim na svoju braću...

NAPOMENA PRIR.: Dvoje djece Ike Majer kasnije je emigriralo u Kanadu. Jedna kći, M. F., postala je u emigraciji uglednom spisateljicom. Objavljivala je u Hrvatskoj reviji, izdanjima Zirala, te drugdje. Iseljeničkom publicistikom bavio se također i njezin suprug. U ovom kontekstu ima smisla reći da M. F. nikad nije spominjala, pa ni najbližim prijateljima, da su joj u Jugoslaviji ubili oca, dva brata i dva ujaka! Pišući često o svom djetinjstvu i mladosti kod bake u Svetom Roku, gdje je dugo i često boravila, jer se mama kao radnica u Zagrebu jedva probijala, nije spominjala da je obitelj u Svetom Roku žalovala za svojim sinovima, da je selo žalovalo za stotinama ljudi pobijenih uglavnom u poraću, da je lovinački kraj žalovao za tisućom ljudi! Je li potiskivanje bio način da se izdrži bol, je li iz dubokih kršćanskih razloga htjela prešutjeti vlastitu patnju, budući da je znala kako su pojedine ustaške skupine u Lici na više mjesta odgovorne za ozbiljna nasilja i odmazde, ili je imala neke druge razloge? No, ako se prešutjelo ovdje! A suprotne je strane sve svoje žrtve tri puta zapisala te pet puta osvetila (čemu ne težimo!)! Stoga na poseban način zahvaljujemo gospodi Božici Šmiljak, koja je s nama podijelila svoju biografiju te se pridružujemo pozivu uredništva: Pišite i bilježite! Osobito u mjestima koja nemaju svoje žrtvoslove, kao što je slučaj sa Zagrebom i drugim velikim gradovima. Sada je zadnji trenutak! Žrtve na nebu to od nas očekuju..

Aco i Ivica Majer 1943.

OD NJEMAČKE RACIJE DO KRIŽNOGA PUTA: ŽIVOTNA PRIČA PERE JURIĆA

Nakon kratke, ali teške bolesti, u lipanskoj je bolnici 24. lipnja 2010. preminuo Pero Jurić. Rođen je 7. travnja 1927. u obitelji Ivana i Matije rođ. Bagarić u selu Jošanica pokraj Tomislavgrada.

Sprovodne obrede na groblju u Stipanićima predvodio je duvanjski župnik fra Vinko Kurevija. U prigodnoj riječi nad otvorenim grobom, izrazio je vjeru i nadu u novi život i uskrsnuće. „Svoj životni

Pero Jurić 1949. godine

križ imao je i pok. Pero. Prošao je i životni križ hrvatskoga naroda na njegovu križnom putu od Bleiburga. Zahvaljujemo mu na svjedočanstvu koje je dao i koje je ostalo zabilježeno.“ U ime Perine supruge Dragice rođ. Dozan, četvero njihove djece: Milana, Vesne, Mire i Zorana, rodbine, prijatelja, radnih kolega i svih nazočnih, župnik je zahvalio pokojniku na svemu dobru što je učinio. „Posebno kao pedagogu mnogim generacijama i molimo da mu Bog, koji je sama dobrota i milosrđe oprosti sve grijehu...“

Perino svjedočanstvo zapisa sam skupa s prijateljem Želimirom Crnogorcem još u siječnju 2009., te ga ovom prigodom donosim čitateljima *Političkoga zatvorenika*, u spomen na ovoga čovjeka i njegov prijeđeni životni put:

Njemačka racija u Tomislavgradu

„U kolovozu 1944. godine u Tomislavgradu se nalazila njemačka oklopna jedinica tvrđavske pukovnije. Ljudstvo te

Piše:

Mate TADIĆ

postrojbe bilo je u Franjevačkom samostanu, a tenkovi su bili smješteni oko crkve i samostana. Većinu sela i putova prema Livnu i Kupresu tad su već nadzirali jugoslavenski partizani. Nešto sigurniji put bio je onaj koji povezuje Tomislavgrad i Posušje. Partizani su često puta upadali u sela, radi opskrbe hranom. To su bile uglavnom manje jedinice u sastavu Livanskog odreda.

Iznenada su Nijemci počeli vršiti raciju po gradu i selima. Za svega nekoliko dana sakupljeno je oko dvjesto muškaraca, mahom starijih ljudi. Među njima bilo je i nekoliko desetina dječaka, rođenih 1927. i 1928. godine. Mene su pronašli blizu ceste između Jošanice i Podgaja. U jutarnjim satima, dok sam čuvao dvadesetak ovaca, naišlo je nekoliko kamiona pokriveno ceradama. Jedan od njih je stao, dok je suvozač iskočio iz kamiona i povikao: 'Komm, komm!' Iz početka sam pomislio da me Nijemci žele nešto upitati, ali je u međuvremenu iskočio još jedan vojnik. Zgrabili su me i ubacili pod ceradu u kamion, gdje se je nalazilo još desetak starijih ljudi i pet-šest dječaka mojega uzrasta. Ukrzo smo pristigli druge kamione pod Stipanićima, koji su stali. Očito su vozači nekoga čekali.

Preko njiva su iz sela dovedena dvojica starijih ljudi: Mate Ljubičić zvani 'Mate Mazgovljev' i Martin Dodig zvani 'Martin Bojanov'. Kamioni su se okrenuli i dovezli nas u samostan, gdje smo zatekli mnogo ljudi razmještenih po sobama.

Nakon racije u Tomislavgradu, kamionom smo otišli preko Posušja i Širokog Brijega do Mostara, u južni logor. Tu smo obukli vojničke odore i vlakom krenuli prema Sarajevu, a iz Sarajeva preko Doboja, Bosanskog Broda do Slavonskog Broda i dalje u Osijek. U Osijeku smo se obukli u nove vojničke odore i dobili naoružanje.

Odjeću smo dobili od njemačke SS-policije. Tada sam u Osijeku sreću dosta poznanika iz Tomislavgrada, koji su pristigli prije par dana. To su bili moji susjedi: Nikica Radoš Antin i Božo Lučić Ivanov 'Križ'.

Tu je bio i Marko Zdilar zv. 'Marketina', koji je imao preko pedeset godina. Dali su mu odoru Crne legije i otpremili ga na Eminovo Selo. Jednom sam preko kapije vojarne sreću Nikićina brata Jakšina, koji je bio zapovjednik jedne ustaške jedinice u Osijeku. Rekao mi je, da je išao u komandu njemačke vojske i tražio da puste svu trojicu, ali Nijemci za to nisu htjeli niti čuti.

Prilikom ponovnog razvrstavanja našao sam se s grupom starijih poznanika, koji su bili iz Stipanića: Mate i Martin Biško, Krišto iz Eminova Sela, Tomo Bošnjak iz Letke te Miro Beroš iz Mrkodola. Još sam tu susreo prezimena: Krišto, Mihaljević, Granić, Anić i Perković.

Nakon Osijeka smo otišli u Aljmaš na izobrazbu, gdje je zapovjednik bio neki Wolf, koji je nešto znao hrvatski ali se uglavnom služio njemačkim jezikom. U Aljmašu smo izvršili izobrazbu s njemačkim zapovjednikom i oružjem, puškom Breda što je demonstrirao hrvatski vojnik. Tu smo naobliku smo završili brzo i uspješno, a osim naoružanja, učili smo i vojne operacije. Poslije izobrazbe, iz Osijeka smo otišli u Mađarsku, a preko Mađarske došli blizu Beča, u mjesto Wegedorf. Odatile smo često odlazili u Beč, raščićavati ulice koje su bile bombardirane i porušene od savezničke avijacije.

Polovicom siječnja 1945. godine, vratili smo se u Hrvatsku, u Zagreb. Tu smo

Nastavnici OŠ Prisoje 1957./58.,
Pero Jurić stoji prvi s desna

doznavali da se u Duvnu formirala brigada **Mirka Kapulice**, koja je nastavila borbu do 1951. godine.

Nakon nekoliko dana u Zagrebu, prebačeni smo na Sutlu, kao popuna jedne njemačko-hrvatske jedinice, koja se povukla sa srijemske fronte. Na području Sutle vršili smo pripremu za obranu, kopanje rovova i uređenje smještaja. U to vrijeme pojavljivali su se partizani kao diverzanti i napadači iz šume, ali mi smo njihove napade lako odbijali. Imali smo zadaću čuvati veliki vojni aerodrom u Kalinovcu. Taj smo aerodrom sasvim dobro osiguravali i odatle smo često odlazili po zagorskim selima. Poslije Sutle prebačeni smo u Karlovac u jednu uređenu vojarnu. U to vrijeme na Kordunu su se počeli pojavljivati partizani. Mi smo te partizanske akcije iz šuma također vrlo lako razbijali.

Početkom svibnja 1945. godine, partizani sve više napadaju na Karlovac i okolicu. U zraku se osjeća sve nesigurnije stanje i naši zapovjednici donose odluku o povlačenju iz Karlovca. U to vrijeme se čuju glasine da je Hitler izvršio samoubojstvo, a civilni iz grada i neke druge postrojbe odlaze. Njemački vojnici komentiraju da je Njemačka pred padom.

Mi iz Karlovca krećemo prema Zagrebu; već je formirana kolona vojnika i civila. Putujući iz Karlovca, prošli smo pored Zagreba prema Celju, a odatle smo krenuli prema Dravogradu. Na tom putu sam susreo nekoliko poznanika iz Duvna: **Peru Perića** iz Kola, **Ivana Jurčevića** iz Jošanice te **Tomu i Ilu Juriću** iz Podgaja. U tako formiranoj koloni došli smo do Slovenj-Gradeca, gdje su nas iz šume napadali partizani, što smo odbili. Tako smo došli do crkve u Slovenj-Gradcu, gdje smo se napili vina i vode do mile volje. Te noći smo nastavili put, a u mraku sam brzo izgubio svoje susjede Tomu i Ilu Jurčića.

Predaja i izručenje na Bleiburškom polju

Rano ujutro 15. svibnja stigli smo na Bleiburško polje, koje je bilo već puno šatora i vojnika, tako da se nije imalo više gdje niti sjesti. Sa strane su se vidjeli obronci Alpa, po kojima je bilo još snijega. Na Bleiburškom polju sreto sam mnogo poznanika s kojima sam se družio od djetinjstva. To su bili **Frano Perković Filipov** iz Jošanice, koji je od mene stariji dvije godine, ali je brzo izrastao i stasao u momka. Kao pripadnik 20. bojne u ljeto

Pero Jurić u veljači 2009.

1942. prošao je borbe na Duvnu, Kupresu i Posušju.

Ubrzo sam sreto **Božu Bebića 'Bocalja'**, gdje čisti svoj šarac na šatorskom krilu. Tu se u to vrijeme našao i moj stričević **Marko 'Make'**. Obojica su bili oženjeni i imali malu djecu, a prije su služili u Kraljevini SHS. Tu sam sreto i **Juru Dereku**, 'Makea', 'Bocalja' i Franu. Na Bleiburškom polju naši časnici su išli na pregovore s Englezima. Poslije tih pregovora čuli su se uzvici: 'Bijele zastave gore', ponavljanje je više puta. Vidjelo se da je uz nemirenost zahvatila svu vojsku. Zatim je uslijedila poruka: 'Ne pucaj. U kolonu po šest!' Mase vojnika su se kretale sa svih strana prema cesti te se formirala kolona, koja se počela kretati kao pogrebna povorka.

Kad smo se primakli nekom žbunju što je raslo s lijeve strane ceste, primjetio sam, kao i svi ostali koji su bili blizu, mnogobrojne cijevi strojnica i uz njih ljude sa zvijezdom petokrakom na kapama. Ljudi su se stali čuditi: 'Što je ovo?' Ispred mene je stotinjak metara stvarana neka gužva i galama, ali je odatle dugačka kolona nastavila put prema Dravogradu. Nije joj se video početak niti kraj.

Poslije predaje i odlaganja oružja, partizani su nas postrojili u četverored, a naoružani do zuba automatima i šarcima pratili su nas na putu prema Mariboru.

Čuju se pucnjevi i prenosi se glas da ubijaju. Pratitelji su većinom bili s Kozare, iz Drvara i Petrovca, što se moglo zaključiti po govoru. Na putu su ostali leševi vojnika u raznim uniformama, stalno su se čuli pucnjevi i zapomaganja. Od Dravograda do Maribora, to je bila noć užasa i zapomaganja. Na tom putu neki su se pokušali napiti vode u Dravi, međutim, odmah su bili ubijeni.

U jednom trenutku pala je 'komanda' 'na levo krug' i 'trčećim korakom nazad'. To je bila komanda da se sve predmete iz

džepova, satove, prstenje i lančiće baciti pored ceste.

Noću 16. svibnja, stigli smo u Maribor. Smjestili su nas u logor koji je bio ograđen žicom i podijeljen u dva dijela. U jednu su stranu ulazili ustaše, a u drugu domobrani i ostali. Tu sam susreo mnoga svojih mještana i poznanika, jer se nešto sporije ulazilo na vrata. A i sam nisam htio odmah ući, nego sam odugovlačio koliko sam mogao.

Novi zarobljenici su imali bijelo-žute ili crne ustaške kape na glavi, dok su ostali dijelovi odjeće bili različiti. Oni su te kape skrivali ili bacali, pa su ulazili u logor gologlavci. Među domobranima su se našli i već spominjani Fran i Piće iz Stipanića, uz momke iz susjednoga Doca: Lukana i Markana - **Luku Jurčevića 'Lukana'** i **Marka Jurčevića 'Matišina'**. Oni su na sebi imali kompletne odore Crne legije s oznakama na kapi i ovratniku. Skupina partizana što se zatekla na ulazu u logor, u glas je povikala da ih skinu, ali oni isto tako povikaše da to neće učiniti te pobjegoše na lijevu stranu logora. Ne desnoj strani gdje su domobrani, bilo je mnogo više zarobljenika, nego na lijevoj gdje su ustaše.

Negdje oko 10 sati došla su dvoja zaprežna kola i dovezli nam malo neslane ku kuruzne kaše. S mrakom otpočelo je odvođenje poveće grupe ustaša. Do kasno u noć čuli su se dugi rafali strojnica. Sigurno je prošla ponoć kad sam zaspao tvrdim snom, a probudio me je žamor susjeda. Rekoše da na onoj strani logora nema niti jednog ustaše, a da su odveli i mnoge domobrane iz naše grupe. Ubrzo je naredeno da se postrojimo i krenemo k željezničkom kolodvoru.

Agonija u teretnim vagonima

Od Maribora prema Zagrebu, natovarili su nas u željezničke vagone za stoku. U tim vagonima smo bili u najvećim mukama, bez zraka i vode, nabijeni jedan do drugoga poput riba. Na vratima vagona se u jednom trenutku pojавio partizan **Ivan Nevistić Martinov** s Kola. Nikomu ništa nije mogao pomoći, rukovao se sa susjedima i otisao.

U vagonima su ljudi padali u nesvijest, jer nisu imali zraka pa smo ih primicali vratima da dođu do zraka. Tako smo došli do Zagreba. Smjestili su nas u logor na Savi, gdje smo se napili vode i pojeli nešto pšenične kaše. Od Zagreba do Bjelovara oputovali smo vlakom, a od Bjelovara do Križevaca isto tako. U Bjelovaru nas je narod dočekao s odušev-

ljenjem i davao nam hrane do mile volje. Put smo dalje nastavili pješice prema Slatinu, gdje su nas, umjesto hranom, dočekali capinima – željeznim alatkama nasađenima na duge drvene držače. Onaj tko je dobio udarac u glavu, nije se više ustao sa zemlje, dok su naši pratitelji sve hladokrvno promatrali. Odatle smo što prije željeli krenuti. Većina nas je bila mještana na okupu: **Marko Jurić 'Make'**, **Ilija Pengušić 'Piće'**, **Marko Pengušić 'Duke'**, **Bože Babić 'Bocalj'**, **Jure Đerek**, **Ivan Lučić 'Pekić'**, **Ante Perković**, **Stipan i Petar Perković Ivanovi**, **Frano Perković Filipov**, **Slavko Perković Nikolin** i ja, svi iz Jošanice. A iz Stipanića: **Ivan Jurčević**, **Jozo Kutleša 'Čagela'**, braća **Cikoja** i drugi.

Kad je pao mrak, čuo sam tih razgovor između **Jure Đereka** i **Petra Perkovića**, a s njima su bili 'Piće' i Grano, o tome kako će bježati. Malo potom na jednom zavodu iskočili su u gustiš s još četvoricom. Kada su oni nestali u grmlju u mraku, rekao sam stričeviću Marku da će i ja bježati. Marko mi je rekao da to ne činim. Poslušao sam ga, jer je od mene stariji i iskusniji.

Nakon puta cijele noći, stigli smo do Slavonske Požege u selo Pleternicu. Tu smo po naređenju bacali zadnje stvari, koje smo imali od satova, prstenja i ostalog.

Mučilište u Požegi

To je bio logor smrti, logor mučilište, logor ubijanja, mržnje, osvete, nečovječnosti i ponižavanja.

Ograđen gustom bodljikavom žicom, a svuda oko po njivama iskopani rovovi u kojima se nalaze partizani s cijevima okrenutima prema nama. Pred ulazom se nazala poveća baraka, u kojoj je smještena uprava logora i stražarnica. Na samom ulazu stajala su dvojica stražara s ruskim automatima. Unutra smo zatekli mnogo zatvorenika dovedenih s raznih strana, koji su se onako bezvoljno pekli na suncu – neki ležali, a drugi sjedili. Samo su neki stajali na nogama dok je ulazila naša kolona. Čuo se glas: 'Eno komandanta!' Od ulaznih vrata pojavio se onizak zdepast čovjek, crvenoga okruglog lica na kojem se lepršala crvena svilena košulja načinjena od padobrana.

Krenuo je među zatvorenike s podbljom motkom te, kako je stigao, tako je udarao motkom po nama. Nisu mu smetali oni koji su bunovno ležali, jer ih je jednostavno gazio, a nije mogao ni promašiti, jer je žrtava imao na dohvati ruke

Jurić u veljači 2009.

koliko je želio. Što smo mogli učiniti da bismo izbjegli udarce, koje je komandant dijelio? Kad bi se umorio, vratio je šajkaču na zatiljak, rukom obrisao znoj s čela i prozborio: 'Ja će vam pokazati, majku li vam vašu!' Izgledalo je kao da ga je netko pustio iz svežnje, a to je činio svaki dan.

Po procjenama starijih zatvorenika, nakon trećeg dana boravka u logorima bilo nas je 45.000 do 50.000 ljudi.

U Logu u Požegi su nas nakon nekoliko dana podijelili na one koji su u hrvatsku vojsku otišli 1941. i 1942. te one koji su otišli poslije tih godina. Ovih prvih je bilo oko 4.800 i ostali su u logoru, a poslije su svi strijeljani, što sam saznao od aktivnog oficira JNA **Ante Pašalića**.

Mi, izmučeni ljudi, u koloni smo krenuli na put prema Slavonskom Brodu i jugu. Po selima pokraj puta mještani su nam davali hrane, pa smo imali nešto snage za daljnji put. Preko Save smo čamcima prebačeni u Bosanski Brod. Tu su nas ponovno ispitivali i provocirali. Zatim su nas utovarili na željezničke teretne vagone i uputili prema Derventi i Maglaju. Nismo mogli dalje, jer je most na rijeci Bosni bio porušen.

U Maglaju smo sačekali vlak na koji smo se ukrcali i krenuli u Sarajevo. Dalje smo vlakom krenuli u Mostar, s malom stankom u Jablanici, gdje smo dobili malo ukusnog graha. Put smo nastavili prema Mostaru, gdje su nas smjestili u Sjeverni logor. Iz Mostara smo otišli u Široki Brijeg, Posušje do Duvna. Nakon svega toga ja sam otišao na dosluženje vojnog roka u Bileću...“ •

Dana 19. kolovoza 2010. ostavio nas je i preselio u vječnost **Ivo Katić**. Rođen je 4. prosinca 1919. godine od oca Iva i majke Ane rođ. Gulijermović, u Solinama (Župa Dubrovačka), gdje je i živio. Po zanimanju je bio vrlo bistar zemljoradnik, a po političkom uvjerenju gorljivi domoljub-starčevićanac.

Godine 1945. zatekao se je na povlačenju tisuća Hrvata, vojske i civila, kroz Sloveniju. Preživio je Križni put, ali time njegove patnje nisu završene. Nastavio ga je u Lepoglavi od 10. lipnja 1947. do 10. siječnja 1950. godine. Pa ni to nije bilo dovoljno, jer je u dva navrata bio uhićen i proveo od 16. kolovoza do 16. prosinca 1954., a zatim od 29. lipnja do 12. srpnja 1958. u zatvoru Karmen u Dubrovniku.

Robiju je izdržao u KPD Lepoglava, pod osudom da je bio suradnik organizacije HOP u Dubrovniku, na način što je dao 300 dinara kao pomoć «odmetnicima». Dakle, ukupno je izdržao oko 3 godine. Osim zatvora, često mu je bilo ograničavano kretanje.

U Pojatnom kod Zaprešića, gdje je živio zadnje dvije godine, 21. lipnja 2010. je umro **Slavko Dubovečak**.

Rođen je 9. studenog 1923. godine u selu Benkovec, općina Bednja, kotar Ivanec, u Varaždinskoj županiji u Hrvatskom Zagorju, u seljačko-ratarskom domaćinstvu, od oca Pavla i majke Elizabete. Imao je dvije starije sestre, Paulu i Anastaziju, koje su obje već pokojne, te petero mlađe braće i sestara, od kojih su neki umrli još u djetinjstvu. Kao dječak, uz školovanje je pomagao svojoj obitelji u ratarskim i stočarskim poslovima. Otišao je na naukovanje na pekarski zanat kod svoga strica u Osijeku (1938.-1940.) Položio je majstorski ispit i radio u struci do 1941. godine.

Nakon proglašenja Nezavisne Države Hrvatske dragovoljno se je javio u Ustašku vojnicu. Najprije je služio redovni vojni rok, gdje je zbog svoje struke radio kao pekar u svojoj postrojbi, ali je također sudjelovao u borbama. Kao vojnik je bio odlikovan Poglavnikovom srebrnom kolajnom za hrabrost u bitci za Jastrebarsko

U SPOMEN NA SUPATNIKA IVA KATIĆA

Ivo Katić (1919.-2010.)

Posljednje godine proveo je skoro nepomičan u krevetu, zbog loma kukova. Bolest je strpljivo podnio i s Bogom se pomirio. Umro je 19., a pokopan 21. kolovoza na groblju sv. Ilara u Mlinima.

Pogreb su obavili njegov isповједник msgr. Mirko Maslać, i župnik njegove župe Mlini, don Grga Tomić.

Nakon što je msgr. Maslać istakao Katićeve vjerske i ljudske kvalitete najpohvalnijim riječima, predsjednik HDPZ-a - Podružnice Dubrovnik, dr. Augustin Franjić rekao je:

„Dragi Ivo!

Završio je tvoj trnoviti put. Kao katolici znamo za učinak žrtve, pa se nadamo i vjerujemo da si došao pred lice Svetišnjega. Tvoja životna staza bila je prepuna trnja-žrtava u čežnjama za slobodu svog naroda.

Sve plemenite osjećaje darovali su svojoj Domovini, a otac njezin dr. Ante Starčević bio ti je uzor. Krizni put od Slovenije za tebe nije imao kraja. Razni žbiri, priputzi, i policajci vrebali su na svaku tvoju stopu i nisu ti dali mira. Pozivali su te, ograničavali kretanje i pritvarali. Svoj križ

nosio si časno i pošteno, ne praveći bilo kakove kompromise sa vladajućim davlom. Bio si i ostao uzor mlađim generacijama tvoje Župe Dubrovačke.

Dragi Ivo, sa suzama u očima i dubokoj boli, od tebe se rastajemo i molimo Gospodina da te primi u svoje Dvore i udjeli ti pravednu nagradu.

Svi okupljeni prijatelji i drugovi želimo da ti bude „Laka Hrvatska zemlja!“, a ovo groblje da ti pruži dostojni počinak! Zbogom! „

Lijes pokojnoga našeg Iva okičen je velikim brojem vijenaca, u kojem se na čelu isticao vijenac s hrvatskim grbom i trobojnicom HDPZ-a - Podružnice Dubrovnik, prenesen od članova bratstva i praćen znatnim brojem župljana, položen je u grobnicu. Po završenom pogrebu pristuni svećenici su odslužili sv. Misu za njegovu dušu. (A. F.)

UMRO JE SLAVKO DUBOVEČAK

26. kolovoza 1942. godine. Nakon odsluženja vojnog roka bio je dva puta promaknut, te je postao dočasnik-vodnik. Jedno vrijeme je radio kao provjeren i siguran teklič u Zvonimirovoj br. 1 u Zagrebu, raznoseći povjerljivu poštu po ministarstvima i uredima. Nakon toga je u Samovoznoj školi kod Stipe Milinkovića završio "Školu voženja" i kamionom prošao cijelu Sjevernu Dalmaciju, najviše na području oko Zadra i Drniša.

Godine 1946. jugoslavenski ga je komunistički sud osudio na kaznu zatvora od 5 godina zbog "služenja u neprijateljskoj vojsci". Kaznu je izdržao 1946.-1951. u KPD Lepoglava. Nakon izdržane kazne upoznao je suprugu Pavicu, Valpovčanku, te su zajedno dva puta bježali preko granice, preko Slovenskih Karavanki u Austriju, ali su oba puta bili uhićeni. Zbog toga je Slavko osuđen 1956. u Osijeku na godinu dana zatvora, a Pavica na 6 mjeseci. Drugi put su suđeni u

Valpovu za isti prekršaj, svaki na 3 mjeseca. Slavko je 6. svibnja 1958. sam uspio prijeći u Trst, a Pavica je također došla u Trst mjesec dana kasnije, po njegovim uputama.

Slavko je prvi s transportom izbjeglica premješten u logor na jug Italije, a u sljedećem transportu je došla i Pavica. Nakon nešto manje od godinu dana opet su vlakom prebačeni u Trst, gdje su se 4. travnja 1959. s političkim azilom i talijanskim dokumentima ukrcali na brod "Aurelia" koji je plovio u Melbourne. Slavko je putovao u muškoj kabini 303-C, a Pavica u ženskoj 305-E. Prvog svibnja 1959. stižu u Melbourne, zajedno s više od 800 izbjeglica iz talijanskih i austrijskih logora. Poslije podne istog dana kreću za glavni izbjeglički logor Bonegilla, na granici Victorije i Novoga Južnog Walesa. Iz logora Bonegilla izbjeglice su se raspršile diljem Australije. Slavko i Pavica dolaze u Geelong u Victoriju, gdje se on zapošlja-

va kao zavarivač u tvornici automobila "Ford". Zatim će raditi po raznim tvornicama u metalnoj industriji u Sydneyu. U svojoj 65. godini (1988.) Slavko odlazi u mirovinu. Njegova supruga Pavica iznenada umire od moždanog udara 1. kolovoza 1998. Nisu imali djece.

Slavko jedno vrijeme živi sam, a zatim u umirovljeničkom domu u Australiji. Slavko tamo prati hrvatski tisak u Australiji i primjećuje članke dr. Ružice Ćavar, predsjednice Hrvatskog pokreta za život i obitelj, u tjedniku "Spremnost". Piše joj nekoliko pisama i izražava želju za povratkom u Hrvatsku. Uz njezinu pomoć dobio je smještaj u domu u Pojatnom, gdje je ugodno proveo zadnje godine života. Bio je član Hrvatskog društva političkih zatvorenika, a devet mjeseci prije smrti dao je izraditi grobnuču u Bednji, gdje je i pokopan.

Pokoj vječni daruj mu, Gospodine!

Dr. Ružica ĆAVAR

U SPOMEN
TOMISLAV PEĆARINA
(31. kolovoza 1925. – 28. kolovoza 2010.)
Laka mu bila hrvatska zemlja!
HDPZ – Podružnica Zagreb

U SPOMEN
ANTUN ZUBIĆ
(1939. - 2010.)
Laka mu bila hrvatska zemlja!
HDPZ – Podružnica Krapina

U SPOMEN
IVO KATIĆ
(1919. - 2010.)
Laka mu bila hrvatska zemlja!
HDPZ – Podružnica Dubrovnik

U SPOMEN
PETAR KRSTIČEVIĆ
(1938. - 2010.)
Laka mu bila hrvatska zemlja!
HDPZ – Podružnica Dubrovnik

U SPOMEN
SREĆKO GABRILOVAC
(1927. - 2010.)
Laka mu bila hrvatska zemlja!
HDPZ – Podružnica Zagreb

U SPOMEN
NIKICA MELIHAR
(1927. - 2010.)
Laka mu bila hrvatska zemlja!
HDPZ – Podružnica Zagreb

U SPOMEN
SILVESTAR ŠENJUG
(1922. - 2010.)
Laka mu bila hrvatska zemlja!
HDPZ – Podružnica Krapina

POZIV NA SURADNU

Godinama smo pozivali hrvatske političke uznike da svoja sjećanja zabilježe i pošalju nam radi objavlјivanja. Odziv je, nažalost, razmjerno mali: velika većina i dalje kani svoje uspomene odnijeti na onaj svijet, vjerojatno ne shvaćajući da time čine veliku uslugu ideolozima jugoslavenstva i komunizma. Zato **ponovno pozivamo: napišite i objavite svoja sjećanja te na taj način omogućite mlađim naraštajima i budućim povjesničarima da ispravno ocijene pravi položaj Hrvata u Jugoslaviji!**

POBIJENI HRVATSKI POLITIČKI UZNICI - MOLIMO POMOĆ I SURADNU -

Znatan je broj hrvatskih političkih uznika u prvoj i drugoj Jugoslaviji svojim životom platilo borbu za hrvatsku državu: ubijeni su na izdržavanju kazne ili su uslijed te kazne brzo skončali. Većina njih je danas potpuno zaboravljena, a praktično po nikomu od njih ne zovu se ulice, ustanove, škole...

Komu danas nešto znači ime Andelka Capeka ili Marijana Hrvoja, Tomislava Vidovića ili Tome Dumančića? A radi se o ljudima koji su pali, da bismo mi mogli živjeti u slobodi!

Nasuprot tomu, brojne institucije i javni prostori nose imena po njihovim intelektualnim ili stvarnim egzekutorima. To jasno govori o stanju u Hrvatskoj.

Pokušajmo to promjeniti! Pokušajmo održavati svijest o našim sunarodnjacima i suborcima koji su platili najskuplju cijenu za hrvatsku slobodu i državno neovisnost!

Uredništvo *Političkog zatvorenika* želi u svakome idućem broju bar po jednu stranicu posvetiti ubijenim i umorenim hrvatskim političkim uznicima. Radi toga pozivamo njihove obitelji, prijatelje, rodbinu i suborce, da nam dostave fotografije i osnovne podatke o njima. Fotografije na zahtjev vraćamo! Zahvaljujemo na suradnji i pomoći!

POMOĆ ZA POLITIČKI ZATVORENIK

Od sredine lipnja do sredine rujna 2010., svojim su prilozima daljnje izlaženje ovog mjesečnika nesobično pomogli:

Janjko	Sarajlić	Drenovci	100,00
Vinko	Ostojić	Zagreb	400,00
Valentina	Krčmar	Canada	2.175,00
u k u p n o			2.675,00

Zahvaljujemo se darovateljima, te se i ubuduće preporučujemo njihovoj susretljivosti. (Ur.)

IN DIESEM HEFT

In der Udbina, einer kleinen Stadt im zentralen Teil Kroatiens, wurde am 11. September 2010 die Kirche der kroatischen Märtyrer eingeweiht. Dieses nationale Heiligtum wurde zum Gedenken an alle Opfer und Märtyrer der vergangenen Jahrhunderte gebaut. Selbst das Städtchen Udbina wurde während des Zweiten Weltkriegs verwüstet: Kroatische Mehrheit haben die serbischen Tschetniks und Tito-Partisanen ausgerottet. Auch während der jüngsten serbischen Aggression gegen Kroatien befand sich Udbina auf dem besetzten Gebiet, erst nach der Befreiung im Jahre 1995 kehrte das Leben in sie langsam zurück.

* * *

In zwei Predigten, die im Sommer stattfanden, wies der Bischof von Šibenik Msgr. Ivan Ivas präzise und scharf auf die dramatische geistige und politische Lage in Kroatien auf. Am Fest der Hl. Anne, 26. Juli, kritisierte er diejenigen Teile der offiziellen kroatischen Politik, die den angeblichen „Tag des Aufstandes“, den 27. Juli 1941, ehren. An diesem Tag, betonte Bischof Ivas, handelte sich um kei-

nen „antifaschistischen Aufstand“, sondern um eine Rebellion gegen den damaligen kroatischen Staat, die in dem Massaker an Zivilisten zum Ausdruck kam. Die Rebellen, unter denen erst in der späteren Periode die Differenzierung auf die großserbischen Tschetniks und kommunistischen Partisanen beginnt, hielten an der Grenze der Lika, Dalmatien, Bosnien die Eisenbahn mit der kroatischen katholischen Pilger auf. Die Pilger wurden getötet und einige sogar lebendig in die Grube Golubinjača geworfen und der schrecklichsten Qualen waren die **Priester Maximilian Waldemar Nestor und Juraj Gospodnetić** ausgesetzt. Der Letztere war vor Augen seiner Mutter lebendig aufgespießt und am Spieß gebraten. Dieses Ereignis wurde im kommunistischen Jugoslawien als „Tag des Aufstands“ des Volkes von Kroatien und von Bosnien und Herzegowina gefeiert.

Und wie man mit den Ereignissen des Zweiten Weltkriegs manipuliert, manipuliert man mit den Ereignissen des Befreiungskrieges (1991 bis 1996), betonte Bischof Ivas am Tag der vaterländischen

Dankbarkeit, 5 August 2010. Auch heute werden Befreier verurteilt und Verbrecher und Besatzer verherrlicht.

* * *

Geistige und politische Klima in Kroatien illustriert die Erklärung des Präsidenten des kroatischen Parlaments, **Luka Bebić**. Obwohl er zwei Jahrzehnten im politischen Leben als Mitglied, scheinbar national-orientierten und christlich-demokratischen *Kroatischer Demokratischer Union* anwesend ist, betonte Bebić öffentlich, nicht etwa dass er sich schämt, sondern dass er stolz sei Mitglied der Kommunistischen Partei gewesen zu sein. Diese seine Aussage verursachte keine Frustration. Daher ist es klar, dass Kroatien von jeder Auseinandersetzung mit der kommunistischen Ideologie meilenweit entfernt ist.

* * *

In folgenden Ausgaben werden wir Ausschnitte aus den Erinnerungen von **Dinko Jonjić** veröffentlichen. Er wurde im Jahre 1958 zum Mitglied der *Kroatischen revolutionäre Jugend*, einer illegale

Organisation, die unter Gymnasiasten in Imotski entstanden ist. Obwohl formell unabhängig und unverbunden mit anderen ähnlichen Organisationen, die zu jener Zeit in Kroatien und Bosnien und Herzegowina, wie Pilze nach dem Regen wuchsen, auch diese Organisation bestätigt eindeutig die ununterbrochene Kontinuität des kroatischen Kampfes gegen den Kommunismus und Jugoslawien. *Kroatische revolutionäre Jugend* hatte eine Reihe von Jungen und Mädchen versammelt. Sechs von ihnen wurden im Herbst 1959 vor Gericht gestellt und zu drakonischen Strafen verurteilt und weitere fünfzehn waren milder, im Verwaltungsverfahren, bestraft. Unter den Mitgliedern dieser Organisation die zu langen Gefängnisstrafen verurteilt wurden sind auch **Jure Knežević**, Präsident von Inter-Asso und kroatischer Schriftstellers **Andrija Vučemil**, seinerzeit Chefredakteur (1996) dieser Monatszeitschrift. •

Imotski - Blauer See um 1960.

IN THIS ISSUE

On 11th September 2010, in Udbina, a small town in central Croatia, the Church of Croatian Martyrs has been blessed. This national pilgrimage site has been built in memory of all victims and martyrs in the past. Udbina itself was wasted in the World War II: the Croat majority was annihilated by Serbian Chetniks and Yugoslav partisans. Also, during the recent Greater Serbian aggression on Croatia, Udbina was a part of the occupied area, and after the liberation in 1995 the town slowly started to live again.

* * *

In two homilies held this summer, the Bishop of Šibenik **Mons. Ivan Ivas** pointed precisely and sharply to dramatic spiritual and political environment in Croatia. On St. Ana day, 26 July, he criticised those in parts of the official Croatian politics which celebrate the ostensible “uprising day” 27 July 1941. On that day, Bishop Ivas says, there was no “anti-fascist uprising”, but rather a rebellion against the then Croatian state, which manifested itself in slaughter of civilians. The rebels, who were later on divided into Greater Serbian chetniks and communist partisans, halted a train carrying Croat

Catholic pilgrims, on the border between Like, Bosnia and Dalmatia. The pilgrims were killed and thrown alive into the Golubnjača pit, and priests **Maksimilijan Waldemar Nestor** and **Juraj Gospodnetić** were tortured most horribly. The latter was put alive on a spit and burnt in front of his mother. In the communist Yugoslavia, the event was celebrated as the “day of the uprising” of the people of Croatia and Bosnia and Herzegovina.

Similarly to the manipulations with the events from the World War II, the events from the Homeland War (1991-1996) have also been manipulated, says Bishop Ivas on the Homeland Thanksgiving Day, 5th August 2010. Again, while liberators are prosecuted, criminals and occupiers are celebrated.

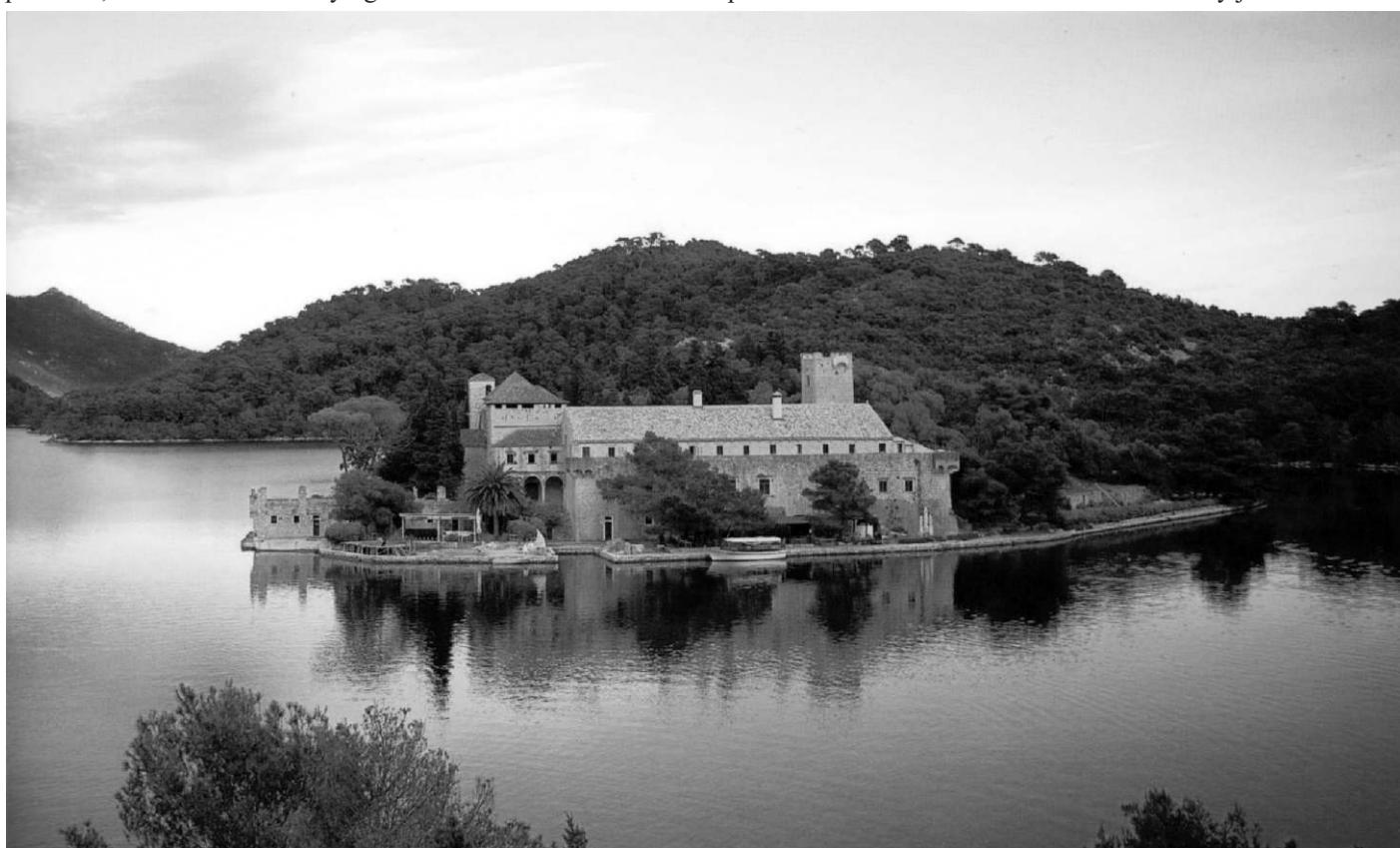
* * *

A statement of the President of Croatian Parliament **Luka Bebić** illustrates the spiritual and political climate in Croatia. Although he has been active in politics for almost two decades as a member of a seemingly nationally oriented and Christian democratic party - Croatian Democratic Union, Bebić says publicly that he is not ashamed of his previous member-

ship in the Communist Party; he is even proud of it. His statement did not give rise to any negative reactions, which clearly shows that Croatia is miles away from any confrontation with communist ideology.

* * *

We will be publishing in several sequels the memories of **Dinko Jonjić**. In 1958, he joined *Croatian Revolutionary Youth*, an illegal organisation of students of the high school in Imotski. Although it was formally independent of other similar organisations – and there were many of those at the time in Croatia and Bosnia and Herzegovina – that organisation also is a proof of continuity of the Croatian struggle against communism and Yugoslavia. Many young men and women were joined in the *Croatian Revolutionary Youth* organisation. In autumn 1959 six of them were taken to court and given draconic sentences; fifteen more were punished more leniently in administrative proceedings. Among the members, who were sentenced to long imprisonment, were **Jure Knezović**, President of INTER-ASSO, and a Croatian writer **Andrija Vučemil**, previously (1996) also the editor of this monthly journal. •

St. Mary's monastery on the island Mljet

ISTRAŽITELJ VOJNOG SUDA
Vijeće kod ličke komande podružja
č br; 87 /45 od 7.-VI-1945. god.

12.
Počrnici PETAR

Na temju čl. 21, a radi djela iz člana 13 i 14 Uredbe o vojnim
sudevima podizem pretiv Počrnici Petra iz Kose /Perućic/ slijedeći:

OPTUŽNIČU

ok. Počrnici Petar, sin pok. Marina i majke pok. Rose, rođene
Masunović, rođen 1899 god. u Kosi, općina i kotar Perućic; Hrvat, rkt
zemljoradnik, srednje imućan, oženjen, otac troje djece, nepismen,
do sada navodno ne kažnjavan,

optužuje se

1. što se je dolaskom ustaša u Perućic načinio i ljeta 1941.,
učestvovao u masovnom ubijanju stanovnika sela Borčića i Uzelaca, te u
isto vrijeme pljačkao imovinu pobijenog naroda,

2. što je, kao ustaški zandar u Kosiću u prvoj polovini 1942. i
sa ostalim zandarima pravio zasjede partizanskim radnicima, te u neustajućem
vrijeme sačekao sa nekolicinom ustaša jednu grupu partizanskih
radnika, kojom prilikom je ubio Obućina Milu Jurinu iz Kose,

3. što je preko svoje žene izvidjao položaje Partizana i dejavio
učestvovao ustašama, a isto tako i uveći sa Partizanima 1943. g. održavao vezu
i prikrivao vodje bijele garde zvanog "čanu",

Time je okrivljeni u smislu čl. 13 i 14 Uredbe o vojnim sudevima
počinio djelom pod tačkom zločin saučinka u masovnom ubijanju stanovnika
i zločin masovne pljačke narodne imovine, djelom pot tačkom zločin ubistva
i djelom pot tačkom zločin pomaganja neprijatelja i sprijanjanja za ustaše.

Navede optužbe dokazujem prilazećim podatcima, izjavama svjedoka
Smolčić Ivana i Obućina Mile Josina od 7-VII-0. g., te izjavama okrivljenih
od 10-7- i 8-VI-0. g.

O B R A Z L O Z E N J E

Okr. je za vrijeme istrage priznao da je u vreme ustaškog poloprivrednog
načinjanja, ali dodriže da je učestvovao u klijanju stanovništva i u počinjanju
zločina je lažna i pobijena iskazima gore navedenih svjedoka. Obadvajajući
svjedoka, nakon što su upozorenici na zatočenje poslijedice lažnog sećanja
i tvrde da je okrivljeni još 1941. g. bio povezan sa najgorim ustaškim
koljima, te svjedok Obućina kaze, da je ljeta 1941. g. učestvovao
u pogolju stanovnika sela Borčića i Uzelaca od kuća je dotjerao, samo
koliko je njemu poznato, jednu kravu i 5 ovaca. Obadvajajući svjedoka je
ta da je okrivljeni kao suradnik poznatog koljaka Bačike pravio zasjede
terenskim radnicima i partizanskim kuririma, koji su igli preko Kose, te
svjedok Smolčić izjavljuje, da je okrivljeni proljeća 1942. g. učestvovao
sa nekolicinom ustaša u sačekivanju jedne grupe partizanskih radnika, i
prilikom je poginuo Obućina Mila Jurin iz Kose, pa da se je u to vrijeme
rila da ga je lično ubio Počrnici Petar. Inače je svjedocima okrivljeni
poznat kao veliki pljačkar i neprijatelj NOA-a, koji je preko svoje žene
izvidjala položaje partizanke nakon čega bi o tome obavještavao ustaše.

Sam okrivljeni kaze da je za vrijeme dok su partizani bili u
Kosi živio sa njima, te u isto vrijeme primao kod sebe vodje bijele
garde zvanog "čanu" sa kojim je imao potajne veze, prikrivao ga i sa
kojim je ostao odlaskom partizana iz Kose.

Strijeljani ratni zločinci u Makarskoj

Vojni sud oblasti VIII. korpusa NOVJ, vijeće pri stabu Biokovsko-neretvanskoga području osudio je kao ratne zločnike u službi čl. 13., 14. i 15. a u vezi sa čl. 16. i 17. Uredbe o vojnim sudovima od 21. svibnja 1944. godine

I. na kaznu smrti strijeljajućem, gubitak gradjanske časti i konfiskaciju imovine:

1) Srećka Bušelića iz Tučepi, člana ustaškog logora u Makarskoj;

2) Don Marka Devčića iz Podgorice, Špijuna u službi okupatora;

3) Božu Deura iz Stankovaca, člana ustaškog logora u Makarskoj i saradnika ustaškog zlikovca Aluća;

4) Vjekoslava Moraveca iz Beljakova u Koruškoj, poznatoga Špijuna;

5) Čedomira Letića iz Podgorice, dezertaera iz NOVJ i denunciјanta;

6) Don Niku Delića iz Makarske, saradnika ustaškog logora i ličnoga savjetnika zlikovca Aluća;

7) Fra Domeniće Šulentu iz Dlašnica, člana ustaškog logora u Makarskoj i glavnoga inicijatora hapšenja po Makarskoj;

8) Antu Antonovića iz Kozice, ustašu i opasnoga Špijuna;

9) Marijana Brbića iz Tučepi, glavnoga klijeca smrti četvorice rodoljuba;

10) Niku Vranješa iz Makarske, ustaškog Špijuna;

11) Vinku Staničića iz Makarske, člana ustaškog logora;

12) Fra Franju Borčića iz Podgorice, organizatora ustaške milicije u Lećevici po čijoj je inicijativi ubijen komandant I. partizanskog odreda u Kozjaku, Brkić;

13) Jurja Juričića iz Molata, člana ustaškog logora u Makarskoj;

14) Miljenka Pavlića iz Dražnica, ustašu i tjelesnoga stržara zlikovca Jakova Aluća;

15) Antu Staničića, člana ustaškog logora u Makarskoj;

16) Peru Antunovića iz Ma-

karske, ustaškoga Špijuna i
17) Antu Križančića iz Podgorice, ustaškoga Špijuna.

II. Na kaznu prisilnoga rada i gubitak časnih prava:

1) Zlatu Barta Franinu iz Makarske i

2) Janju Jurliću Julijevu iz Flavijija Makarske na dvije godine zbog saradnje s okupatorom, prokuživanja veza i ljudi koji su saradjivali s partizanima;

3) Tonču Rubešu Antina, što je dezertirao iz NOVJ i potom služio okupatoru;

4) Matiju Glavulinu Ivanovu

5) Tatjanu Pekić, obe ustaške dužnosnice iz Makarske, što su saradjivale s okupatorom i radile protiv interesa naroda;

6) Tomislava Pavića pok. Jakova iz Špilte, što je saradljivao s okupatorom na četvrt na roga — na godinu dana, i

7) Jelu ženu Vjekoslava Puhaljevića iz Gabele na četiri mjeseca zato što je pretpostavila opljačkane stvari i saradjivala s ustašama.

OSUDJENI I STRIJELJANI ZLOČINCI IZ DUSINSKE MILICIJE

Isti je sud osudio na smrt strijeljanjem:

1) Stanka Barbića, 2) Ivana Tolju, 3) Ivana Nizića, 4) Petru Rakušića, 5) Matu Rakušića, 6) Metodu Baljinovića, 7) Antu Barbira, 8) Vinku Dropuljića Jakovljeva, 9) Stipu Vukosnva i 10) Ivana Franića, svi iz sela Dusine vrgorsčkoga kotara. O-

sudjeni zločinci su pune tri i po godine palili, pljačkali i ubijali po Neretvi, Pelješcu, okolicu Vrgorca, Grude i Makarske. Narod nije zaboravio tko je bio u dusinskoj miliciji. On zna da ti zlikovci nose na svojoj duši nevinu krv djevojaka iz Baćine, rodoljuba Antu Martinca iz Vrgorca, krv partizana s Grčenika i onih iz okolice Imotskoga. Garišta popaljenih sela i milijunske vrijednosti opljačkane i spaljene imovine živi su svjedoci njihova izdajničkog rada i pak je zato razumljivo,

što je narod s velikim zadovoljstvom primio njihovu osudu